

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ivlii Et Avgvsti

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10261

V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77405)

bus & commilitonibus suis, indicauit eis propè adesse suum è vita decessum, cun-
 dosque his compellauit sermonibus: Fratres charissimi, confirmate Ecclesiam in fi-
 de Christi, conseruate fidem, pacem, vnitatem, spem, charitatem & religionem ca-
 tholicam: & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum vsque in finem. Deindè cum la-
 chrymis ita precatus est: Domine Deus, Pater Domini mei Iesu Christi, qui per spiri-
 tûs sancti gratiam omnes gentes in vnitae fidei congregasti, collige Ecclesiam tuam
 vinculo veræ fidei & Christianæ religionis. Libera eam à prauitate hæreticæ peruersi-
 tatis: custodi eam à scissura diabolicæ falsitatis. Domine Iesu Christe, fili Dei omni-
 potentis patris, defende & erue oues tuas de ore luporum, pro quibus sudisti preciosissi-
 mum sanguinem tuum.

Hac oratione finita, pariterque exhortatione fidissima, vir sanctus proprijs ma-
 nibus accepit corporis & sanguinis Domini sacramentum, ita dicens: Domine Iesu
 Christe mundi conditor & redemptor, qui es dux & illuminator animarum nostra-
 rum: obsecro te per mysterium sacratissimæ passionis & resurrectionis tuæ, vt suscipi-
 as animam meam, & perducas eam in regnum tuum, quod preparasti diligentibus
 te. His dictis, tradidit spiritum in manus Angelorum, ad Christum in paradysum per-
 ferendum. Corpus autem eius in Alpibus in ecclesia, quam ipse condiderat, huma-
 rum est. Post aliquantum verò temporis, consopita perfidia hæreticorum, à fidelibus
 Christianis Patauium translatum est, & in ecclesia beati Stephani protomartyris ho-
 norificè tumularum. Cumque multis temporibus claresceret locus ille signis & vir-
 tutibus, quas fecit per illum Deus, oblaræ sunt multæ visiones nostris temporibus vi-
 ris religiosi de corpore eius, ex diuina voluntate ad locum celebriorem transferen-
 do. Inuentum est ergò corpus sanctissimi viri inter duos muros basilicæ sancti Step-
 hani, & eleuatum cum magno tripudio & populorum conuentu à venerabilibus viris
 & religiosi Episcopis, collocatumque in maiori ecclesia ad sedem pontificis, vbi
 etiam nûm plurima fiunt miracula, quæ facit per illum Deus & Dominus noster Iesus
 Christus, qui in sanctis suis est mirabilis & gloriosus in secula seculorum, Amen. Cele-
 bratur autem festum eius in ecclesia Patauensi cum primis solenniter & honorificè
 pridie Nonas Augusti, & sit ibi conuentus multorum hominum, quærentium auxili-
 um & defensionem ab illo: percipiuntque multi dignè postulantem, mentis & corpo-
 ris sospitatem per Christum Iesum Dominum nostrum.

Prædicit
 obitû suum.

Sub morte
 accipit Eu-
 charistiam.

Feliciter
 obdormit
 in Domino.

Inuentio cor-
 poris eius &
 translatio.

Festû eius.

**HISTORIA S. AFRAE, ANTEA QUIDEM ME-
 RETRICIS, SED POSTEA SANCTISSIMAE MARTY-
 RIS, vt habetur in antiquis MS. libris, quibus suffragantur vetustissima
 Martyrologia. Stylum mutauit F. Laur. Surius in gratiam
 Lectoris, adiectis ad marginem capitibus.**

AEVIENTE persecutione in Christianos, Narcissus
 Episcopus Augustam Vindelicorum venit profugus, &
 cum nesciret, quò diuerneret, ad meretricem Afram in-
 gressus est cum Felice Diacono suo. Illa videns hone-
 stos viros, sibi que persuadens, non nisi turpitudinis stu-
 dio ad se diuertisse, parat coenam & omnia, quæ pro mo-
 re cum tribus impudicis puellis suis apparare consueue-
 rat. Porrò Episcopus veniens ad sumendum cibum,
 primùm orare cœpit & psallere. Tum Afra, quæ nun-
 quàm ciufino di vel vidisset, vel audisset, stupefacta, inqui-
 suit quis esset: didicitque Episcopum Christianorum
 cum esse. Mox ad eius pedes aduoluta, dixit: Domine, mulier indigna sum, nec in
 hac vbe me potest vlla alia turpior inueniri. Narcissus Episcopus ait: Saluator noster
 ab impurissima tactus, inquinari non potuit. Illius enim sanctitas sordes omnes di-
 luit & expiauit, nec potuere sordes, Domini claritatem inquinare. Nec hoc mirum,
 quando splendor solis, in cloacas & lutulenta loca se diffundens, ipse in se incon-
 taminatus permanet. Et tu ergò filia suscipe lumen vitæ, lumen fidei, vt ab omni sor-
 de peccati repurgata, possis ad meum introitum perpetua claritate gaudere. Dicit

s. Augusti.
 Cap. I.
 Narcissus
 Episcopus
 venit Au-
 gustam.

Ante cibum
 orat more
 Christiano.

Afra se pec-
 caricem
 fateetur.
 Luc. 7.

ei Afra: Quæ plura admisi flagitia, quàm sint capilli capitis mei, qua ratione à tot pos-
sim sordibus expiari? Episcopus Narcissus respondit: Tantummodò crede & bap-
tizare, & salua eris.

Cap. 2.

Tum Afra aduocat puellas suas, dicitque eis: Hic homo, qui ad nos uenit, Chri-
stianorum Episcopus est, & dixit mihi: Si credideris, & baptizatus fueris, ab omni po-
tes emundari peccato. Ecquid uobis uidetur? Responderunt Digna, Eunomia & Eu-
tropa: Tu domina nostra es, & sicut te sectati sumus ad expetenda inquinamenta
facinorum, ita etiam sequemur ad impetrandam peccatorum veniam. Tu caput no-
strum es: quocumque se transfert caput, eò necesse est membra sequi. Dum hæc inter
se conferunt, nox aduenat, & Episcopus cum Diacono suo totam noctem orando
& psallendo transegit: fecit idem Afra cum puellis & sodalibus suis. Manè, sole orto,

Tota nocte
orat cū suo
Diacono
Episcopus.

Afra à satellitibus Iudicis, his uerbis compellatur: Vbi sunt uiri, qui nocte ad te uene-
runt? Illa respondit: Amatores mei fuere, abiēruntque sacrificatum. Id illi audientes,
putarunt eos ad templum se contulisse, sicque discesserunt. Mansit tamen vnus ex il-
lis, isque dixit Afræ: Ego noui Christianos eos esse. semper enim frontes suas confi-
gnabant Cruce, in qua Christus eorum passus est. Dicit ei Afra: Itane ad scortum illi
ingressuri erant, si Christiani fuissent? Ad me non ueniunt, nisi similes mei. Abijt ille,
& renunciauit Iudici omnia, quæ dixerat Afra. Porro Afra cū abscondisset Sanctos
Dei in domo sua, abijt ad matrem suam Hilariam, dixitque ei: Episcopus Christiano-
rum uenit ad me, nesciens quò se conferret. Tota nocte expandens manus suas ad
Deum suum, & psallens ei, nos vnà secum uoluit orare. Sub pullorum cantum autem
extincta est candelæ, & ego properabam ut eam accenderem, sed non potui. Dixit ue-
rò ad me Diaconus eius: Noli expetere lumen, quod extingui potest: uidebis modò
lucem, quæ extingui non possit. Et dixi Episcopus: Veni lux mea cælitis: ostende fa-
ciem tuam, & salui erimus. Mox apparuit fulgur è cælo, ut solet ad tonitrua, perman-
sitque lux illa, donèc aurora prodiret. Cumque ille suas absoluisset preces, iussit
nos dicere, Amen: sicque sensim se subduxit splendor ille ab oculis nostris: dixitque
ego ad eum: Magna te iniuria affecisti domine, quòd ad me diuertisti. sum enim pec-
catrix, & impura nimis. Ille respondit: Quòd memisit Dominus meus, illuc ingressus
sum.

Lux cælitis
lapsa, diū
moratur in
ædib⁹ Afræ.

Cap. 3.

Deindè manè circa tertiam horam prodiderunt se mihi quidam, qui ante lucem
insidias tetenderant, ut exeuntes è domo mea cõprehenderent & necarent. Sed cū
non prodirent, dixerunt mihi, ut eos producerem Iudici sistendos. Ego uerò sub limo
abscondi eos, sed timeo mater, nè impij carnifices scrutentur locum illum, & com-
prehensos trahant ad supplicia. Si iubes domina mater, eos huc ad te adducam. Pro-
misi enim mihi Episcopus, quòd me uelit efficere Christianam, & ita omnia peccata
mea in baptismo expiatum iri. His auditis, exhilarata est Hilaria, aitque: Præstet mihi
Christianorum Deus, ut hæc mihi salus obtingat, ut per Episcopum illum anima mea
à peccatorum sordibus repurgetur, baptisimi sacramentum adepra. Afra dixit: Ego
noctè eum mittam huc ad te. Respondit Hilaria: Fac quod dicis filia: quòd si ille no-
lit, roga eum. Vesperè orauit Narcissum Afra, ut ad matris suæ domum se transferret.

Cõfert se ad
ædes Hila-
riæ S. Nar-
cissus.

Fecit ille libentissimè: cumque eò uenisset, ingens illic gaudium exiit & compunctio
cordium, Hilaria diū admodum sancti Episcopi pedes tenente atque dicente: Obse-
cro te domine, ut cures me mundari à peccatis meis. Cui sic respondit S. Narcissus:
Beata est fides tua, quæ antè etiam, quàm audires uerbum Dei, credidisti, ipsamque
veritatem Dei, quam per uerba prædicationis uix cognoscunt homines, in tua men-
te fundasti. Atque idcirco, quia uideo uos esse capaces uerbi Dei, hodierna die simul
ieiunare incipite, ut septimana una ieiunij & precibus uacantes, puro corde audire
possitis uerba uitæ æternæ, quæ uestris animabus salutem afferant sempiternam. Eo
ieiunio exacto, die octauo expiabimini à cunctis peccatis & sceleribus uestris: & tunc
eritis instar infantium, omnis peccati prorsus expertes. Dicit ei Hilaria: Si iubes, dici-
mus quid coluërimus: tu uerò profligato errore nostro, doce quid porro colere de-
beamus. Sanctus Narcissus Episcopus ait: Ità nimirum constabit posse te suscipere,
quod colere debeas, si prius exponas, quid hæcenus coluëris. Dic igitur cultū tuum,
& confitere Domino iniquitatem tuam.

Septimana
una ieiunij
& precibus
baptizanda
vacare iu-
bet.

Cap. 4.
Imputissi-
mæ Veneris
cultus im-
puru.

Hilaria dixit: Parentes mei Cyprij fuere, atque indè huc uenerunt cum sacris Ve-
neris. Venus autem coli non potest, nisi ab illis foeminis, quæ se scortationi dent. Ea
causa ego filiam meam sacris Veneris dicaui, & tanquam dea Veneri seruituram, &
de

de opere meretricio gratam ei futuram, in lupanari eam volui manere, ita mihi persuadens, propitiam mihi fore Venerem, si filiam meam factis eius operibus occupassem. Nam quo plures sibi amatores conciliare potest mulier Veneri seruiens, eo gratiorem eam esse Veneri sacerdotes eius affirmant. Audiens haec vir Dei Narcissus, ingemuit, & fundens lachrymas, dixit ad Diaconum suum: Surge frater, ploremus talem cultum: rogemus Dominum, ut ubi abundavit iniquitas, superabundet & gratia. Cumque pariter orassent Episcopus & Diaconus, & lachrymas ad Dominum fudissent, apparuit Aethiops quidam, coruo nigror, nudus & horridus, lepra sanie toto corpore scatens. Is cum magno quodam mugitu ait: O sancte Narcisse Episcope, quid tibi rei apud mihi addictas, apud ancillas meas, quae in meo semper seruitio fuerunt? Deus tuus mundas animas & pura corpora amat, & sacrificia impolluta diligit. Haec vero meae sunt, nec alterius esse possunt. Vbi castitas regnat, illic ego non intro. Vbi munditia & castitatis spiritus adest, illic locum ego non inuenio. Tu vero quid hic aucuparis, ubi nullus castitati & munditiae locus est? Cur huc ingredi voluisti, ubi inquinata sunt corpora, & animi polluti?

Sanctus Narcissus, edito signo Crucis, dixit ad daemone[m]: Praecipio tibi, imunde spiritus, per nomen Domini mei Iesu Christi, ut respondeas mihi ad ea, quae sciscitatus ero. Dic mihi damnate, scis Christum Deum ac Dominum meum, Nazarenum, natum ex virgine, baptizatum, a ieiunio tentatum, proditum, comprehensum, flagellatum, coespum, spinis coronatum, irrisum, ligatum, Cruci affixum, felle & aceto potatum, vulneratum, mortuum, sepultum, tertia die surrexisse a mortuis? Respondit daemon: Optime sane omnia haec noui, atque vti nescire licuisset. Nam ab ea hora, qua crucifixus est princeps vester Christus Iesus Nazarenus, princeps noster ab illo aufugit, & in templo Dei se abscondit: sed cum velum templi scinderetur, timuit, ferre non sustinens virtutem ipsum persequentis: cuius virtute etiam saxa scindebantur, & monumenta aperta sunt, & qui tum surrexerunt, viderunt principem nostrum a Crucifixo teneri, & catenis igneis colligari. Sanctus Narcissus ait: Quod est nomen principis vestri? Daemon respondit: Satan vocatur. Sanctus Narcissus dixit: Ecquid peccauit Dominus noster Iesus Christus, ut tanta pateretur? Daemon respondit: Nunquam peccauit, nec inuentus est dolus in ore eius.

Sanctus Narcissus ait: Si ergo nunquam peccauit, cur tanta perpeffus est? Daemon respondit: Non pro suis peccatis passus est, sed pro alienis. Sanctus Narcissus dixit: Ex ore tuo condemnaberis imunde spiritus. Cum enim scias Dominum Iesum non ob sua, sed aliena demerita passum & occisum, recede ab his foeminis. Nam & pro ijs passus est, quae ad eius fidem & gratiam confugerunt. Daemon ait: Lex verat rem alienam tollere. Tu igitur, qui sanctus & iustus es, cur res meas tibi vsurpas? Cur mihi aufers animas, quas multo tempore lucratus sum? Immo non eas solas habui, sed earum opera multos alios in meam seruitutem redegi. Sanctus Narcissus eum increpans, dixit: Fur & latro ab initio tu es, damnate & inueterate: qui etiam has animas a Deo creatore suo separasti. Ego te modo furem teneo, & creatori suam restituo creaturam. Respondit daemon: Et ego creatura eius sum: me quoque illi restitue. Sanctus Episcopus ait: Tu ipse ore tuo confessus es, Christum ob peccata hominum passum esse. Quod si ille sic propter daemone[m] flagitia perpeffus esset, ut est propter hominum peccata, equidem te illi restituerem. At nunc quando ita pro hominum iniquitatibus passus est, ut principem vestrum religarit, tu abi ad principem tuum. Tum daemon lachrymabundus ait ad eum: Vtere hac in me clementia, ut vel vnam animam ex his permittas potestati meae: alioqui non ero ausus redire vacuus ad principem meum. S. Episcopus dixit: Si animam vnam dederero tibi, quid ea facies? Respondit daemon: Ego interficiam eam, & mihi vendicabo. Sanctus Narcissus ait: Manet prima luce diei ego tibi faciam hanc potestatem, ut id facias. Daemon dixit: Dic mihi in veritate coram Deo tuo, daturum te mihi animam in corpore manentem, quam ego mihi lucrari queam. Sanctus Narcissus ait: In veritate promitto tibi coram Deo meo, daturum me tibi animam in corpore degentem, animam manducantis & bibentis, concoquentis, dormientis, vigilantis. Daemon dixit: Iube me hic manere hac nocte. S. Episcopus ait: Si potes nobiscum manere, manet hic. Daemon dixit: Si non extenderis manus in caelum, psallens Deo tuo, potero hic manere. Sanctus Episcopus ait: Nunquam tibi bene sit, spiritus imunde. Non ego duntaxat, sed & isti omnes mecum tota nocte Domino Deo omnipotenti flectent

genua, & laudes ei indefessas persoluent, fundentes lachrymas & preces pro criminibus suis. Tunc demon dira vocis ululatum teterrimum emittens, nusquam comparuit.

Cap. 7.

Post eius recessum sanctus Episcopus iussit ieiunantes foeminas reficere corpora sua, Afram & Hilariam matrem, cum puellis suis. Illae verò trementes propter ea, quae viderant & audierant, cum profusis lachrymis humi prostratae, à Domino auxilium postulabant. Eas verò sanctus Episcopus precibus & admonitionibus suis egregie confortauit, cum Felice Diacono nihil alimoniae sumens, sed tota nocte in ieiunio, psalmodia & oratione perseverans, sciens se denud cum damone manè luctaturum. Orto sole, adest demon, horribiliter clamans & dicens: Memor esto sancte Episcopi iuramenti, quod coram Deo praestitisti, & da mihi animam, cuius corpus occidam, & eam mihi vendicem. Sanctus Narcissus ait: Et tu iura mihi in nomine Domini mei, te illico perempturum eum, quem tibi permisero: ita ut si id non feceris, Deus te iubeat ire in abyssum. Demon dixit: Per eum, qui nos cum principe nostro vicit: si non statim interfecero, quem mihi dederis, iubeat me repente abire in abyssum. Sanctus Narcissus ait: Ito igitur ad fontem, qui est in Iulij Alpibus, ex quo nemo potest potare aquam, non homo, non pecus, non fera vlla, quod draco ingens illic maneat, à cuius flatu omnes, qui ad fontem accedunt, moriuntur. Eum ergo draconem interfice, & animam eius vendica tibi. Demon exclamavit: O mendacem Episcopum. Animas, quas longo tempore hic possedi, vi abstulit, & ab hac mea habitatione me expulit: tum praeterea iuramento me constrinxit, ut occidam amicum draconem, qui tam multos interfecit. Et nisi id faciam, eundem est in abyssum. Tandem post ululatum & mugitum teterrimum demon abiit, & occidit draconem: fonsque ille liberatus est, & usque in praesentem diem manat purus & mundus in usum omnium illic degentium.

Egregie illudit demoni S. Narcissus.

Cap. 8.

Per multos autem dies beatus Narcissus verbum Dei docuit Augustae, & complures ethnicos in domo Hilariae conuertit ad Dominum, qui clam ad eum veniebant praetimore persecutorum. Baptizata autem est Hilaria cum Afra filia sua & puellis eius Digna, Eunomia, & Eutropia, & cum omni cognatione sua, cunctisque amicis suis: & sanctus Narcissus domum Hilariae mutauit in ecclesiam, dedicans eam in honorem sancti Saluatoris, & sanctae Mariae matris eius. Collectaque illic ecclesia fidelium, ordinauit eis Episcopum Dionysium, auunculum Afrae, qui postea multas animas lucratus est Christo, & ibidem martyrio coronatus est. Sanctus verò Narcissus Episcopus, primus gentis illius Apostolus, rebus omnibus perfectis & bene constitutis, quae Dei erant, post nouem menses in Hispaniam redijt ad ciuitatem Gerundam: in qua multum populum in nouem mensium spatio Domino acquisiuit, & ita demum ad martyrij palmam, cum sancto Diacono suo Felice, feliciter peruenit. Cuius passionis & agonis seriem proprio libello describendam, hic praetermittimus: porro fructum doctrinae eius in Afra & consodalibus eius, Deo annuente, prout possumus, explicandam suscipimus.

Multos gentiles conuertit.

Dionysius Episcopus Augustanus ordinatur.

S. Narcissus & Felix obtinent martyrium.

Cap. 9.

Saeuebat Augustae atrocissima Christianorum persecutio, & omnes vnus Dei cultores pro Christi nomine varijs supplicijs afflicti, ad sacrificia trahebantur. Tum verò etiam Afra, quae iam publice propter meretricias adiones nota erat, à persecutoribus comprehensa est: cumque esset oblata iudici, ab illo agnita, sic compellata est: Dic mihi Afra, quidnam rei accidit tibi, ut post habitis sacris Veneris, in nouam superstitionem te sinas abduci? Cur non potius sacrificas, quam me iubente in tormentis deficias? Consultius sanè tibi fuerit cum honore viuere, quam cum magna ignominia interfici. Afra respondit: Sufficiunt mihi peccata mea, quae perpetravi, ignorans Deum. Itaque quod tu me iubes facere, id ego nunquam factura sum. Gaius iudex dixit: Accede ad Capitolium, & sacrificia. Afra respondit: Capitolium meum Christus est, qui mihi ob oculos versatur, cui quoridie peccata & crimina mea confiteor. Et quia indigna sum, ut ei sacrificium immaculatum offeram, me ipsam, licet peccatricem, pro eius nomine cupio sacrificare, ut corpus, per quod peccaui, dum poenae luit, abluatur. Iudex dixit: Scio meretricem te esse, & idcirco longè alienam à sacrificio Christianorum. Afra respondit: Dominus meus Iesus Christus dixit se propter peccatores descendisse à caelis: & cum peccatoribus & publicanis ea causa comedit & bibit, ut eius misericordiam nemo desperaret. Euangelia quoque eius testantur peccatricem mulierem lachrymis rigasse pedes eius, & impetrasse veniam: mulierem

Matth. 9.

Luc. 7.

in ad.

in adulterio deprehensam, dimissam ab eo esse, ita tamen, ut deinceps non peccaret. Quidni igitur & ego peccatrix sperem per eius misericordiam posse me salutem adipisci? Iudex dixit: Sacrifica, ut te ament amatores tui, uti haecenus semper, & multa tibi ab illis pecunia adferantur. Afra respondit: Pecunias execrabiles posthac nunquam accipiam. Nam & quas habui, iam expendi, & Deo votum nuncupavi, nunquam me tales habere velle. non enim possunt salua haberi conscientia. Ego, inquam, pro amore Domini mei Iesu Christi omnia, quae habui & male acquiseram, in pauperes distribui: & aliquot etiam fratres meos Christianos nolentes accipere, rogavi ut dignarentur accipere, & pro peccatis meis Deo preces offerre. Si ergo ea, quae habui, abieci: qua potest ratione fieri, ut iterum cupiam ea consequi, quae nemo sine peccato potest habere? Iudex dixit: Christus te se indignam censet. frustra ergo colis eum, qui te non agnoscit suam. Meretrix enim dici Christiana nequaquam potest.

Afra respondit: Christiana quidem ego dici non mereor: sed misericordia Dei, quae non pro merito meo, sed pro pietate sua iudicat de me, ad hoc nomen me admisit. Gaius iudex dixit: Unde nosti, nomen isthuc calitatis tibi obtigisse? Afra respondit: Ex hoc ego intelligo me non esse proiectam a facie Dei, cuius nomen accepi, quod ad gloriosam sancti nominis eius confessionem permittor accedere, per quam me credo omnium scelerum meorum veniam consecuturam. Iudex Gaius dixit: Haec nugae sunt: potius sacrifica dijs, per quos salutem consequaris. Afra respondit: Salus mea Christus est, qui in Cruce pendens, latroni confitenti paradisum promisit.

Iudex Gaius dixit: Posthabitis sermocinationibus istis, sacrifica dijs. Quod si non feceris, in conspectu amatorum tuorum, qui tecum turpiter vixerunt, catomis caedi te iubebo. Afra respondit: Me pudore nihil afficit, nisi peccata mea. Iudex dixit: Me ipsum iniuria afficio, quod tot horis tecum certo. Itaque si non sacrificaueris, occideris. Afra respondit: Hoc est, quod cupidè peropto, si tamen merear, per hanc confessionem ad requiem pertingere sempiternam. Iudex ait: Sacrifica, ut dixi: alioquin te iubebo torqueri, & sic viam conremari. Afra respondit: Corpus meum, per quod peccaui, multis subdatur poenis, prout impiè gessi. Animam autem meam nunquam patiar daemoneum sacrificijs inquinari. Tunc iudex impiissimus distulit sententiam hanc: Afram publicam meretricem, quae se Christianam profiteretur, nec vult cum sacrificijs deorum quicquam habere commercij, viam incendi mandamus. Mox rapta est a ministris, & ducta in insulam fluuij, quem Licum vocant, ibique expoliata, ad palum religata est. Illa verò sursum erectis luminibus, cum lachrymis sic precabatur: Domine Iesu Christe, verè omnipotens Deus, qui non venisti vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam: cuius promissio verax est & manifesta, qua tu dignatus es dicere: Quacunque hora conuersus fuerit peccator ab iniquitatibus suis, non te memorem fore peccatorum eius: accipe nunc passionis meae poenitentiam, & per hunc ignem temporalem, qui corpori meo paratus est, ab illo me libera igne aeterno, qui animas & corpora exuret.

His dictis, vndique circa illam sarmenta congesta sunt, & supposito igni, vox eius modi ab eius ore audita est: Gratias ago tibi Domine Iesu Christe, qui me dignatus es pro tuo nomine hostiam habere. Tibi Domine, qui pro toto mundo solus oblatus es in Cruce, iustus pro iniustis, bonus pro malis, benedictus pro maledictis, suavis pro amaris, mundus a peccato pro peccatoribus vniuersis: offero me ipsam in sacrificium, qui cum Patre tuo & sancto Spiritu regnas in secula seculorum.

Haec dicens, reddidit spiritum. Stabant autem iuxta ripam fluminis Digna, Eunomia & Eutropia, ancillae beatae Afrae, quae simul cum illa impure vixerant, & vna cum illa baptizatae erant a sancto Narcisso Episcopo. Haec rogabant milites e nauicula, qua transfuecti erant in insulam, descendentes, ut ipsas eò traderent, vbi dominam earum ex iudicis decreto morte multarent. Quod cum esset factum, inuenerunt corpus sanctae martyris integrum. Puer ergo, qui cum eis erat, transfatauit, & indicauit Hilariam matrem eius, corpus illius ab igne mansisse illaefum. Illa verò nocte venit cum sacerdotibus Dei, & tulit corpus eius, & posuit secundo milliario ab Augusta in memoria, quam sibi suisque construxerat.

His ita gestis, nunciatum est iudici Gaio, Christianas feminas cum sacerdotibus rapuisse corpus beatae Afrae, & apud ipsas humatum, vigiliarum excubijs prosequi, & solenniter excolere. Confestim ille mittit milites ad locum illum, iubens ut meretrices illas comprehendant: & si obtemperent, cum honore eas ad se perducant, accepturas.

Ionan. 8.

Afra omnia
sua dat pau-
peribus.Attēde hu-
millem S.
Afra con-
fessionem.

Luc. 23.

Cap. 10.

Iubetur vi-
ua ignibus
concremari.

Matth. 9.

Ezech. 13.

Cap. 11.

Cap. 12.

Orās emif-
tit spiritus.Corpus eius
nihil laesit
ignis.
* noctū

Cap. 13.

pruras ab ipso amplissima munera. Sin verò in sententia sint pertinaces, nec vlla ratione velint in sacrificia consentire, locum illum cremijs impleant, & eas illic includat, sicque admoto igne simul omnes concrement, nè qua possit effugere. Abcunt ad illas milites, agunt primum blanditijs, mox terroribus pulsant. Sed vbi conspiciunt ab omnibus Iudicis præcepta contemni, complent locum sarmentis, foeno, aridis spinis, clausoque extrinsecus ostio, & igne subiecto, recedunt. Ita factum est, vt simul beatae mulieres Hilaria, Digna, Eunomia & Eutropia, martyrij coronam sexto à passione beatae Afræ die, perciperent, & quæ pariter in Christum crediderant, simul ad illum cum palma martyrij peruenirent: Ipso præstante, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Eius tres ancilla & mater comburantur.

GESTA QVÆDAM S. OSWALDI REGIS
ANGLORVM, AVTHORE VENERABILI BEDA
presbytero lib. 3. *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum.*

Augusti 5.
Ex cap. 1.

Nota penam regum apostatarum.

INTERFECTO in pugna Eduino, suscepit pro illo regnum Deirorū (de qua prouincia ille generis profapia & primordia regni habuerat) filius patru eius Elfrici, vocabulo Ofrichus, qui ad prædicationem Paulini, fidei erat sacramentis imbutus. Porro regnum Berniciorum (Nam in has duas prouincias gens Nord Humbrorum antiquitus diuisa erat) suscepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto, quo regnauit Eduinus, filij præfati regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilitate iuuentute apud Scotos siue Pictos exulabant: ibique ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptismatis gratia sunt recreati. Qui vt mortuo Rege inimico, in patriam sunt redire permisi, accepit primus eorū, quem diximus, Ofrichus regnum Deirorum: secundus verò Eanfridus regnum Berniciorum: qui vterque Rex, vt terreni regni infulas sortitus est, ita sacramenta regni celestis, quibus initiatus erat, anathematizatio perdidit, ac se pifcis idololatriæ fordibus polluendum perdendumque restituit. Nec mora: vtrunque Rex Britonum Cedualla impia manu, sed iusta ultione, peremit. Et primò quidem proxima æstate Ofrichum, dum se in oppidi municipio temerariè obsedisset, erumpens subito cum suis omnibus, imparatum cum toto exercitu deleuit. Deindè cum anno integro prouincias Nord Humbrorum, non vt Rex victor possideret, sed quasi tyrānus sauiens disperderet, ac Tragica cæde dilaceraret, Eanfridum incōsultè ad se cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia venientem, simili sorte damnauit. Infustus ille annus & omnibus bonis exosus vsque hodiè permanet, tam propter apostasiam Regum Anglorum, qui fidei sacramentis se exuerant, quàm propter vesanam Britonici Regis tyrannidem. Vnde cunctis placuit Regum tempora computantibus, vt ablata de medio Regum perfidorum memoria, idem annus, sequentis Regis, id est, Oswaldi viri Deo dilecti, regno assignaretur. Quo post occisionem fratris Eanfridi superueniente cum paruo exercitu, sed fide Christi munito, infandus Britonum dux cum immensis illis copijs, quibus nihil resistere posse iactabat, interemptus est in loco, qui lingua Anglorum Denises burna, id est, riuus Denisi vocatur.

Ex cap. 2.
Signum S. Crucis erigit Oswaldus rex.

Ostenditur autem vsque hodiè, & in magna veneratione habetur locus ille, vbi venturus ad hanc pugnam Oswaldus, signum sanctæ Crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus caelesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere Cruce, ac fouea præparata, in qua statui deberet, ipse fide feruens hanc arripuerit, ac foueæ imposuerit, atque vtraque manu erectam tenuerit, donèc aggesto à militibus puluere, terra figeretur: & hoc facto, elata in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Flestemus omnes genua, & Deum omnipotentem ac verum in communi deprecemur, vti nos ab hoste superbo & feroce sua miseratione defendat, scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus. Fecerunt omnes, vt iusserat. Et sic, incipiente diluculo, in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiri sunt. In cuius loco orationis, innumera virtutes sanitarum noscuntur esse patrata, ad indicium videlicet ac memoriam

riam fidei Regis. Nam & vsque hodiè multi de ipso ligno sacrosanctæ Crucis assulas excidere solent: quas cum in aquas miserint, eisque languentes homines ac pecudes potauerint, siue asperferint, mox sanitati restituntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heofonfeld, quod dici potest Latine, cælestis campus: quod certo vtiq̃ prælagio futurorum antiquitatis nomen accepit: significans nimirum, quod cæleste ibidem erigendum trophæum, cælestis inchoanda victoria, cælestia vsque hodiè forent miracula celebranda.

Nota hæc de miraculis Crucis.

Est autem locus ille iuxta murum illum ad Aquilonem, quo Romani quondam ob arcendos Barbarorum impetus, totam à mari vsque ad mare præcinxerunt Britanniam, vt supra docuimus. In quo videlicet loco consuetudinem multo iam tempore fecerunt fratres Hagustaldensis ecclesiæ, quæ non longè abest, aduenientes omni anno pridè, quàm postea idem Rex Osuualdus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurimæque psalmodum laude celebrata, victimam pro eo manè sacræ oblationis offerre. Qui etiam crescente bona consuetudine, nupèr ibidem ecclesia constructa atque dedicata, sacratiorem & cunctis honorabiliorem locum omnibus fecere. Nec immerito: quia nullum, vt comperimus, fidei Christianæ signum, nulla ecclesia, nullum altare in tota Berniciorum gente erectum est, priusquam hoc sacræ Crucis vexillum nouus militiæ eductor, dictante fidei deuotione, contra hostem immanissimum pugnaturus, statueret. Nec ab re est vnum è pluribus, quæ ad hanc Crucem patrata sunt, virtutis miraculum narrare. Quidam è fratribus eiusdem Hagustaldensis ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui nunc superest, ante paucos annos, dum incautus fortè noctu in glacie incederet, repente corruens, brachiū contriuit, ac grauissima fractura ipsius cœpit molestia fatigari, ita vt nec ad os quidè adducere ipsum brachium vllatenus, dolore arcente, valeret. Qui cum die quadam manè audiret, vnum de fratribus ad locum sanctæ Crucis ascendere disposuisse, rogauit vt aliquam sibi partem de illo ligno venerabili rediens afferret: credere se dicens, quia per hoc, donante Domino, salutè posset consequi. Fecit ille vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, secum detibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri musco, quo superficies ligni erat obrita. Qui cum sedens ad mensam non haberet ad manū, vbi oblatū sibi minus reponeret, misit hoc in sinū suum. Et dum iret cubitū, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore cum euigilaret, sensit nescio quid frigidi suo lateri adiacere. Admotaque manu requirendo quid esset, ita sanum brachium manumque reperit, ac si nil vnquam tanti languoris habuisset.

Preces & sacrificia pro defunctis.

Sanatur brachium Bothelmi viri rite S. Crucis.

Idem ergo Osuualdus mox vbi regnum suscepit, desiderans totam, cui præesse cœpit, gentem fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam ceperat, misit ad maiores natu Scotorum, inter quos exulans ipse baptismatis sacramenta cum his, qui secum erant militibus, consequutus erat, petens vt sibi mitteretur Antistes, cuius doctrina ac ministerio gens, quam regebat, Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta. Neque aliquanto tardius, quod petebat, impetrauit. Accepit nanque pontificem Aidanum, summæ mansuetudinis & pietatis ac moderaminis virum, habentemque zelum Dei, quantum non plenè secundum sciētiam. Nanque diem Paschæ Dominicum, more suæ gentis, cuius sapius mentionem fecimus, à quartadecima Luna vsque ad vigesimam obseruare solebat. Hoc etenim ordine septentrionalis Scotorum prouincia, & omnis natio Piccorum, illo adhuc tempore Paschæ Dominicam celebrabat, æstimans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris Anatolij scripta sequutam. Quod quidem an verum sit, peritus quisque facillimè cognoscit. Porrò gentes Scotorum, quæ in australibus Hyberniæ insula partibus morabantur, iandudum ad admonitionem Apostolicæ sedis Antistitis, Pascha Canonico ritu obseruare didicerunt. Venienti igitur ad se Episcopo, Rex locum sedis Episcopalis in insula Lindisfarnensi, vbi ipse degebat, tribuit. Qui videlicet locus accedente ac recedente reumate, bis quotidie instar insule maris circumluitur vndis: bis, renudato litore, cōtiguus terræ redditur. Atque eius admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultans, Ecclesiam Christi in regno suo multum diligenter ædificare ac dilatare curauit. Vbi pulcherrimo sæpè spectaculo contigit, vt euangelizante antistite, qui Anglorum linguam perfectè non nouerat, ipse Rex suis ducibus ac ministris interpres verbi existeret cælestis: quia nimirum tam longo exilij sui tempore linguam Scotorum iam plenè didicerat. Exindè cœpere plures per dies illos de Scotorum regione venire in Britanniam, atque illis

Ex cap 3.

Abusus in obseruatione festiuitatis Paschæ apud Scotos.

Anglo.

In Anglia
conduntur
ecclesie &
monasteria.

Anglorum prouincijs, in quibus regnauit Osualdus, magna deuotione uerbum fidei predicare, & credentibus gratiam Baptismi, quicumque sacerdotali erant gradu pre-diti, ministrare. Construebantur ergo ecclesie per loca: confluabant ad audiendum uerbum Dei populi gaudentes: donabantur munere regio possessiones & territoria, ad instruenda monasteria: imbuebantur preceptoribus Scotis paruuli Anglorum una cum maioribus, studijs & obseruatione disciplinæ regularis. Nam monachi erant maximè, qui ad predicandum uenerant: monachus & ipse Episcopus Aidanus, ueropotè de insula, quæ uocatur Hy, destinatus, cuius monasterium in cunctis penè Septentrionalium Scotorum & omnium Pictorum monasterijs non paruo tempore arcem tenebat, regendisque eorum populis preerat: quæ uidelicet insula ad ius quidem Britannia pertinet, non magno ab ea freto discreta, sed donatione Pictorum, qui illas Britannia plagas incolunt, iandudum monachis Scotorum tradita, eò quòd illis predicantibus fidem Christi perceperunt.

Ex 4. cap.

* Columba-
nus,

Siquidem anno incarnationis Dominicæ quingentesimo sexagesimo quinto, quo tempore gubernaculum Romani Imperij post Iustinianum Iustinus minor accepit, uenit de Hybernia presbyter & Abbas, habitu & uita monachi insignis, nomine * Columba, Britanniam, predicaturus uerbum Dei prouincijs septentrionalium Pictorum, hoc est, eis, qui arduis atque horrentibus montium iugis, ab Australibus uentis sunt regionibus sequestrati. Nanque ipsi Australes Picti, qui intra eosdem montes habent sedes, multo antè tempore, ut perhibent, relicto errore idolatriæ, fidem ueritatis acceperunt, predicante eis uerbum Nyma Episcopo reuerendissimo, & sanctissimo viro de natione Britonum, qui erat Romæ regulariter fidem & mysteria ueritatis edoctus: cuius sedem Episcopatus, sancti Martini Episcopi nomine & ecclesia insignem, ubi ipse etiam corpore una cum pluribus sanctis requiescit, iam nunc Anglorum gens obtinet: qui locus ad prouinciam Berniciorum pertinens, uulgò uocatur Ad cædidam casam, eò quòd ibi ecclesiam de lapide, insolito Britonibus more, fecerit. Venit autem Britanniam * Columba, regnante Pictis Bridio filio Meilocho, Rege potentissimo, nono anno regni eius, gentemque illam uerbo & exemplo ad fidem Christi conuertit. Vnde & præfatam insulam ab eis in possessionem monasterij faciendi accepit. Neque enim magna est, sed quasi milliariū quinque iuxta æstimationem Anglorum: quam successores eius usque hodiè tenent: ubi & ipse sepultus est, cum esset annorum septuaginta sex, post annos circiter triginta & duos, ex quo ipse Britanniam, predicaturus, adijt. Fecerat autem priusquam in Britanniam ueniret, monasterium nobile in Hybernia, quod à copia roborum de Armach lingua Scotorum, hoc est, campus roborum cognominatur. Ex quo utroque monasterio plurima exinde monasteria per discipulos eius, & in Britannia, & in Hybernia propagata sunt.

* Columba-
nus multos
ad fidem
Christi con-
uertit.

Per multa
monasteria
conditur in
Britania &
Hybernia.

In quibus omnibus idem monasterium Insulanum, in quo ipse requiescit corpore, principatum tenet. Habere autem solet ipsa insula rectorē semper Abbatem presbyterum, cuius ditioni & omnis prouincia, & ipsi etiam Episcopi, ordine inuitato debeant esse subiecti, iuxta exemplum primi doctoris illius, qui non Episcopus, sed presbyter extitit & monachus. De cuius uita & uerbis nonnulla à discipulis eius feruntur scripta haberi. Verum qualiscunque fuerit ipse, nos hoc de illo certum tenemus, quòd reliquit successores magna continentia, ac diuino amore regularique institutione insignes: in tempore quidem summæ festiuitatis dubios circulos sequentes, ueropotè quibus longè ultra orbem positus, nemo synodalia Paschalis obseruantia decreta porrexerat: tantum ea, quæ in prophetis, euangelicis & Apostolicis literis discere poterant, pietatis & castitatis opera diligenter obseruantes. Permanit autem huiusmodi obseruantia Paschalis apud eos tempore non pauco, hoc est, usque ad annum Dominicæ incarnationis septingentesimum decimum sextum, per annos centum quinquaginta. At tunc ueniente ad eos reuerendissimo & sanctissimo patre & sacerdote Egbertho, de natione Anglorum, qui in Hybernia diutius exulauerat pro Christo, eratque doctissimus in scripturis, & longæua uita perfectione eximius, correcti sunt per eum, & ad uerum canonicumque Paschæ diem translati. Qui tamen & antea non semper in quartadecima cum Iudæis, ut quidam rebantur, sed in die quidem Dominica, alia tamen, quam decebat, hebdomada celebrabant. Sciebant enim, ut Christiani, resurrectionem Dominicam, quæ prima sabbati facta est, prima sabbati semper esse celebrandam: sed ut barbari & rustici, quando eadem prima sabbati, quæ nunc Dominica dies cognominatur, ueniret, minimè didicerant. Verum quia gratia

Egbertus Episcopus
corrigit errorem
Paschæ.

chari-

charitatis feruere non amiserant, huius quoque notitiam rei ad perfectum percipere meruerunt, iuxta promissum Apostoli, dicentis: Et si quid aliter sapitis, & hoc quod vobis Deus reuelauit.

Ab hac ergo insula, ab horum collegio monachorum, ad prouinciam Anglorum instituentem in Christo, missus est Aidanus, accepto gradu Episcopatus: quo tempore eidem monasterio Segenius Abbas & presbyter praefuit. Unde inter alia viuendi documenta, saluberrimum abstinentiae vel continentiae clericis reliquit exemplum. Cuius doctrinam id maxime commendabat omnibus, quod non aliter, quam viuebat cum suis, ipse docebat. Nihil enim huius mundi querere, nil amare curabat. Cuncta quae sibi à Regibus vel diuitibus seculi donabantur, mox pauperibus qui occurrerent, erogare gaudebat. Discurrere per cuncta & urbana & rustica loca, non equorum dorso, sed pedum incessu vectus, nisi si maior forte necessitas compulisset, solebat: quatenus ubique aliquos vel diuites vel pauperes incedens adspexisset, confestim ad hos diuertens, vel ad fidei suscipiendam sacramentum, si infideles essent, inuitaret: vel si fideles, in ipsa eos fide confortaret, atque ad eleemosynas bonorumque operum executionem & verbis excitaret & factis. Intantum autem vita illius à nostri temporis segnitia distabat, ut omnes, qui cum eo incedebant, siue attonsi, siue laici, meditari deberent, id est, aut legendis scripturis, aut psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius, & omnium qui cum eo erant fratrum, ubique locorum deuissent. Et si forte euenisset, (quod tamen raro euenit) ut ad Regis conuiuium vocaretur, intrabat cum vno clerico aut duobus, & ubi paululum reficiebatur, accelerabat ocyus ad legendum cum suis, siue ad orandum, egredi. Cuius exemplis informati tempore illo religiosi quique viri ac foeminae, consuetudinem fecerunt per totum annum, excepta remissione quinquagesimae Paschalis, quarta & sexta sabbati ieiunium ad nonam vsque horam protelare. Nunquam diuitibus honoris, siue timoris gratia, si quae deliquissent, reticebat, sed aspera illos inuentione corrigebat. Nulla potentibus seculi pecunia, excepta solammodo esca, si quos hospitio suscepisset, unquam dare solebat. Sed ea potius, quae sibi à diuitibus donaria pecuniarum largiebantur, vel in vsu pauperum, ut diximus, dispergebat, vel ad redemptionem eorum, qui iniuste fuerant venditi, dispensabat. Denique multos, quos precio dato redemerat, redemptos, postmodum suos discipulos fecit, atque ad sacerdotalem vsque gradum erudiendo atque instituendo prouexit. Fertur autem, quia cum de prouincia Scotorum rex Osuualdus postulasset Antistitem, qui sibi suaeque genti verbum fidei ministraret, missus fuit primò alius austerioris animi vir. Qui cum aliquandiu genti Anglorum praedicans, nil proficeret, nec libenter audiretur à populo, rediit in patriam, atque in conuentu seniorum retulerit, quia nihil prodesse docendo genti, ad quam missus erat, potuisset, eo quod essent homines indomabiles, & durae ac barbarae mentis. At illi, ut perhibent, tractatum magnum in concilio, quid esset agendum, habere coeperunt, desiderantes quidem genti, quam petebant, salutem esse, sed non recepto, quem miserant, praedicator dolentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipse concilio intererat) ad eum, de quo agebatur, sacerdotem: Videtur mihi, frater, quod durior iusto indoctis auditoribus fuisti, & non eis, iuxta Apostolicam disciplinam, primò in hac doctrina mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora, & ad facienda Dei sublimiora praecipua sufficerent. Quo audito, omnium qui confedebant, ad ipsum ora & oculi conuersi, diligenter quid diceret, discutiebant, & ipsum esse dignum Episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitri debere decernunt, qui gratia discretionis, quae virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus. Sicque illum ordinantes, ad praedicandum miserunt. Qui ubi tempus accepit, sicut prius moderamine discretionis, ita postmodum & caeteris virtutibus ornatus apparuit.

Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrina Rex Osuualdus cum ea, cui preerat, gente Anglorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna calorum sperare didicit, sed & regna terrarum, plusquam vlli maiorum suorum, ab eodem vno omnipotenti Deo, qui fecit caelum & terram, consequutus est. Denique omnes nationes & prouincias Britanniae, quae in quatuor linguas, id est, Britonum, Pictorum, Scotorum & Anglorum diuisae sunt, in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominus, quod mirum dictum est, pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus & largus fuit. Denique fertur, quod tempore quodam, cum die sancto Paschae

Ex cap. 5.

Optimi doctoris exemplum.

Multos feruos & mancipia, precio redimit & ad sacerdotum prouehit.

1. Cor. 1.

Discretio, mater virtutum.

Ex cap. 6.

Magna potentia Osuualdi pijs Regis, & magna humilitas.

Benedictio
mensæ.

Insignis be-
nignitas in
pauperes.

Dextera ma-
nus S. Of-
ualdi ma-
ner incorru-
pta.

Ex cap. 7.

Birin⁹ Epi-
scopus.
a Anglorū
Asteri⁹ Ge-
nensis epi-
scopus.

S. Birinus
Episcopus
migrat ad
Dominum.

Agilbertus
Episcopus
Parisiensis.

eum præfato Episcopo consedisset ad prandium, positusque esset in mensa coram eo discus argenteus, regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrauit subito minister ipsius, cui suscipendorum inopū erat cura delegata, & indicauit Regi, quia multitudo pauperum vndecunquē adueniens maxima, per plateas sederet, postulans aliquid elemosynæ à Rege. Qui mox dapes sibi met appoſitas, deferri pauperibus iussit: sed & discum confringi, atque eisdem minutatim diuidi præcepit. Quo viso, pontifex qui assidebat, delectatus tali factō pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait: Nunquā inueterascat hæc manus. Quod & itā iuxta vorum benedictionis eius prouenit. Nam cū interfecto illo in pugna, manus cum brachio à cætero esset corpore reſecta, contigit vt hastenus incorrupta perduret. Deniquē in vrbergia, quæ à Regina quondam vocabulo Bebbia cognominatur, loculo inclusa argenteo, in ecclesia sancti Petri seruatur, ac digno à cunctis honore veneratur. Huius industria Regis, Deirorum & Berniciorū prouinciæ, quæ eatenus ab inuicem discordabant, in vnam sunt pacem & velut vnum compaginatæ in populum. Erat autem nepos Eduini Regis ex sorore Acha: dignumque fuit, vt tantus præcessor talem haberet de sua consanguinitate & religionis hæredem, & regni.

Eo tempore gens Occidentalium Saxonum, qui antiquitūs Geuilli vocabantur, regnante Gynigilso, fidem Christi suscepit, prædicante illis verbum Birino Episcopo, qui cum consilio Papæ Honorij venerat in Britanniam, promittens quidem se illo præſente in intimis vltra * Anglos partibus, quò nullus doctor præcessisset, sanctæ fidei semina esse sparsurum. Vnde & iussu eiusdem pontificis per Asterium Genensem Episcopum in episcopatus consecratus est gradum. Sed in Britanniam perueniens, ac primū Geuiforum gentem ingrediens, cū omnes ibidem paganissimos inueniret, vtilius esse ratus est ibi potius verbum Dei prædicare, quā vltra progrediendo, eos quibus prædicare deberet, inquirere. Itaque euangelizate illo in præfata prouincia, cū Rex ipse catechizatus, fonte Baptismi cum sua gente ablueretur, contigit tunc temporis sanctissimū ac victoriosissimum Regem Nord Humbrorem Ofualdum affuisse, eumque de Lauacro exeuntem suscepisse. Sicque pulcherrimo processu & Deo digno confortio, cuius erat filiam accepturus in coniugem, ipsum prius secunda generatione Deo dedicatum, sibi accepit in filium. Donauerunt ergo Reges ambo eidem Episcopo ciuitatem, quæ vocatur Dorcina, ad faciendam inibi sedem episcopalem: vbi factis dedicatisque ecclesijs, multisque ad Dominum pro eius labore populis aduocatis, migravit ad Dominum. Sepultus est in eadem ciuitate, & post annos multos Hedde episcopatum agēte, translatus indē in Ventam ciuitatem, atque in ecclesia beatorum apostolorum Petri & Pauli positus est.

Defuncto autem & Rege, successit in regnum filius eius Cenuualch, qui & fidem & sacramenta regni cælestis suscipere renuit, & non multo post etiam regni terrestris potentiam perdidit. Repudiata enim sorore Pendam Regis Merciorum, quam duxerat, aliam accepit vxorem: ideoque bello petitus, ac regno priuatus ab illo, successit ad Regem Orientalium Anglorum, cui nomen erat Anna: apud quem triennio exulans, fidem cognouit ac suscepit veritatis. Nam & ipse, apud quem exulabat, Rex erat vir bonus, & bona ac sancta sobole felix, vt in sequentibus docebimus.

Cū verò restitutus esset in regnum Cenuualch, venit in prouinciam de Hybernia pontifex quidam, nomine Agilbertus, natione quidem Gallus, sed tamen legendarum gratia scripturarum in Hybernia non paruo tempore demoratus: coniunctique se Regi, spontē ministerium prædicandi assumens. Cuius eruditionem atque industriam videns Rex, rogauit eum, accepta ibi sede Episcopali, suæ gentis manere pontificem. Qui precibus eius annuens, multis annis eidem genti sacerdotali iure præfuit. Tandem Rex, qui Saxonum linguam tantum nouerat, pertæsus barbaræ loquelæ, subintroduxit in prouinciam alium suæ linguæ Episcopum, vocabulo Vuini, & ipsum in Gallia ordinatum: diuidensque in duas parochias prouincias, huic in ciuitate Venta, quæ à gente Saxona Vintanceſtir appellatur, sedem episcopalem tribuit. Vnde offensus grauius Agilbertus, quòd hoc, ipso inconsulto, ageret Rex, redijt in Galliam: & accepto episcopatu Parisiæ ciuitatis, ibidem senex & plenus dierum obiit.

Non multis autem annis, post abscessum eius à Britannia, transactis, pulsus est Vuini ab eodem Rege ab Episcopatu, qui secedens ad Regem Merciorum, vocabulo Vulfheri, emit precio ab eo sedem Londoniæ ciuitatis, eiusque Episcopus vsque ad vitæ suæ terminum mansit. Sicque prouincia Occidentalium Saxonum tempore non

pat-

paucos absque Præsule fuit. Quo etiam tempore Rex præfatus ipsius gentis grauis-
simis regni sui damnis sapissimè ab hostibus afflictus, tandem ad memoriam reduxit,
quod eum, quem pridè perfidia regno depulerit, fides agnita Christi in regnum re-
uocauerit. Intellexitque quòd etiam tunc destituta pontifice prouincia, rectè pariter
diuino fuerit destituta præsidio.

Misit ergò legatarios in Galliam ad Agilbertum, submissa illum satisfactione de-
precans, ad episcopatum suæ gentis redire. At ille se excusans, & venire nõ posse con-
testans, quia episcopatu propriæ ciuitatis ac parochiæ teneretur adstrictus: nè ramen
obnixè petenti nil ferret auxilij, misit pro se illò presbyterum Eleutherium nepotem
suum, qui ei, si vellet, ordinaretur Episcopus, dicens, quòd ipse eum dignum esse epi-
scopatu iudicaret, Quo honorificè à populo & à Rege suscepto, rogauerunt Theodo-
rum, tunc Archiepiscopum Dorouernensis ecclesiæ, ipsum sibi Antistitem consecra-
ri. Qui consecratus, in ipsa ciuitate multis annis episcopatum Geuissorum ex synodi-
ca sanctione solus sedulo moderamine gessit.

Eleutherius
consecratur
Gevissorum
Episcopus.

Regnauit autem Osuualdus Rex Christianissimus Nord Humbrorum nouem an-
nis, annumerato illo anno, quem & feralis impietas Regis Britonum, & apostasia de-
mens Regum Anglorum, detestabilem fecerat. Siquidem, vt supra docuimus, vno
animo, omniumque consensu firmatum est, vt nomen & memoria apostatarum de
catalogo Regum Christianorum prorsus aboleri deberet, neque aliquis regno co-
rum annus adnotari. Quo completo annorum curriculo, occisus est, commisso gra-
ui prælio, ab eadem gente pagana, paganoque Rege Merciorum, à quo & prædeces-
sor eius Eduinus peremptus fuerat, in loco, qui lingua Anglorum nuncupatur Maser-
felth, anno ætatis suæ trigessimooctauo, die quinto mensis Augusti. Cuius quanta
fides in Deum, quæ deuotio mentis fuerit, etiam post mortem virtutum miraculis
claruit. Nanque in loco, vbi pro patria dimicans, à paganis interfectus est, vique ho-
diè sanitates infirmorum & hominum, & pecorum celebrari non desinunt. Vnde
contigit, vt puluerem ipsum, vbi corpus eius in terram corruit, multi auferentes, &
in aquam mittentes, suis per hoc infirmis multum commodi afferrent. Qui videli-
cet mos adèdè increbuit, vt paulatim ablata exindè terra, fossam ad mensuram statu-
ræ virilis altam reddiderit. Nec mirandum, in loco mortis illius infirmos sanari, qui
semper, dum viueret, infirmis & pauperibus consulere, & eleemosynas dare, opemque
ferre non cessabat. Et multa quidem in loco illo, vel de puluere loci illius facta virtu-
tum miracula narrant: sed nos duo tantum, quæ à maioribus audiuius, referre sa-
tis duximus.

Ex cap. 9.

Creditur S.
Osuualdus
Rex.

Miracula
post obitum
eius.

Non multo post interfectionem eius exacto tempore, contigit vt quidam equo
sedens, iter iuxta locum ageret illum. Cuius equus subito lassescere, consistere, caput
in terram declinare, spumas ex ore dimittere, & augescere dolore nimio, in terram
cepit ruere. Desiliuit eques, & stramine substrato, cepit expectare horam, qua aut
melioratum reciperet iumentum, aut relinqueret mortuum. At ipsum diu graui do-
lore vexatum, cum diuersas in partes se torqueret, repente volutando deuenit in il-
lud loci, vbi Rex memorabilis occubuit. Nec mora, quiescente dolore, cessabat ab
infantis membrorum moribus, & consueto equorum more, quasi post lassitudinem
in diuersum latus vicissim sese voluebat: statimque exurgens quasi sanus, per omnia
vireta herbarum auidius carpere cepit. Quo ille viso, vt vir sagacis ingenij, intelle-
xit aliquid miræ sanctitatis huic loco, quo equus est curatus, inesse. Et posito ibi si-
gno, non multò post ascendit equum, atque hospitium, quòd proposuerat, accessit.
Quò dum adueniret, inuenit puellam ibi neptem patrisfamilias longo paralysis mor-
bo grauata. Et cum familiares domus illius de acerba puellæ infirmitate ipso præ-
sente quereretur, cepit dicere ille de loco, vbi caballus suus esset curatus. Quid mul-
ta? Imponentes carro, duxerunt ad locum illum, ibidemque deposuerunt. At illa
posita in loco, obdormiuit parumpè, & vbi euigilauit, sanatam se ab illa corporis
dissolutione sentiens, postulata aqua, ipsa lauit faciem, crines composuit, caput lin-
teo cooperuit, & cum his, qui se adduxerant, sana pedibus incedendo reuerfa est.

Insigne mi-
raculum.

Paralytica
sanatur.

Eo tempore venit alius quidam de natione Britonum, (vt fertur) iter faciens iuxta
ipsum locum, in quo præfata erat pugna completa. Et vidit vnus loci spatium cætero
campo viridius ac venustius: cepitque sagaci animo conijcere, quòd nulla esset alia
causa insolitæ illo in loco viriditatis, nisi quòd ibidem sanctior cætero exercitu
aliquis fuisset interfectus. Tulit itaque de puluere terræ illius secum, illigans in linteo,
&

Ex cap. 10.

Vide præfæ
vir erga reliqui-
as venera-
tionem.

& cogitans quod futurum erat, quia ad medelam infirmantium idem pulvis proficeret: & pergès itinere suo, peruénit ad vicum quandam vesperè, intrauit que in domũ, in qua vicini coenantes epulabantur: & susceptus à dominis domũs, resedit & ipse cum eis ad conuiuium, appendens linteolum cum puluere, quem attulit, in vno poste parietis. Cumque diutiùs epulis atque ebrietati vacarent, accenso grandi igne in medio, contigit, volantibus in altum scintillis, culmen domũs, quod erat virgis contextum atque foeno tectum, subitaneis flammis impleri. Quod cum repente continuè terrore confusi conspicerent, fugerunt foràs, nil ardenti domui, & iam iam que peritura prodesse valentes. Consumpta ergò domo flammis, postis solum modò, in quo puluis ille inclusus pendeat, turus ab ignibus & intractus remansit. Qua visa virtute, mirati sunt valdè: & perquirentes subtiliùs, inuenerunt quòd de illo loco assumptus erat puluis, vbi Regis Osuualdi sanguis erat effusus. Quibus patefactis ac diffamatis longè lateque miraculis, multi locum frequentare illum, & sanitarum ibi gratiam capere sibi suisque coeperunt.

Nota rem
sanè mirã.

Ex cap. II.

Inter quæ nequaquam silentio prætereundum reor, quid virtutis ac miraculi celestis fuerit ostensum, cum ossa eius inuenta, atque ad ecclesiam, in qua nunc seruantur, translata sunt. Factum est autem hoc per industriam Regina Merciorum Offida, quæ erat filia fratris eius Osuini, qui post illum regni apicem tenebat, vt in sequentibus dicemus. Est monasterium nobile in prouincia *Lindiffi nomine *Beardanam, quod eadè Regina cum viro suo Adilredo multum diligebat, venerabatur, excolebat: in quo desiderabat honoranda patris sui ossa condecere. Cumque venisset carrum, in quo eadem ossa ducebantur, incumbente vespera, in monasterium præfatum noluerunt ea, qui erant in monasterio, libenter excipere; quia etsi sanctum eum nouerant, tamen quia de alia prouincia ortus fuerat, & super eos regnum acceperat, veteranis eum odij etiam mortuum in sequebantur. Vnde factum est, vt ipsa nocte reliquæ allata, foris permanerent, tentorio tamen maiore supra carrum, quo inerant, extenso. Sed miraculi celestis ostensio, quam reuerenter ea suscipienda à cunctis fidelibus essent, patefecit. Nam tota nocte columna lucis, à carro illo ad cælum vsque porrecta, omnibus penè eiusdem *Lindiffi prouinciæ locis conspicua stabat. Vnde demum factis frater monasterij illius, qui pridie abnuerant, diligenter ipsi petere ceperunt, vt apud se eadem sanctæ ac Deo dilectæ reliquæ conderentur. Tota igitur ossa intulerunt in thecam, quam in hoc præparauerant, atque in ecclesia iuxta honorem congruum posuerunt. Et vt regia viri sancti persona memoriam haberet æternam, vexillum eius super tumbam ex auro & purpura compositum apposuerunt, ipsamque aquam, in qua lauerunt ossa, in angulum sacrarum fuderunt. Ex quo tempore factum est, vt ipsa terra, quæ lauacrum venerabile suscepit, ad abigendos ex obsessis corporibus demones, gratiæ salutaris haberet effectum.

Columna
lucis ad ossa
S. Osuualdi.

Nota vim
admirandã
terræ &c.

Denique tempore sequente, cum præfata Regina in eodem monasterio moraretur, venit ad salutandam eam Abbatissa quadam venerabilis, quæ vsque hodie superest, vocabulo Edilhilt, soror virorum sanctorum Edeluini & Aldeuini: quorum prior Episcopus in *Lindiffi prouincia, secundus erat Abbas in monasterio, quod vocatur Peartaneu, à quo non longè & illa monasterium habebat. Cum ergò veniens illuc, loqueretur cum Regina, atque inter alia, sermone de Osuualdo exorto, diceret, quòd & ipsa lucem nocte illa supra reliquias eius ad cælum vsque altam vidisset: adiecit Regina, quòd de puluere patienti, in quo aqua lauacri illius effusa est, multam sanati essent infirmi. At illa petijt sibi portionem pulueris salutiferi dari, & accipiens illigatum panno, condidit in capsella, & redijt.

Petit portionem prænominate terræ Edilhilt Abbatisse sibi dari.

Transacto autem tempore aliquanto, cum esset in suo monasterio, venit illuc quidam hospes, qui solebat nocturnis sapiùs horis repente ab immundo spiritu grauiter vexari. Qui cum benignè susceptus, post coenam in lecto membra posuisset, subito à diabolo arreptus, in clamare, detibus frèdere, spumare, & diuersis motibus cepit membra torquere. Cumque à nullo vel teneri vel ligari potuisset, cucurrit minister, & pulsans ad ostium, nunciauit Abbatissæ. At illa aperiens ianuam monasterij, exiit ipsa cum vna sanctimonialium foeminarum ad locum virorum: & euocans presbyterum, rogauit secum venire ad patientem. Quòd venientes, viderunt multos adesse: qui vexatū tenere, & motus eius insanos comprimere conati, nequaquam valebant. Dicebat presbyter exorcismum, & quæcunque poterat pro sedando miseri furore agebat: sed nec ipse, quanuis multum laborans, proficere aliquid valebat. Cumque

nil

nil salutis furenti superesse videretur, repente venit in mentem Abbatissa pulvis ille præfatus: statimque iussit ire ministrâ, & capsellam, in qua erat, adducere, & secum afferre. Quæ cum intraret atrium domus, in cuius interioribus demoniosus torquebatur, conticuit ille subito, & quasi in somnū laxatus, deposuit caput, membra in quietē omnia composuit. Conticuere omnes, intentique ora tenebant, quem res exitum haberet, solliciti expectantes. Et post aliquantum horæ spatium, refedit qui vexabatur, & grauius suspirans: Modò, inquit, sanū sapio. recepi enim sensum animi mei. At illi sedulo sciscitabantur, quomodò hoc contigisset. Qui ait: Mox ut virgo hæc cum capsella, quam portabat, appropinquauit atrio domus huius, discessere omnes, qui me præmebant, spiritus maligni, & me relicto, nusquam cõparuerunt. Tunc dedit ei Abbatissa portiunculâ de puluere illo: & sic data oratione à presbytero, noctē illâ quietissimam duxit, neque aliquid ex toto nocturni timoris aut vexationis ab antiquo hoste pertulit.

Sequente dehinc tempore fuit in eodem monasterio puerulus quidam, longo febrili incommodo grauius vexatus. Qui cum die quadam sollicitus horam accessionis febrim expectaret, ingressus ad eum quidam de fratribus, Vis, inquit, mi nate, doceam te, quomodò cureris ab huius molestia languoris? Surge, ingredi ecclesiam, & accedes ad sepulcrum Osuualdi, ibi reside, & quietus manens, adhære tumbæ: videnè exeat inde, nec de loco mouearis, donec hora recessionis febrim transierit. Tunc ipse intrabo, & educam te inde. Fecit ut ille suaferat: sedentemque eum ad tumbam sancti, infirmitas tangere nequaquam præsumpsit: quia intantum timens aufugit, ut nec secunda die, nec tertia, nec vnquam exinde eum auderet contingere. Quod ita esse gestum qui referebat mihi frater inde adueniens, adiecit quòd eo adhuc tempore, quò mecum loquebatur, superesset in eodem monasterio iam iuuenis ille, in quo tunc puero factum erat hoc miraculum sanitatis. Nec mirandum, preces Regis illius, iam cum Domino regnantis, multum valere apud eum, qui temporalis regni quondam gubernacula tenens, magis pro æterno regno semper laborare ac deprecari solebat. Denique ferunt, quia à tempore matutinæ laudis sæpius ad diem vsque in orationibus persistit, atque ob crebrum morem orandi, siue gratias agendi Domino, semper vbicunque sederet, supinas super genua sua manus habere solitus sit. Vulgatum est hoc, & in cõsuetudinem prouerbij versum, quòd etiam inter verba orationis vitam finièrit. Nanque cum armis & hostibus circumseptus, iamiamque videret se esse perimendum, orauit ad Dominum pro animabus exercitus sui. Vnde dicunt in prouerbio: Deus miserere animabus, dixit Osuualdus cadens in terram. Ossa illius translata & condita sunt in monasterio, quod diximus. Porro caput, & manus cum brachijs à corpore præcisas, iussit rex, qui occiderat, in stipitibus suspēdi. Quò post annum deueniens cū exercitu successor regni eius Osuualdus, abstulit ea: & caput quidē in cœmeterio Lindisfarnensis ecclesiæ, in regia verò ciuitate manus cū brachijs condidit.

Nec solùm in clyti fama viri Britannia fines lustrauit vniuersos, sed etiã trans Oceanum longè radium salutiferæ lucis spargens, Germania simul & Hyberniæ partes attingit. Denique reuerendissimus Antistes Acca solet referre, quòd cum Romam vadens, apud sanctissimum Frisonum gentis Episcopum Vuillibrordum cum suo Antistite Vuilfrido moraretur, crebrò eum audiuit de mirandis reliquijs eiusdem reuerendissimi Regis, quæ in illa prouincia gesta fuerint, narrare. Sed & in Hybernia cum presbyter adhuc peregrinam pro æterna patria duceret vitam, rumorem sanctitatis eius in ea quoque insula longè lateque iam percrebuisse ferebat. E quibus vnum, quòd inter alia retulit, miraculum præsentis nostræ historiæ inferendum credidimus.

Tempore, inquit, mortalitatis, quæ Britanniam Hyberniamque lata strage vastauit, percussus est eiusdem clade pestis inter alios scholasticus quidam de genere Scotorum, doctus quidem vir studio literarum, sed erga curam perpetuæ suæ saluationis nil omninò studij & industriæ gerens. Qui cum se morti proximum videret, timere cepit & pauere, nè mox mortuus ob merita scelerum ad inferni claustra raperetur. Clamauitque me cum essem in vicino positus, & inter ægra tremens suspiria, flebili voce talia mecum querebatur: Vides, inquit, quia iam crescente corporis molestia, articulum subeundæ mortis compellor. Nec dubito me post mortem corporis statim ad perpetuam animæ mortem rapiendum, ac infernalibus subdendum esse tormentis: qui tempore non pauco inter studia diuinæ lectionis vitiorum potius implicamentis, quam diuinis solebam seruire mandatis. Inest autem animo (si mihi pietas superna aliqua viuendi spatia donauerit) vitiosos mores corrigere, atque ad imperiū

Pulvis, in quem effusa fuit aqua, qua S. Osuualdi ossa abluta fuerant, sanat demoniacum.

Ex cap. 12.

Febris pellitur.

S. Osuualdi crebra & prolixæ preces.

Iste Acca inter 12. apòstolos Frisig & Saxoniarum annumeratur tertius.

diuinæ voluntatis totam ex integro mentem vitamque transferre. Verum noui, non hoc esse meriti mei, ut in ducias viuendi vel accipiam, vel me accepturum esse cõfidam, nisi fortè misero mihi & indigno, veniam per auxilium eorum, qui illi fideliter serui-
erunt, propitiari dignatus fuerit. Audiuimus autem, & fama est celeberrima, quia fuerit in gente uestra Rex mirandæ sanctitatis, vocabulo Osualdus: cuius excellen-
tia fidei & virtutis, etiam post mortem virtutum frequentium operatione clauerit. Precor igitur, si aliquid reliquiarum illius penes te depositum habeas, afferas mihi, si fortè mihi Dominus per eius merita misereri voluerit. At ego respondi: Habeo qui-
dem de ligno, in quo caput eius occisi à paganis infixum est: & si firmo corde cre-
dideris, potest diuina pietas per tanti meritum viri, & huius vitæ spatia longiora con-
cedere, & ingressu te vitæ perennis dignum reddere. Nec moratus ille, integram se in
hoc habere fidem respondebat. Tunc benedixi aquam, & assulâ roboris præfati im-
mittens, obtuli agro potendam. Nec mora, melius habere cœpit & conualescens ab
infirmirate, multo deinceps tempore vixit: totoque ad Deum corde & opere con-
uersus, omnibus, vbicunquè perueniebat, clementiam pij conditoris, & fidelis eius
famuli gloriam prædicabat.

Væ impijs,
qui Sancto-
rum tam il-
lustrib' mi-
raculis fidem
derogant.

VITA BEATISSIMI PATRIS DOMINICI OR-
DINIS PRAEDICATORII PRIMI INSTITVTORIS, AV-
thore F. Theodorico de Appoldia Dominicano: sed stylum passim cor-
rexerit F. Laur. Surius. Author totum opusculum in octo partes
distinxit: nos libros vocamus.

MANDATVM MVNIONIS MAGISTRI ORDINIS
Fratrum Prædicatorum, ad F. Theodoricum de
Appoldia in quo nihil mutauimus.

Hic Munio
fuit 7. Ma-
gister Ge-
neralis.

Dilecto sibi in Christo Fratri Theodorico de Appoldia, domus Ep-
phordensis prouinciæ Teutoniæ, Frater Munio, Magister Ordinis,
licet indignus, salutem & augmentum continuum caelestium gra-
tiarum. In remissionem peccatorum, & in augmentum nihilo mi-
nus meritorum vobis iniungo, quatenus dictandi Legendam sancti
Dominici patris nostri, secundum datam vobis gratiam, de qua
gero fiduciam in Domino pleniorum, meritum subeatis, ut non in
vacuum Dei gratiam videamini accepisse. Hæc inter alia diligentius attendes, ut sit
veritate firmissima, integritate completa, gratiosa docere. Volo autem, quod Prior
vester, qui pro tempore fuerit, vobis ad sit auxilijs, consilijs & solatijs consolationi-
busque opportunis. Valetate & orate pro me. Datum in Vrbe veteri, Idibus Aprilis.

Is Nicolaus
fuit 9. Ma-
gister gene-
ralis.
*tempora-
lium, puro
legendum.

Epistola F. Theodorici de Appoldia, ad Nicolaum Magistrum Ordinis, in
qua itidem nihil mutauimus.

Patri filiorum amabili Nicolao, Magistro fratrum Ordinis Prædicatorum vene-
rabili, F. Theodorico de Teutoniæ Prouincia, per prosperitatem *provinciali-
um meritorum pertingere ad æternorum præmia gaudiorum. Libellum, quem de
patre diuino Dominico, & Ordine ab ipso instituto compositum, sibi deferri vestra
dignatio imperauit, in abiectis quidem schedulis & petijs primùm iam senex cõscri-
psi proprijs manibus, oculisque caligantibus, & compegi: de cuius materia proxi-
mum vos instruet & docebit. Reperto igitur ex Chronicis tempore, quo sancti huius
parentes extiterunt, ea, quæ circa ortum & progressum & exitum vitæ ipsius gesta sunt,
secundum decursum temporis disponere curavi: ita tamen, quod propter conueni-
entiam materiæ, postmodum quæ acta sunt, præposui; & quæ antè, postposui subiun-
gendo. Legi sanctorum Patrum Bernardi & Francisci vitas, cum multa integritate edi-
tas, elegantique stylo compositas, insigni sinceraque deuotione probatas: nostrique
eximij patris præfulgentem & prælucidam valde dissimiliter scriptam vitam.
Cupiens igitur statum Ordinis nostri plenaria certitudine non carere, posterisque
nobilitatem auij generis intimare, paternæ sanctitatis ingenuitatem, prout potui,
verbis simplicibus designavi. Multa de verbo ad verbum, sicut in exemplaribus repe-
ri, posui: quandoquæ tamen propter consequentiam aliquid immutavi. Cũque ex ijs,
quæ

quæ ad manum habebam, exemplaribus omnia consummâsem, allata sunt mihi ad petitionem meam quædam scripta, quæ & precio comparauî, propter quæ opus præcritum, vt illa infererem, penitus dissipauî. Erant enim illa magnæ autoritatis, vt potè dicta testium iuratorum, quæ Papa Gregorius IX. approbavit, magnorumque meritorum & exemplorum sanctitatis præcipuè expressiua. Præuenit præterea me litera venerabilis patris fratris nostri Munionis, tunc Magistri Ordinis, mihi istum laborem iniungens & studium pro peccatis. Non vt volui, nec vt debui, feci tamen quod potui, vt videtis. Verùm vos reuerendissime pater, quod vestrum est, manum peritam apponite, & de hac informi materia opus, sic vt scitis, perficite gloriosum. Deceueram certè huic operi superaddendo, detrahendo, immutando, ornando, ordinando vltiorem diligentiam adhibere, si facultas expensarum & opportunitas temporum adfuisset. Quibus deficientibus, destiti, & vt adspicitis, dereliqui. Veruntamen quandiu vivo, his laborem impendere, si requiritur, non recuso. Ignoscite, obsecro, mihi pro nomine Iesu Christi. Expauî & dolui primùm, quòd ad aures vestras mea imperitia pertingere debuit, nec credidi hoc futurum. Spiritus Dei sanctus spiritum vestrum dirigat & infundat, vt sanctitatis in hoc libello descriptæ deuotus amulator efficiaris & executor, & in Ordine, vestro regimini commissio, fidelis inueniamini executor.

Sciendum, quòd venerabilis pater noster beatus Iordanus, secundus nostri Ordinis Magister, successor S. Dominici dignissimus, libellum de initio Ordinis composuit, in quo primorum patrum & fratrum sanctorum gesta gloriosa & mirabilia opera conscripsit, nè in obliuionem venirent patres tam excellentes, eorumque exempla tam eximia sanctitatis. De quo libello prima sancti Dominici Legenda conscripta est. Postea de mandato Iohannis Episcopi, qui quartus à sancto Dominico Magister extitit, F. Constantinus secundam Legendam edidit, multa insignia superaddens. Succedens sanctus pater Humbertus, Magister Ordinis V. ex prædictis tertiam constans Legendam, multis superadditis, non modicum ampliavit. Qui etiam librum, qui Vitas fratrum dicitur, sua deuotione & diligentia compilauit. Tandem dilectus pater noster F. Gerardus, Prior prouincialis Teutoniæ, rediens de generali Capitulo, in Luca celebrato, detulit quædam præclara gesta sancti Dominici de Bononia, quæ ex ore sororis Cæcilie Romanæ, quam beatus Dominicus ad Ordinem receperat, conscripta sunt. Quæ sicut vidit & audiuit, plena fide sincerissimè enarrauit, quæ vique ad annum Domini millesimum ducentesium nonagesimum, religiosissimam & honestissimam vitam duxit. Præterea dicta illustrium virorum, videlicet nouem fratrum, quorum testimonia credibilia facta sunt nimis, autoritate Domini Gregorij IX. approbata, & iam alijs præferenda, patris nostri eximiam prædicant sanctitatem. Accedunt ad hæc Reuelationes sanctorum, quæ spernendæ non sunt. Reuelationesque veterum fidelissimæ, & omni credulitate dignissimæ, per quas & Prædicatorum Ordinis autoritas, & Fundatoris eiusdem inclyta merita declarantur.

Ex his omnibus præsentis Opusculi materia sumpta, in vnum libellum conscripta est fideliter & compacta, cui autoritatem præstat gestorum veritas, sine qua nulla valet autoritas. Quis verò prædictis patribus autoritatem audeat derogare, quorum hic sententiæ, & plerumquè verba de verbo posita sunt? Distinctus est autem hic libellus in octo particulas, & subdividitur per capitula, vt quod querit quis, facilius inueniat, & legendo distincta, amplius deleatur. Est autem ex hoc libellus iste prolixior, quòd gesta Magistri Reginaldi & obitum eius, & quorundam aliorum patrum, & quæ ad commendationem Ordinis spectant, plenius inserta continet & ascripta. Fateor, hæc omnia ornatiùs & ordinatiùs exprimi poterant & conscribi, sed condescendendum est mihi, quia in his compingendis mihi nullus adfuit, nec propter hunc laborem aliquid, quòd regularis obseruantia exigit, intermisi. Feci autem hanc ex diuersis collectam compositionem, vt cum quanta gloria & religione Prædicatorum institutus sit Ordo, & sanctorum patrum eundem fundantium eximia deuotio & præclara discretio posteris innotescat. Nec volo, quòd Legendæ vocabulo censeatur, sed Libellus de vita & obitu & sancti Dominici miraculis, & de Ordine fratrum, quem instituit, nominetur. Pleraque sicut in prænominatis exemplaribus reperi, de verbo ad verbum hic posui, pauca propter continuationem immutans & prolationis decorem. Oro autem & desidero, vt ad vtilitatem sint legentium: cupioque vt omnis pius lector & deuotus auditor, attento studio hæc corrigat & emendet.

Jordani libellus de primis patribus Prædicatorij Ordinis.

Partitio opusculi huius.

Libellus iste plures vitas Patrum ordinis Prædicatorij continet.

PROLOGVS AVTHORIS IN VITAM S. DOMINICI, mutato passim stylo.

Matt. 20.
Matt. 22.Homil. 36.
in Euange-
lia
Luc. 14.

1. Cor. 10.

Esa. 53.
Psal. 91.Exod. 28.
Zach. 6.

Ultimarè multisque modis olim Deus electos suos ad æternum inuitans conuiuium, nouissimè diebus istis, id est, ad horam vndecimam, misit seruum suum dicere inuitatis vt venirent, quia parata iam sunt omnia. Seruum hunc, Ordinem Prædicatorum sanctus Pontifex Gregorius interpetatur, nouissimis mittendum temporibus, vt hominū animos de propinquo iudicis aduentu admonerent. Nouum enim quandoque Prædicatorum Ordinem futurum scriptura innuit, quando sub finem mundi eum mittendum ita luculenter exprimit. Misit, inquit, seruum suum hora cœnæ. Hora cœnæ, finis est mundi. Nos autem sumus, in quos fines seculorum deuenerunt. Missus est igitur hora cœnæ, id est, diebus extremis Ordo nouus? nouus, inquam, pariter & antiquus. Nouus institutione, antiquus auctoritate. Nouus, immò nouissimus spatio, officio primus. Cùm enim primo manet etiam hora tertia, sexta & nona, ex denarij conuentione cõducti fuerint vineæ cultores, hora restat, immò iam adest vndecima, qua postremi cultores multiplicentur. Hi sunt Prædicatores, quorum Ordinem horum nouissimorum temporum periculis diuina dispensatio prouidit? vt a propinquante iudicio illius, cuius in humilitate iudicium sublatum est, testium numerus augetur. Itaque multiplicatur nunc in senecta vberis, vt bene patientes annuncient, quoniam rectus Dominus Deus nosset. Hæc sunt tintinnabula, quibus pontificalis potèris extremitas ornatur. Hi sunt equi fortes & varij in quadriga nouissima, è medio duorum montium æreorum egressi, vt perambulent omnem terram. Huius Ordinis primus institutor & pater inclitus fuit beatus Dominicus, cuius vitam virtutibus plenam, Deoque gratissimam, obitum quoque & nonnulla miracula, atque ipsius Ordinis in occiduis mundi partibus & occasu temporis orientis exordium rudi quidem, sed veraci stylo perstringemus, optulante nobis gratia Iesu Christi.

Sequebatur hic alius Prologus, quem omisimus, nè Lectori tedium adferremus.

VITÆ S. DOMINICI LIBER I.

De pietate & honestate parentum S. Dominici. Cap. 1.

Augusti 5.
tametsi
obijt 8. Idu
Augusti.

S. Dominicus Soli & Lunæ rectè comparatur

N nomine patris & filij & spiritus sancti, Dominicus humilis seruus Iesu Christi, segregatus in Euangelium Dei, sobriè & iustè & piè conuersatus, dignus factus in partem sortis sanctorum in lumine, verè est lux mundi. Qui velut stella matutina in medio nebulae coruscus apparet, innocentia, pudicitia, verecundia, simplicitatisque radijs omnes à se puerilis stultitia, lasciuientis adolescentia, potulantis concupiscentia tenebras depulit? Studijsque sapientie, operibus misericordie, & canonicè religionis perfectione, vt lux splendens procedens, instar lunæ plenæ in diebus suis & se & proximos suos illustrauit? & tanquam Sol oriens, atque ad perfectum excrefcens diem, ad celsissima Dei dona Prædicatorum Ordinem prouexit. Qui rutilans in virtute sua, per omnia prospexit, opaca illuminans, sterilia fecundans, frigida calefaciens, & tepida accendens, nunc à claritate in claritatem transfiguratus à spiritu Dei, gloriosus splendet in patria, qui in hac peregrinatione admirabiliter refulsit in gratia, cùm prius humiliter ipso suæ natiuitatis ortu fulsisset in Hispania. Tempus, quo voluit Dominus huius clarissimi sideris radios in homines diffundi, sequentia declarabunt. Præsidente Romæ in cathedra sancti Petri magno patre, domino Alexandro III. & Friderico Imperatore, huius nominis primo, Imperij habenas moderante, in Hispania oppido Callaroga Oxoniensis diocesis, anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo septuagesimo, fuit vir quidam, Felix nomine, qui sibi matrimonio iunxit vxorem Iohannam. Erant ij tum secundum

Patria & patres S. Dominici.

¶ cundum seculi conditionem satis honesti, tum erga Deum Christiana pietate deuoti. Anteuertente autem illos diuinæ dispensationis benignitate, benedictionem caelestem in proles sanctissimæ fecunditate adepti sunt. Peperit enim Iohanna marito suo duos filios, qui literis imbuti, & vitæ integritate conspicui, sacerdotio initiati sunt. Alter ex ijs in domo quadam hospitali ministerio pauperum se mancians, gratia humilitatis, operibus misericordiæ, alijsque virtutibus in vita sua clarus fuit, & ut fertur, post obitum miraculis coruscavit. Alter verò mundo valefaciens, vitam monasticam complexus est, & in ea multo tempore Domino laudabiliter feruens, vir sanctus & contemplationibus diuinis deditus, beato sine quietiuit. Nimirum tales fructus progignit terra bona, quorum alter, dum est in misericordiæ studia intentus, gratia redolet, alter, dum veritatis speculationi addictus est, æternam beatitudinem prægustat.

Adiecit autem adhuc Dominus benedictionis suæ cumulos. Nanque sublimioris gratiæ filium paritura mater, antè quàm conciperet, cælesti visione docta est de partu futuro. Vidit nanque se vtero gestare cañulum, ardentem ore faculam ferentem, egressumque ab vtero, torum mundum flammis ab eius ore prorumpentibus illuminantem. Visitauit dein de Iohannam Dei gratia, & inebrians partus eius fructum, germinare eam fecit, sacra eius genimina multiplicans. Tandem ubi pariendi tempus aduenit, filium peperit, fratrum decus & matris gaudium, exultantis in Domino, quod in visione ostensum, suo gremio contineret. Catechizatus ex more infantulus, sacerdotali benedictione sanctificatur, salutarique chrisimatis vnctione consignatur: baptizatur in nomine patris & filij & spiritus sancti, & nutu eius, cuius est nomen Dominus, Dominicus appellatur. Matri quoque eius spiritali, cuidam nobili foeminae sacer infans Dominicus in visu apparet, stellam luculentam in fronte ferens, cuius immodico splendore totus orbis irradiabatur. Videamus nunc præclarum infantulum. Gignitur à Felice patre, editus in lucem, nutritur, fouetur à Iohanna matre, per gratiam renascitur, accipit Dominici nomen, gratiæ alumnus, diuinitatis amans & cupidus, æternæ felicitatis hæres futurus. Necdum natus, non dubio signo ostenditur renatus, nomine insigni cohonestatur: sacro splendore micantis stellæ declaratur, ardentem præ se fert faculam, cuius multo igni totus inflammetur orbis: fit nomine tam celebris, ut aduersarijs sit terrori: lumine tam illustri, ut peccatorum tenebras illuminet, & inter cæli altra eximie refulgeat, feruore charitatis igneus, famosa autoritate grauis, luce scientiæ inclytus. In ipso quoque ortu suo infans beatissimus præclari Ordinis, cuius erat ipse futurus parens & princeps, forma, signifer & vates fuit. Feruens enim prædicatio, cor peccatoris ad agendam poenitentiam inflammas, ardens caruli facula est: autoritas gratiam concilians, potentiæ nomen est: doctrinæ claritas, alios ad sapientiam perducens, fulgor stellæ est. Nimirum sanè errat, quisquis hæc ab omni æternitate non credit præordinata, sicut calitùs hinc præsignata referuntur.

Porò mater puerpera accuratè enutrit filium, lactat & ablacat, & lætabunda sensim ad incrementa perducit. Cumque iacèret aliquandò in cunis, examen apum circa os eius volitans, linguam eius diuinæ sapientiæ melle afflaturam indicabat. Ablactatus verò à lacte, & auulsus ab vberibus, mox cælestis gratiæ coepit mamilla nutriri. Itaque quamprimum potuit, infantia annos necdum egressus, exemplo piorum parentum templa crebrò adire, Deumque colere studuit, lectulum quoque in ea ætatis teneritudine sapiens reliquit, & eius mollitiem declinans, in nuda humo infantilia membra reposuit, quod postea in diebus suis infatigabiliter obseruauit. Creuit igitur, religiosorum parentum cura religiosè educatus, quem etiam specialiter in pueritiæ annis quidam venerabilis Archipresbyter, eius auunculus, inprimis diligenter instituens, enutriuit. Atque horum prudenti & religioso consilio traditus est sanctus puer Ecclesiastico præcipuè officio imbuendus: adfuitque pijs votis diuina benedictio & promotio, coepitque esse puer ingeniosus & docilis, utpotè sortitus animam bonam, vasculum gratiæ, scientiæ receptaculum. Proficiens autem in diuini cultus institutis venerabilis puer, morabatur in ecclesijs, cum Clericis psalmos promebat, hymnos concinebat, altaria circumibat, sacris mysterijs deuotus assistebat, Christi ministris & sacerdotibus seruebat, & velut testa recens, animus puerilis per hæc exercitia odore est sanctitatis imbuta, quem ille postea perpetuo tenore seruauit. Coepit iam tum manus summi officis formare sibi ex illo vas electionis, in quod suæ benedictionis chrisimata effunderet.

Custodiuit

Duo fratres eius viti egij.

Vifio matris eius.

Nascitur S. Dominicus

Pfal 82.

Eius præclaræ encomia.

Pieras adhuc ferè infans.

Exercitia pietatis in pueritia.

Custodiuit electus puer innocentiam, dilexit munditiam, conseruauit disciplinam, pudicus sensibus, uerécundus actione fuit. Hæc & alia in altero ætatis septenario, quemadmodum uñtio spiritus illi suggerebat, adhuc puerulus obseruabat, nil puerile præ se ferens in homine exteriori. Iam enim senile cor ei inerat, & sub tenello uultu canities animi ueneranda latebat. Ab ipsis nanque incunabulis tam erat excellenti indole, ut eximum quiddam in eo futurum tam insignis infantia, tamque sancta pueritia testaretur.

Quod & philosophica, & theologica scientia non mediocriter eruditus sit. Cap. 2.

CVM uiderent autem pij parentes eius continuum & ætatis & gratiæ in sancto puero accessionem, illum studiorum causa Valentiam miserunt. Ibi enim tunc florebat studium generale, ut uocant, abundans tam discipulorum frequentia, quam præstanti doctrina magistrorum. Itaque prudens adolescens non segnitiam sectatus est, sed in discendas literas, propter quas illuc missus erat, accuratè incubuit, adeo ut gratia diuina illi opitulante, breui spatio multos coætaneos superarèt. Contemptis nanque rebus ineptis & frivolis, quibus ea ætas diffluit, necessarijs dabat operam, noxiæ sodalitatibus, inprimisque focinarum viscosa & lubrica contubernia declinans. Cum ludentibus non se miscuit, neque cum ijs, qui in leuitate cordis & pro carnis desiderijs ad res curiosas, insanias falsas & inanissima spectacula se conferebant, participem se præbuit. Respuebat mundi blandientis & fallentis gaudia, carnisque spurcitas immaculati affectus pede calcans, uirginitatis decus & florem illibatam Domino conseruauit. Itaque copiosè in eius purum intellectum, animumque sordibus liberum, liberales disciplinae, quæ puris intellectibus capiuntur, infuebant. At uerò angelicus adolescens his humanæ sapientiæ disciplinis non nimium capiebatur, quippe quod in eis Christum Dei sapientiam, cui inhiabat, non cerneret.

1. Cor. 2. Non enim ullus philosophorum eam sapientiam tradidit, nec aliquis principum huius mundi cognouit. Nè ergò vires florentis iuuentutis uanè conlumeret, sed sitim eam qua ardebat, posset extinguere, ad fontem Theologicæ sapientiæ se contulit, haustus inde, quod auidè appetebat. Inuocans ergò per preces Christum Patris sapientiam, inclinauit cor suum disciplinae, & sacrae paginæ magistris aurem suam: erantque eloquia illa super mel & fauum dulcia pectori eius. Ijs sanè addiscendis pius iuuenis quadriennio tanta animi contentione & studio incubuit, ut penè noctes insomnes duceret, quietisque tempora uigilijs largiretur. Porro auditam ueritatem pio affectu humiliter complectens, & suauius animò affigens, etiam opere efficaciter exequi nitebatur. Atque ut è fonte sapientiæ salutaris haustum percipere mereretur, decem annis uino, in quo est luxuria, castitatis amator sibi penitus uoluit interdictum. Mirum profectò id fuit, nec minis gratiosum, uidere hominem annorum paucitate iuuenem, conuersationis maturitate & morum constantia senem. Inuenilia fugiebat desideria, sectabatur uerò iustitiam, uagosque cauens discursus, domum matris ecclesiæ & sanctæ quietis tabernacula non reliquit. In templo aut orans, aut studijs intentus, assiduè morabatur. Cum igitur præcepta Dei tam eximio complecteretur amore, impleuit eum Dominus spiritu sapientiæ & intellectus, ut etiam difficiles quæstiones facillè penetraret.

Et quia toto corde diligebat Deum, qui fecit illum, non potuit non amare & proximum, quem uult Deus diligere in se. Videre erat in illo erga proximorum calamitates & miseras piissimam commiserationem, & affectum beneuolentiæ & misericordiæ transferri in operibus euidentes effectus. Nam cum Valentia daret operam literis, omnem fere Hispaniam immanis oppresserat fames. Deficiebant præ fame & siti pauperes, nec erat qui reficeret: moriebantur miseri & inopes, nec erat qui curaret: clamabant pupilli & uiduæ, paruuli & debiles, nec quisquam attendebat. Inter hæc affligebatur spiritus iuuenis Dominici, & compatiebatur miserericors anima eius pauperum multitudini. Itaque Euangelici consilij non furdus auditor, immò perfectionis sectator egregius, distraxit libros & omnes res suas, preciumque in pauperes expendit. Ità gratissimus Christi iuuenis, obediens uerbo Saluatoris, proximorum periculis medebatur, intuentesque præclaro prouocauit exemplo. Auxit in eo concupiscentia sapientiæ, non minuit, opera iustitiæ: nec retraxit à perfectione studium scientiæ, sed consummauit in uirtute. Sciebat

Mittitur
Valentiam
studiorum
causa.

Admodum
religiosè
uiu.
for' ambu-
lautes, pro

1. Cor. 2.

Studet
Theologia.

X. annis vi-
no abstinet

Commise-
ratio erga
proximos.

Libros &
res suas ué-
dit, & pre-
cium dat
pauperibus.

bat enim, quemadmodum oporteret ipsum scire. Intelligebat super senes, quod d man-
 data Domini quasiuisset: & beatus planè fuit, opere efficiens, quod cognitione com-
 prehenderat. Agebat autem hæc & alia præclara angelicus iuuenis, necdum habitu
 vel conuictu à mudo separatus: immò, vt dicamus quod res est, non ille, sed Dominus
 & habitans in eo virtus Christi, fecit hæc omnia, præueniens eum in benedictionibus
 dulcedinis, mirificans eximij eius infantiam sacramentis, sanctificans innocentem
 pueritiam munditiæ rudimentis, adolescentiam solidissimis Philosophicæ & Theolo-
 gicæ scientiæ fundamentis, morumque suauium ornamentis confirmans. Nec cessabit
 misericordia Dei, donèc perficiat & consummet eum ad extremum vsque diem bo-
 norum operum & virtutum omnium incrementis.

*Vt venerabilis Didacus Episcopus eum fecerit Canonicum regula-
 rem in Ecclesia sua. Cap. 3.*

PER id tempus erat vir vitæ venerabilis, Didacus nomine, Ecclesiæ Oxoniensis
 Episcopus, quem & sacrarum peritia literarum, & generis nobilitas, & inpr-
 mis morum insignis honestas ornarent. Is aded totus amore inhærebat Deo, vt se-
 ipsum contemnens, & sola, quæ sunt Iesu Christi, quærens, in id summoperè cura &
 cogitatione esset intentus, quemadmodum multas Domino animas lucrificans, ta-
 lentum sibi creditum cum vsura multiplici ad illum reportaret. Quamobrèm vbi-
 cunque reperire potuit viros vitæ & morum integritate conspicuos, eos quibus po-
 terat modis ad se adiungebat, & in Ecclesia, cui præerat, ecclesiasticis beneficijs dona-
 bat. Porro subditos illos suos, quorum esset propensa in virtutem & sanctitatem vo-
 luntas, animus à mundo abhorrens, vt religiosorum hominum institutum comple-
 terentur, & verbis hortabatur, & exemplis inuitabat. Indè aded accidit, vt cano-
 nicis suis crebris id adhortationibus persuadere niteretur, vt ad præscriptum regu-
 læ beati Augustini, in canonica religionis obseruantiam consentirent. Tanta verò
 cura & diligentia id egit, vt eorum animos, tametsi non deessent qui oblectarentur,
 ad suam voluntatem inclinârit. Ad eius autem notitiam peruénit celebris & odori-
 fera beati Dominici fama, & cum accuratè de illo esset percontatus, remque certam
 comperisset, accersitum eum fecit in sua Ecclesia Canonicum regularem, ex hoc ipso
 beatum se purans, quod & sibi de tali filio, & Ecclesiæ suæ de ministro tam idoneo
 prouidisset.

Didacus
 Oxonien.
 Episcopus.

Fit canoni-
 cus regula-
 ris S. Domi-
 nicus.

*De eius religione, perfectione & admirabili san-
 ctitate. Cap. 4.*

Habitum igitur Canonice religionis indutus extrinsecus seruus Christi Domini-
 cus, per Dei gratiam nouum hominem intrinsecus induit, moxque in Dei timore
 ad totius sanctitatis studium conuersus, in seipso prius exprimere curauit, quod erat
 alios postea docturus. Saragens igitur perfectorum imitari vestigia, & ad virtutum fa-
 stigia contendere, nouitius Canonicus sollicitè de antiquis semitis inquirebat, vt sciret
 quæ esset via bona, vt ambularet in ea. Vnde librum illum, qui Collationes Patrum in-
 scribitur, studiosè legendum suscepit, deditque operam, vt lecta, intelligentia compre-
 henderet, affectu sentiret, effectu & re ipsa fortiter exequeretur. Didicit enim ex eo
 puritatem cordis, contemplationis viam, omniumque virtutum perfectionem, idque
 vnctione magistra. De huiusmodi enim liber ille agit. Itaque abiciens & despiciens se-
 ipsum in cordis humilitate, reuerentiam Canonicis & honorem exhibebat. Inuitatus
 ad æterni sponsi nuptias, nouissimum tenuit locum, se infimum, ceteros sanctiores exi-
 stimans. In oratorio versabatur noctu diuque, orationi sine intermissione, lectionique
 & meditationi assidue vacans. Externa solatia paruipendit, euagationes vanas prorsus
 vitauit, contemplationique tempus concilians, extra septa monasterij vix vnquam vi-
 sus est. Itaque sanctus Dei inter canonicos illos ceu iubæ eximium emicuit, mira que cele-
 ritate de virtute in virtutem progrediens, omnium in se amorem & affectus prouoca-
 uit. Mirantur omnes tam subitam religionis perfectionem, & licet inuitum, suum eum
 volunt esse Suppriorem. Tum verò quasi lucerna super candelabrum posita, & ciui-
 ras super montem, factus est omnibus vitæ speculum, sanctitatis exemplar. Erat in ora-
 tione assiduus, charitate præcipuus, cõmiseratione anxius, contemplatione suspensus,
 & ipsis quoque subditis suis cum multa humilitate subiectus. Vigil ei cor & sensus erat
 ad Deum, nec raro in precibus pernoctabat: erantque preces eius feruentes, & cum
 lachry-

Jerem. 6.
 Collatio-
 nes Patrum
 legit.

Luc. 14.

Fit Suppri-
 or, licet no-
 lens.
 Matt. 5.

Vigilia, ora-
tiones & ab-
stinētię eius
quantę fue-
runt.

Feruet ani-
marū zelo.

Thren.

Lugeb ho-
minū pec-
cata, & mi-
seris condo-
let.

Col. 3.

lachrymis coniuncta rugiebat à gemitu cordis sui, nec continere se poterat, quin plangens vox pijsima procul etiam audiretur. Macerabat corpus ieiunijs & abstinentia multa, vix sustentandę naturę necessaria alimenta percipiens. Vinum, quod decentio non gustarat, propter afflictam stomachi valetudinē, iubente Didaco Episcopo, sumere cogebatur. Quod tamen & exiguum, & aqua dilutum, bibebat. Feruebat in eius pectore vehemens desiderium salutis animarum, eamque vt procurare re ipsa dignus foret, crebris orationibus & votis specialibus à Domino flagitabat. Operabatur se totum impendere salutis proximorum, tunc se reuera Christi fore membrum existimans, si eius se exemplo animabus lucrands prorsus manciparet, nec fraudatus est desiderio suo. Semen enim fratri suo defuncto, nempe Christo crucifixo, susceperat, verbum illius disseminans, & instituens prædicatores. Et ecce grana seminis Deus multiplicans, auxit frugum iustitię incrementa. Plenum erat sanctissimis affectionibus pectus eius, atque erga omnia tum prospera, tum aduersa proximorum, mira pietate mouebatur, afflictorum rebus duris cruciabatur, pauperum penuria & miserorum calamitatibus torquebatur, atque imprimis pereunium animarum zelo mirę angebatur & mente fauciabatur. Ità nimirum instar Prophetę, Dominicus peccata hominum & afflictorū miserias contemplans, estuabat animo intrinsecus, & flens latissimè, latentem commiserationis affectum per lachrymas prodebat foris. Hanc enim excellentissimam charitatis gratiam specialiter habebat à Deo donatam, flendi scilicet pro peccatoribus, & miseris atque afflictis omnibus condolendi. Sed quantum illi angoris & mœroris afferebat erga calamitosos condolentia, tantum profectus priorum hominum, quibus mirę gratulabatur, ceu quædam pigmenta odorifera eum consolabantur. Inter hæc quæ fursum sunt, quærens, agebatur in Deum homo diuinus, gloriam sanctorum contemplans, & ad illam veram patriam anhelans, lugebat profusè diuturnum sui exilij incolatum.

De societate & mutua charitate inter S. Dominicum & Didacum Episcopum. Cap. 5.

CVM verò tot tantisque virtutum floreret ornamentis angelicus Dominicus, à venerabili Didaco Episcopo suo, miro diligebatur affectu. Erat enim in animis eorum quædam spiritus similitudo, & charismatum consonantia: siquidem pari zelo domus Dei ad procurandam animarum salutem, sancto eos spiritu impellente, feruebantur. Postquam ergò visum est Deo in eis reuelare gratiam suam, vt vtriusque virtus prodiret in publicum: ità eos in ministerium illud, quod voluit, assumpsit, vt ipsi etiam, licet sancti, diuinę erga se prouidentię consilium ignorarent. Ecce enim Alphonsus Rex Castellę rogauit Didacum Episcopum, vt veller ipsius esse legatus apud Marchiam. Profecturus ergò ob Regis negocia conficienda prudens artifex, ecclesię suę Supriorem, dilectum Dominicum sibi comitem adiunxit, vt & ex societate eius ornamentum, & ex sanctis colloquijs solatium haberet. Vbi autem ventum est Tolosam, & S. Dominicus cognouit hereticorum fraudibus ciues deprauatos, ingemiscens spiritu turbatur. Vt verò etiam hospitem suum hæreticum sensit, multa tum affabilitate, tum ratione hominem conuicit erroris, & ad catholicę fidei veritatem reduxit. Erat hic primus manipulus, quem diabolo ereptum, ad aream Domini reportauit. Expeditis tandem apud Marchiam regijs negocijs, & per nuncium ad Regem responso remisso, Episcopus cum suis ad Romani Pontificis curiam profectus est, expositoque Pontifici suo desiderio, petijt ab Episcopi functione absolui, vt animabus conuertendis se posset impendere, sed non impetrauit. O verè felicem præsum, qui tanta esset humilitate præditus, vt cuperet dignitate exui: tamque feruebat sublimi charitate, vt pro salute proximorum & periculis & morti se obijcere optaret. At verò diuina prouidentia pro suo beneplacito pium Episcopi desiderium aliter implere constituerat. Est ergò redire compulsus, suis quidē frustratus precibus, sed obediētia & charitatis gratia plenus, nec quicquā de salutari proposito remittens. Reuertens autem Cisterciensē cœnobij inuisit, vbi multorum seruorum Dei sancta conuersatione & religionis sublimitate illectus, habitum monasticū accepit, atque inde monachos aliquot secum abduxit, è quibus disceret mores illius instituti, & ordinis disciplinam. Equidem felicem dixerim electum Dei Dominicum, qui tanti pontificis & viri Apostolici meruerit societate & amicitia decorari, à quo dubium non sit, illum sanctitatis exempla & religionis institutiones hausisse.

Hæresis Albigensium. Primus manipulus S. Domini quis fuerit.

Didacus Episcopus vult absolui episcopatu, sed non impetrat.

Apud Cistercienses habitū monasticum induit.

*De predicatione eius aduersus hæreticos, & de libello,
ab igne nihil leso. Cap. 6.*

CVM Montem Pessulanum essent prætergressi, offenderunt duodecim Abbates Cisterciensis Ordinis, contra Albigenes hæreticos ab eodem Pontifice Innocentio missos, sibi dẽm cum Episcopis & alijs Prælati concilium celebrantes. Ij comperito Didaci Episcopi aduentu, cum multo gaudio ipsum accersunt, honorificè accipiunt, consilium ab eo petunt, & libenter parent illi. Erat enim vir iustus & sanctus atque maturus, & zelator fidei Christianæ: cumque animaduertisset eos non rectè ambulantes ad veritatem Euangelij, vt erat miræ circumspectionis & gnarus viarum Dei, dixit ad eos; Non sic, fratres, non sic arbitror procedendum. Mihi enim impossibilem rem moliri videtur, qui solis verbis putat homines istos reduci posse in viam: operibus & exemplis potius reuincendi sunt, qui vitæ suæ merita iactant impudenter. Dicunt illi; Quid igitur nobis das consilij, pater? Quibus ille; Quod me, inquit, videritis facere, facite. Moxque familiam & equitatum atque apparatus omnem, quem copiosum habebat, à se remisit, statuens in illa regione aliquandiu hære. Eius verò exemplo cæteri permoti, itidem fecerunt. Et ecce diuinum miraculum, & iucundum spectaculum. Duodecim illos patres coniunxit sibi verbo & exemplo, ipse tertiusdecimus factus pater patrum & patriarcha, quem tanquam dominum & magistrum vnanimiter sequebantur. Assumpsit autem & alios virtute & gratia instructos viros, comites laboris & fideliter ipsi adherentes. In quibus præcipuus, omni que sanctitate conspicuus, vir angelicus Dominicus, illi præ cæteris charus, dictis & factis ceu sidus splendidissimum rutilabat. Hi omnes sine expensis pedes discurrebant, in paupertate voluntaria Christum pauperem prædicantes. Ecce formam Christi, instaurantis Ecclesiam in initio: figuramque Ordinis Prædicatorum, mox secuturi hoc extremo tempore. Tum verò hæretici inuidia correpti, eduersò coeperunt importuni concionari: sed tam insigne fulgebatur in Episcopo Didaco morum decus, vt & incredulorum illorum, & omnium, cum quibus versabatur, sibi vendicaret affectus.

Optima ratio hæreticos in viam reuocandi.

Forma Christi instaurantis Ecclesiam, reuocatur.

Fiebant tunc crebræ conciones ad populum, & disputationes cum hæreticis sub iudicibus deputatis. Nec destitit Deus miraculorum signis Ecclesiam illustrare suam. Per multi quoque catholici libellos conscribebant in fidei defensionem. Scripsit quoque beatus Dominicus librum fidei suæ, sacris autoritatibus & diuini rationibus munitum: qui etiam præ cæteris approbatus, ab omnibus receptus est. Idemque ad confutandam hæreticam falsitatem, & Catholicæ fidei confirmandam veritatem, post longam disputationem apud Fanum Iouis habitam, cum libello cuiusdam hæretici in ignem iniectus est. Verum hæretici libellus, à flammis correptus, mox in cineres redactus est: libellus confessoris Christi Dominici ex igne prosiliit procul, isque etiam secundò & tertio in ignem reiectus, scriptoris sui sanctitati & Christianæ fidei veritati præclarum reddebat testimonium. Stupebant omnes: latrabantur pij, impij corde compungebantur. Erant illis in locis nobiles aliquot, qui inopia adacti, filias suas tradebant hæreticis nutriendas & erudiendas, immò verò erroribus pestiferis corrupendas. Earum exitiale opprobrium miseratus Dei seruus beatus Dominicus, monasterium quoddam, in quod reciperentur, instituit in loco, quem Prulianum vocant: vbi ancillæ Christi perpetuò inclusæ, admirandas constitutiones & obseruantias, arctumque silentium sectarentur, & laborantes manibus suis, in conscientia puritate creatori suo iucundum exhiberent famularum. Exacto indè in prædicationis labore biennio, memorabilis præsul Didacus, suam volens reuifere ecclesiam, socijs ad prædicandum remanentibus pijsimum Dei sacerdotem Dominicum præfecit, vt ad illum omnia referrentur. Magnum enim aliquid in eo cernebat, quæ illi causa erat illum eximie diligendi. Valedicens deindè omnibus, multo labore pedibus suis iter agens, tandem Oxoniam peruenit, vbi correptus morbo, iactura vitæ temporariæ, aditum inuenit in vitam sempiternam, fructurus deinceps gloria cælesti: claruitque post obitum miraculis, qui in vita sua insignis fuerat operibus sanctis & virtutibus multis.

Liber à S. Dominico scribitur contra Albigenes.

Is liber ab igne nihil laeditur.

Cõstruit S. Dominicus monasteriũ virginum, in Pruliano.

Obitus Didaci Episcopi.

*De ijs, quæ post obitum Didaci Episcopi euenerunt, & de
miraculis eius. Cap. 7.*

Yy

Con-

Constituerat dilectus Deo & hominibus Didacus Episcopus, ad susceptum redi-
cre prædicationis ministerium, insituereque de summi Pontificis assensu viros,
qui verbis & exemplis hæretica prauitati resisterent: tum etiam monasterio illi, quod
sanctus Dominicus in Pruliano construxerat, absolendo quædam subsidia adferre.
Sed his alijsque pijs ardens desiderijs, migravit à corpore, victurus semper in Chri-
sto. Eius autem morte comperta, omnes qui in illa regione prædicationis causa re-
manferant, tanquam non habentes ducem aut principem, ad propria sunt reuersi.

Sanctus Do-
minicus fra-
tribus præ-
ficiatur do-
mini Didac-
ci loco.

Crux prædi-
catur contra
Albigenses.

Simon Co-
mes insignis

Tum verò confessor Christi verus, beatus Dominicus, eius in Domino filius, in eius
successit locum, adiuuabantque eum meritis & precibus fratres eius, coniuncti patri
suo, qui in caelis est, & præliabantur prælium fidei cum lætitia. Similis factus est leonin
operibus suis, erantque arma militiæ eius non carnalia, sed spiritualia. Congregatus
est ad eum cæteris fortis viribus Cruce signatorum, & eorum, qui fugiebant à malis,
additi que sunt illis Catholicis omnes, voluntarij in fide Christiana, & facti sunt illis in
firmamentum. Ex mandato enim summi Pontificis Innocentij III. contra illos Albi-
genses hæreticos Crux prædicabatur, eaque consignabantur fideles.

Accessit ad hæc Christianissimus & fortissimus princeps, dominus Simon. Comes
Montis fortis, pater orphanorum, defensor viduarum, pupillarum tutor, pauperum
sustentator, protector ecclesiarum, & aduersus hæreticos catholica fidei constantis-
simus propugnator. Is princeps clarissimus cernens Christi athletam Dominicum
coram Deo & hominibus innocenter & laudabiliter versari, sanctitatem eius multo
& amore complectebatur, & honore ac veneratione prosequabatur. Circumibat
enim vir Dei Dominicus vicos & castella & vrbes, prædicans verbum Dei: eratque vi-
riorum acerrimus castigator, hæresum oppugnator egregius, fidei zelator strenuus,
Catholicorum diligentissimus exhortator. Verba eius instar facularum ardebant,
Itaque inuidia tabescebant hæretici, & fremebant aduersus iustum, irridebantque
simplicem veritatis doctorem, phlegmata, lutum, aliaque vilia iactantes in eum, & ad-
dorsum eius paleas alligantes. At ille ibat gaudens & exultans spiritu, quod dignus ha-
bitus esset pro nomine Iesu contumelias pati.

Multa ab
Albigensibus
patitur S.
Dominicus

Docet Epi-
scopum loci
humilitate
reuincendos
hæreticos.

Accidit eo tempore, vt celebris disputatio cum hæreticis institueretur: ad quam
cùm Episcopus loci cum multa pompa esset iturus, dixit ad eum humilis præco
Christi Dominicus; Non sic, mi domine pater, non sic aduersus filios superbia
est progrediendum: sed humilitatis, patientiæ, religionis, aliarumque virtutum
exemplis reuincendi sunt hostes veritatis, non fastu elationis & ostentatione gloriæ
secularis. Armemur ergo deuotis precibus, & humilitatis insignia præ nobis feren-
tes, detractis calceis, contra illos procedamus. Assensit Episcopus consilio pietatis,
& omnes à se calceos amouerunt. Cumque de itinere essent incerti, obuium quen-
dam hæreticum habuere, quem catholicum putabant. Is promisit quidem se illos
rectè perduciturum ad locum, sed perfidus in syluam quandam malitiosè eos abdu-
xit, vbi inter vepres & spinas pedes eorum sauciabantur, & tibiæ sanguine consper-
gebantur.

Magna eius
patientia.

Conuertitur
hæreticus,
considerata
Sanctorum
illorum pa-
tientia.

Tum verò beatus Dominicus cum omni patientia id ferens, & in iucundas Dei lau-
des erumpens, ad collaudandum Deum & comiter ferendas molestias, illos omnes
adhortabatur, ita dicens; Confidite in Domino, charissimi, quia de celo manet nos
triumphus & victoria. Iam enim peccata nostra sanguine expiantur. Cernens autem
veterator ille miram illorum & iucundam patientiam, optimis beati viri sermonibus
compunctus, malignitatem suam confitens, hæresin abiurauit. Venientibus inde illis
ad locum, rectis corde orta est lætitia, peruersis verò mæror & ignominia. Quamob-
rem dissecabantur impij cordibus suis, & stridebant dentibus in seruum Dei, necem-
que ei molientes, eius occidendi consilia agitabant, vt condemnarent sanguinem in-
nocentem. Dominus autem irridebat eos, nec tradidit eum in manus eorum: immo
verò etiam admirandis operibus illustrauit seruum suum.

Libri eius
in aquis ni-
hil accipiunt
detrimenti.

Cùm sic autem prædicando discurreret, crebrò fluuiolum Aregiam pedibus trans-
ibat. Accidit autem, vt libri, quos in sinu ferebat, dum se succingeret, in medias aquas
laberentur. Tum ille benedicens Deum, cuidam religiose matronæ id indicauit.
Tertio die piscator capiendis illic piscibus intentus, cùm se speraret grandem piscem
hamo extracturum, libros illos extraxit vsque adeò inuiolatos, acsi in bibliotheca asser-
uati fuissent. Quod miraculum ea res mirifice amplificat, quod nec panum, nec quic-
quam munimenti habebant codices, præter beati viri merita. Eos matrona cum in-
genti

genti gaudio Tolosam misit seruo Dei. Traiecit quandoquē in iisdem partibus aquam quandam cum multis alijs euangelizandi causa. Is autem, qui eos tranfluxerat, importunē denarium ab illo pro nauulo exigebat. Respondit ei vir Dei, Seruus Dei sum, & discipulus Iesu Christi. Argentum & aurum non est mihi; mercedem regni caelorum tibi promitto. Quod miser ille vilipendens, institit acrius, & sanctum vi per cucullum trahens; Aut cucullum, inquit, hūc relinques, aut denarium persolues. Tum ille sublati ad caelum oculis, parump̄er intrā se orauit; moxque in terram adspiciens, denarium diuino nutu illic iacentem vidit, aitque homini: Ecce frater, tolle quod petis, & me liberum in pace dimitte.

Denarius illi diuinitus mittitur.

Aliquando iter facienti seruo Dei adiunctus est socius, conuersationis quidem sanctitate domesticus, sed alterius prorsus linguae & idiomatis. Dolens itaque non posse se mutuam ex pijs & diuinis colloquijs captare consolationem, a Domino precum suarum instantia, vt alius alium intelligeret, impetrauit. Atque ita per triduum, quos simul iter capebant, alternis sermonibus inuicem se recreabant, Domino gratias lingua placabilis, & doctrina salutaris mundi, clavis fit caeli, & referatio portae sempiternae. Benigneque calitūs missō nauae precio honoratur, qui cogitatum suum omnem in Dominum iactarat. Et qui corpus & animam illius immaculata seruaui a carnali concupiscentia, ille ipse libros eius illaesos custodiuit in vndis. Donum ergo linguae, illustrat fidei praedicatorē; solutio precij, cohonestat Christi pauperem; integritas codicum, pudicitiae venustat florem.

Loquitur cu alterius lingue homine.

Psal. 54.

De mira eius patientia, & desiderio martyrij obeundi. Cap. 8.

Mansit apud Tolosanos multo tempore Dei sacerdos Dominicus, vir per omnia Apostolicus, propugnans veram fidem, & expugnans haeresim tum verbis, tum exemplis, & Ecclesiam confirmans. Insurgebant verò in eum testes iniqui, synagoga satanae, & fortes quærebant animam eius. Sed cum ad id vsque amentiae prouerent, vt etiam eadem ei minarentur, cum multa fiducia ait ad illos; Non sum ego dignus martyrio; nondum mortem merui istam. Et tamen siciebat ardore inastimabili calicem passionis, haud sectis, atque ceruus desiderat ad fontes aquarum. Itaque transiens per loca, vbi illi structa ferebantur insidiae, cantans & alacer ingrediebatur. Ea re in admirationem adducti satellites Antichristi, dicebant ei; An non mortis horrore tu afficeris? Quid acturus eras, si nos te comprehendissemus? Tum ille martyrij amore flagrans, Rogassem, inquit, vos, ne breui compendio mortem mihi celerem adferretis, aut repentinis me conficeretis vulneribus; sed paulatim singula praecisa membra corporis mei oculis meis contemplanda obijceretis; atque ad extremum euulsis lumbis, sinceretis ita mutilatum corpus in suo sanguine volutari, vel prorsus pro vestro arbitrata vita omni priuaretis. Verè beatissimam animam, cuius non solum perfecta charitas foras misit timorem mortis, verum etiam in cruciatibus durandi cunctis inauditum suppeditauit desiderium.

Tolosae diu pugnat cu haeticis.

Psal. 41.

Nota infirmam animi fortitudinem

1. Iohan. 4.

Nec minus paratus erat pro salute proximorum ponere animam, Christum in hoc imitari gestiens. Cum enim quendam haeretica prauitate euersum conareret ad fidem reducere, dixit ille: Res vitae degendae necessarias, quas aliunde non habeo, ab istis accipio; ita fit, vt eis adhaerere compellar. Quibus auditis, vir sanctus toto pectore hominem miseratus, seipsum vendere proposuit, vt eius in tanto periculo constituti inopiam subleuaret, & redimeret venundatum sub peccato. Quis dubitet illum reuera tulisse crucem Christi, qui pro eius amore tam cupido animo morti se exposuit? & pro salute proximi, perpetuae seruituti incunctanter addici peroptauit? Flagrabat in eius pectore charitas, qua nemo habet maiorem, cupiens ad Dei accedere similitudinem quandam, & conformis effici imagini filij Dei. Satagebat igitur totis vtriusque hominis viribus, votis, gemitibus, vigilijs, ieiunijs, orationibus, concionibus, laboribus diu noctuque, opportunè, importunè insistendo, vt ex Dei benignitate dignus fieret, qui se penitus impenderet, & superimpendi pro animarū salute, & quandoquē martyrio consummari mereretur. Qua etiam causa ultra mare proficisci decreuerat, si fortassis posset illi tandem obtingere, vt in Dei voluntate moreretur, quod tantoperè desiderabat. At verò omnipotens Deus, qui pia adspirat vota, sic timentium se deprecationem exaudit, & voluntatem elemēter facit, vt tamen a sua inscrutabili dispositione non recedat. Oculis itaque omnium moderator, & maximè fidelium custos, & ama-

Attende ad dentem eius charitatem.

Magno flagrat martyrij desiderio.

Duplex
Martyrii:
mentis &
corporis.

tor electorum suorum, ita sanctum vas electionis suae in domo sua magna in honorem & utilitatem constituit, ut ex illo pocula vitalis gratiae praeberet, multorumque saluti sic ille proficeret, ut tamen corona martyrii non frustraretur. Sicut enim discipulus ille, quem diligebat Iesus, Iohannes Euangelista praecipuus, calicem Domini bibit, tamen sanguinem non fudit, quod animo mortis ferendae prompta voluntas non desisset: ita S. Dominicus propter ardentissimum patiendi desiderium, palmam martyrii non amisit. Taceo, quod quotidie crucifigebat carnem, & mortificabat membra sua immodica austeritate, spiritum affligebat dolore & commiseratione erga animas ingiter pereuntes.

Zelus inges
salutis pro
ximorum.

Inerat enim pectori eius mira quaedam & penè incredibilis salutis omnium amulatio. Ea de causa apud nobiles quasdam sceminas haeretica simulatione deceptas, ut eas ad Ecclesiam reduceret, hospitio visus est: atque imminente Quadragesima clam ab illis cilicia accepit, quibus ipse & socius eius induebantur. Et cum lectus eis apparatur. Non sic, inquit, sed super asseres cubabimus. Somno verò brevi contenti, pro more noctem vigilijs occupabant. Atque hunc in modum totum illud sacra Quadragesima tempus, rigida pro aliorum peccatis agenda poenitentia, homo innocens trans-

Multa vita
austeritate
in Quadra-
gesima sus-
cepit, con-
uerteret here-
ticas scemi-
nas.

misit, soloque pane & aqua frigida contentus, usque ad Pascha quotidiano seieunio maceravit. Inde verò id consecutum est, ut Christi gratia suffragante, foeminae illae sancti viri meritis adiuta, erroribus propudiatas, ad catholicam Ecclesiam fide reuenter eun-

Cum in Tolosa partibus apud castrum, quod Fanum Iouis vocant, praedicaret vir Dei, & aliquando fidem catholicam egregie adstruens, haereticorum perfidiam multis modis confutasset, absoluta concione, more solito in ecclesia precandi causa remansit. Et ecce nouem matronae nobiles ex illo castro veniunt, intrant in templum, cadunt ad pedes eius, & dicunt: Serue Dei, adiuua nos. Si vera sunt, quae hodie pro concione dixisti iam pridem mentes nostras necesse est spiritus erroris ut excacarit. Nam istis, quos tu haeticos vocas, nos homines bonos appellamus, usque in praesens credidimus & adhaesimus toto corde: nunc verò prorsus animis fluctuamus. Serue Dei, adiuua nos, & ora Deum tuum, ut notam nobis faciat fidem suam, in qua viuamus, moriamur, & saluae fiamus. Tum vir Dei stans, & aliquandiu intra se orans, paulo post dixit ad eas: Constantes estote, & expectate intrepide. Confido enim in Domino Deo meo, quod illi, qui neminem vult perire, iam declarabit vobis, cuiusmodi domino haec tenus adhaeritis. Moxque viderunt e medio sui selem teterrimum proflire, canis magnitudine, crassis oculis & igneis, lingua oblonga, lata, sanguinolenta, & usque ad umbilicum producta, cauda breui & in sublime erecta, ita ut loci eius turpitudinem, quocumque se verteret, hominum oculis ostenderet, foetore intolerabili inde exhalante. Cumque apud matronas illas sese hora vna huc illucque agitasset, ad restem, quae à campana pendeat, insiliens, & per eam sursum scandens, tandem disparuit, sedda post se vestigia derelinquens. Conuersus autem ad matronas sanctus Dominicus, nimium territas consolabatur, ita dicens: En ex eo, quod coram oculis vestris, Deo volentibus apparuit, potestis animaduertere, qualis sit ille, cui hucusque seruiistis. At illae gratias Deo agentes, ad fidem catholicam integerrime sese receperunt, & quaedam ex eis apud sorores de Pauliano, religionis habitum induerunt. Ita nimirum seruus Christi Evangelicè se gerens & laborans in omnibus, superiores foeminas exemplo severissimae poenitentiae, has posteriores verbo fidelissimae doctrinae, & diabolicae imposturae detractione, ad sanctae matris Ecclesiae gremium reuocauit.

Nota cui
domino ser-
uiant here-
tici.

Nouae ma-
trona nobi-
les ab here-
si respiciunt.

De multiplici eius pugna cum haeticis, & multis miraculis perpetratis. Cap. 9.

Decem annis
apud Nar-
bonem stu-
det conuer-
sioni here-
ticorum S.
Dominicus.

Decem annis beatus Dominicus in diuersis Narbonensis prouinciae locis moratus, imprimis verò apud Sonam & Fanum Iouis, haeticos oppugnando, catholicam fidem promouit: animarumque saluti parandae addictus, totus concionandi officio vacabat, multas interim contumelias, multum sui contemptum & abiectio- nem, multas angustias hilariter perferens propter amorem Domini nostri Iesu Christi. Per id verò tempus dominus Simon, Montis fortis illustris princeps, ferro persequebatur haeticos, quos Christi confessor Dominicus gladio verbi Dei. Itaque multa inter eos amicitia & familiaritas contracta fuit. Ut enim in eius principis gestis legitur, cum catholici die quodam cum haeticis disputassent, sanctus Dominicus quaedam fidei documenta scripsit in chartula, tradiditque eam haetico, ut de obiectis deliberaret.

deliberaret. Ea nocte hæretici confederunt ad ignem: prolata est chartula viri Dei, dictū est ab hæreticis: Mittatur in ignem schedula, vt veritas comprobetur. Mox proiecta in ignem, post aliquantam moram indè nihil laesa prosiliit. Tum vnus obstinatio. Mittatur, inquit, secundò, & patebit veritas. Obtemperatum est illi, sed iterum charta resiliit. Stupentibus illis, obduratus hæreticus etiam tertio idem vult fieri: sed nihil chartula officit. Tanto autem viso miraculo, non sunt compuncti miseri illi, sed inter se grauissimè prohibuere, nè quisquam id catholicis indicaret. At tamen miles quidam, qui rei coram interfuit, fidei ex parte consentiens, in signe miraculum ad catholicorum notitiam perduxit.

Venit aliquandò seruus omnipotentis Dei, cum Conuerso quodam Cisterciensis ordinis valde religioso, ab hæreticorum conspectu ad ecclesiam quandam vespertino tempore, eamque clausam inuenit. Orant igitur ad ostium, & mox clausis ianuis miro modo se intrā templum conspiciunt introductos. Gratias igitur agentes Deo, totam illam noctem in eius laudibus exegerunt.

Cõcionanti quandoquè beato viro in quadam parocchia oblati sunt dæmoniaci, iam pridem à nequam spiritu vexatus. Orauit pro illo vir sanctus, & curatus est. Alios quoque diuersis pressos morbis, fufis ad Deum precibus, sanauit. Adductus ad cum fuit quidam multis obsessus dæmonibus. Accepto ergo orario, quod stolam vocant, prius suum, indè dæmoniaci collum illo cinxit, præcipiens dæmonibus, vt ab hominis infestatione deinceps cessarent.

Viro Christianissimo Comite Montis fortis cum Crucesignatis obsidente Tolosam, venerunt peregrini ex Anglia, S. Iacobi limina visitaturi. Ij propter excommunicationem vitantes Tolosam, in nauiculam se contulerunt, vt fluuium transirent. Præ multitudine verò hominum, qui erant serè quadraginta, depressa est nauis, & omnes submersi sunt, ita vt nec capita ab aquis extarent. Orabat tum in vicina ecclesia S. Dominicus, clamoreque pereuntium & circumstantis exercitus permotus, festinus eò accurrit: cernensque præsentissimum periculum, commiseratione affectus, toto corpore prosternitur, expansis in Crucis formam manibus, flens acerbissimè clamat ad Dominum, vt suos peregrinos seruet à morte. Paulò post surgens ab oratione, conuersus ad fluuium, cum multa in Deum fiducia ita ait: Præcipio vobis, vt omnes ad litus euadatis. Mira res, sed ab illo facta, qui facit mirabilia magna solus. Confestim ad eam vocem omnes, qui tandiū sub aquis pressi latuerant, cunctis cernentibus, qui ad illud triste spectaculum confluxerant, super vndas emerferunt. Mox vndique accurrentes, porrigentesq; eis lanceas & hastas, vniuersos è fluctibus incolumes eduxerunt, clementiam Saluatoris, & almi eius confessoris Dominici merita, laude & prædicatione efferrentes.

De celebri beati viri fama, & contemptu dignitatum.

Cap. 10.

Vt Dei inclytus, prædicator eximius, gratia Dei plenus, omni virtute conspicuus & perfectus Dominicus, apud homines fama & estimatione sanctissimus habebatur. Inuidebant autem ei hæretici, & illum irridebant, atque contumelia afficiebant. Porrò fidelium omnium erga illum deuotio crescebat, & apud Archiepiscopos, Episcopos aliosque ecclesiarum prælatos siue præfectos, qui in illis locis erant, pro suæ excellentia sanctitatis omni dignus honore ducebatur. Fuit sanè à tribus cathedralibus Ecclesijs Episcopi ei oblata dignitas. At ille mælens humiliari cum mitibus, Christi pauperatē regnis & sedibus anteposuit, nec illas cathedras voluit conscendere. Optabat enim liber esse ab omnibus, vt posset omnium seruus esse. Diuitibus & pauperibus, Iudæis & gentilibus, quorum est non parua copia in Hispanijs, amabilem se exhibuit, atque ab omnibus amabatur, præterquam ab hæreticis & Ecclesiæ hostibus, quos disputationibus conuincibat, & concionibus oppugnabat: nec minùs tamen eos vt resipiscerent, humaniter & benignè adhortabatur.

De eius abstinentia & spiritu prophetiæ. Cap. 11.

VM apud Carcasonam demoraretur in ædibus Episcopi, per Quadragesimam in conciones ardentius incubuit, & demandatas sibi Episcopi vices accuratiùs exercuit. Itaque egressus ex Episcopi palatio, ad quoddam venit monasterium,

Yy 3

quod

Chartula viri Dei non potest igne absumi.

O hæreticā Pertinaciā.

Dominicus cum socio clausis ostijs in templum reuertitur.

Multos sanauit dæmoniacos.

Homines se 40. penè submersos extraxerunt.

Tres Episcopatus respuit.

quod Castris vocabatur: vbi ab Abbate inuitatus ad sumendum cibum, intrauit. Sed cum hora edendi protraheretur, pro sua consuetudine vir sanctus in ecclesiam se, oraturus, contulit. Cumque attentius Deo preces funderet, spiritu in Deum sublato, corpus pariter à terra eleuatum est. Vbi cibi capiendi aduenit hora, perquirebatur, vbi nàm esset, qui fuerat inuitatus? & cum diuersis in locis quæsitus non inueniretur, vnus ex Clericis, qui Abbati adstabant, illum quæsiturus exiit, & casu in ecclesiam veniens, vidit sanctum virum inter cælum & terram mirabiliter eleuatum. Valde igitur stupefactus, stabat admirans & expectans, quem exitum esset res tam insolita habitura. Tandem cepit paulatim corpus se demittere, & ad sensus externos spiritus, à supernis ad se rediens, sese accommodare. Tum accedens ad virum Dei Clericus ille, Domine, inquit, hora reficiendi corporis iam præterit, & dominus meus Abbas vestrum aduentum sustinet. At vir sanctus, tanquam è suauis somno expergefactus, Eccè, inquit, præstò sum ego. Postea Clericus ille, relictis omnibus, eum secutus est. Verè colendam Dei prouidentiam, quæ virum hunc admirabili consilio ad illa loca transmisit, in quibus tanquam lucerna ardens & lucens in caliginoso loco, frigidam charitatem in multorum cordibus inflammaret, & tenebrosam hæreticorum vanitatem fidei veritate & doctrinæ Evangelicæ luce perlustraret. Egregium tum

Simon Comes montis fortis egregius fidei catholicæ propugnator.

fidei catholicæ propugnatorum se præstabat illustri Montis fortis Comes Simon, sed Comes Tolosanus, Regis Aragonum fretus auxilijs, homini acriter resistebat, ita vt non parùm hæretici præualere viderentur.

Porro Conuersus quidam Cisterciensis illic præfens, ad sanctum Dominicum Magister Dominice, nunquàmne finem habitura sunt hæc mala? Vir autem Dei reticens, illo importunius instante, tandem præfente fratre Stephano, ita respondit, Finem certè habebit isthæc Tolosanorum malitia, sed procul adhuc abest ille finis. Multus interim fundetur sanguis, & Rex quidam in hoc bello occidetur. Illis formidantibus, nè Rex Franciæ esset, qui recens Albigense negocium susceperat, beatus vir ait; Alius planè, quàm Franciæ, Rex erit, eiusque vitam varij belli huius casus extinguent. Proximo anno casus est Rex Aragonum, atque vti nàm, arma ferens aduersus Ecclesiam, non æternam oppetierit mortem. Non dubium, quin hæc ita euentura prophetici spiritus illustratione sanctus vir & præuiderit, & prædixerit, nec immeritò quidem. Tota enim illa Quadragesima ieiunans, pane solo & aqua vixit, neque cubauit in lecto suo. Adueniente autem Paschate sancto, & viribus erat robustior, & facie elegantior. Inuisibili enim intus pastus erat alimento, & sicut adipe & pinguedine diuina suauitas eum repluerat, è cuius redundantia corpus infirmum confirmabatur, & animi acies purgabatur, vt posset cernere mysteria futurorum.

Hæretici quidam apud Tolosam capti & conuicti, cum redire nollent ad sanitatem, iudici ciuili traditi sunt. Sed in ijs vnum conspiciens secretorum Dei conficius Dominicus, Hunc, inquit ad aulae officiales, reseruate, nec cum cæteris comburatur. Deindè illum comiter & blandè compellans, Scio, inquit, filij, scio, tardè quidem, sed tamèn quandoquæ, fore te virum bonum & sanctum. Res stupenda planè; Dimissus ille, viginti fere annis in hæretica cæcitate permansit, sed tandem ad Ecclesiam rediens, institutum siue ordinem Prædicatorum complexus est, in quo sanè & vixit religiosè, & cursum suum fideliter absoluit.

Diximus iam crebrò de Comite Montis fortis. Is tanta animi beneuolentia, tanto honore & reuerentia sanctum Dei virum prosequabatur, vt ab illo voluerit baptizari filiam suam, & nuptias filij sui benedici. Annuentibus etiam hæreticis suis, principe digna munificentia dedit ei, & qui eum essent secuturi, castrum insignè, quod Cassauel siue Fanum Iouis appellatur, itemque alia, vnde se suosque sustentare potuisset. Porro Episcopus Tolosanus, vir bonus & sanctus, zelator fidei, sanctum Dominicum impensè amans, latus nouam oriri salutem consentiente collegio suo ad libros aliaque necessaria comparanda, sextam decimarum omnium partem ei donauit. Obrulerunt se etiam illi duo Tolosani boni viri, frater Thomas homo facundus & graciosus, & frater Petrus de Salare, qui insignes ædes, quas Tolosa habebat, ei largitus est. Tum verò, qui cum beato Dominico erant, ceperunt se ad religiosorum siue monachorum mores accommodare. Necdum enim Prædicatorius Ordo institutus erat, sed quædam iam concepta erant, & de illo instituendo deliberabatur.

Multa

Eius propheta de excidio Albigenisium.

Rex Aragonum, Albigenes defendens cæditur.

A morte liberat hæreticum, quæ nouerat se correcturum.

Multa ei donantur.

Fulconis Episcopi Tolosani liberalitas.

Multa certè multi de hoc sacro Ordine futuro, Domino eis reuelante, prævident, & congratulantes Ecclesiæ, præfago spiritu prædixerunt. Teste enim scriptura, cum insigne quippiam facturus est Dominus, solet electis seruis & prophetis suis multifariè multisque modis per spiritum suum id manifestare. Ità de hoc quoque electorum lectissimo instituto quædã dignatus est mirabiliter præmonstrare: e quibus nonnulla inferere operæ precium mihi visum est.

De reuelationibus, quibus Ordo Prædicatorum diuinitus est præmonstratus. Cap. 12.

Venerabilis igitur Aurascensis Episcopus, Ordinis albi, vir multæ religionis & magnorum operum, pro sancto à populis colebatur. Isque concionandi dexterritate & feruore fidei, non solum in sua diocesi, sed alijs etiam locis singulariter excellēbat. In quadam autem publica concione ita ait; Ego verbum Dei, vti noui, ita annuncio vobis: sed breui existent, qui vobis re vera prædicabunt, quippe & ministerium, & scientiam, & nomen, & vitam habituri. Congruum imprimis erat, vt Episcopus & concionator feruens, de Prædicatorum Ordine tam præclare prophetaret. Magnus quoque pater Stephanus, Prior Carthusiæ Lugdunensis diocesis, vir eximia sanctitate, fratribus suis Prædicatorum Ordinem futurum prædixit, peculiariter eos orans, vt eum Ordinem omni amore & reuerentia prosequerentur: quod etiã præstitum est ab illis.

Abbas & institutor Florentis monasterij, de Prædicatorum Ordine in multis libris & locis scripsit. Ipsum autem institutum & habitum describens, monuit fratres suos, vt post decessum suum illo existente Ordine, piè & honorificè eius professores exciperent. Itaque venientibus primò ad ipsos fratres Dominicanos, cum processione & Cruce obuiam exierunt. Perpendant iam huius instituti fratres, quàm sollicitè in eo viuere ipsos oporteat, cum diuina prouidentia voluerit etiam extraneos tantam ei præstare reuerentiam. Perpendant pariter, qua grauitate, quàm sublimi functione & sanctitate præditi fuerint, quorum nimis credibilibus testimonijs, Prædicatorij Ordinis dignitas & vtilitas confirmatur.

Accedant verò his etiam alia non minus vera fidelium hominum testimonia. Ante Ordinis institutionem monachus quidam fuit honestæ viræ. Is aduersa correptus valetudine, raptus extra se, sine sensu & motu externo triduo permansit. Indè ad se reuersus nulli explicare voluit, quid vidisset. Cum autem non nihil temporis iam præterisset, videns in ecclesia sua fratres Dominicanos, accuratè ex eis sciscitabatur ipsorum officium, professionem & nomen, absolutaque concione, seorsum eos ducens coram honestis viris, dixit eis; Ea, quæ mihi Deus pro sua benignitate reuelauit, & ramen hætenus silentio pressi, non debeo diutius reticere. Olim raptus in eccliam, per triduum vidi Dominam nostram Dei matrem Mariam, flexis genibus & iunctis manibus filium suum pro humano genere deprecantem, vt eius sustineret adhuc poenitentiam. Ille verò piam matrem crebrò non audiens, tandè insistenti sic ait; Mater mea, quid vel possum, vel debeo porrò huic mundo facere? Misi Patriarchas & Prophetas pro illorum salute, & parùm sese correxerunt. Veni ego, misi Apostolos meos, sed & me & illos sceleratè occiderunt. Misi martyres, doctores & confessores permultos: at nec illis obtemperarunt. Quandò tamen fas non est, vt tibi aliquid negem, dabo eis Prædicatores meos, quorum opera illuminentur & ad meliorem frugem se recipiant. Quod si verò id illi non fecerint, visceat me de eis, & veniam contra illos.

Ho tempore, quo suprà diximus duodecim Abbates Cisterciensis Ordinis, ad prædicandum contra Albigenes hæreticos, à Pontifice Innocentio III. missos, quidam à morte reuocatus ad vitam, cum cum vnus ex illis Abbatibus interrogaret, quidnam vidisset, respondit; Vidi Dominam nostram Virginem Mariam, tribus diebus continuis flexis genibus coram filio pro populo deprecantem. Cui filius beneficia, quæ mundo ipse contulisset, & maleficia, quæ mundus ipsi reddidisset, commemorans, ait; Ecquid porrò facere possum tam ingrato? Tum virgo mater; Bone, inquit, fili, non pro illorum malitia, sed pro mansuetudine tua ages. Visus tandè matris precibus filius; Vt vis, inquit, ita faciam adhuc clementer cum eis. Mittam eis Prædicatores, qui eos ad agendam poenitentiam hortentur. Et si quidem recesserint à sceleribus suis, eorum nulla apud me erit recordatio: sin minus, non parcam eis.

Anno Christi millesimo ducentesimo decimoquinto, cum ex omnibus Orbis

Yy 4 partibus

Aurascen.
Episcopi va-
tionium de
Prædicatoribus.

Item aliorum
prælatorum.

Visto cuius-
dam boni
monachi.

Maria Dei
mater exor-
atrix mundi
nequam.

Item cuius-
dam à morte
excitata
visio.

Romæ Cō-
cilium ge-
nerale.

Visio Inno-
centij 3.

Monasteriū
Dominica-
num Tolo-
sæ extruitur.

Visio Theo-
logi cuiusdā

Visio S. Do-
minici ter-
ribilis val-
de.

partibus ad Concilium generale Romam proficiscerentur Episcopi & prælati, vene-
rabili & sancto viro Fulconi Tolosano Episcopo eò contententi, pijssimus Christi
minister Dominicus adiunctus est: quos ita charitas inter se colligarat, & spiritus Iesu
moderabatur, vt salutem animarum ardentissimo zelo sitirent. Tempus igitur op-
portunum rati se adeptos, quod iam pridem conceperunt & deliberatum erat de insti-
tuendo Ordine Prædicatorum, summo Pontifici explicare statuerunt. Cumque ea,
qua par erat, humilitate & reuerentia Pontifici sua vora exposuissent, visus est initio
non nihil se opponere Domini dispensator. Proxima nocte videt idem Christi Vica-
rius in somnis, Ecclesiam Lateranensem grauem minitari ruinam. Tremefactus igitur
& mœrens, videt ediuersò virum Dei Dominicum accurrentem, & suis humeris
rotam illam ruinosam fabricam sustentantem. Eius visionis nouitatem admirans sa-
piens Pontifex, & quid ea sibi vellet, sagaciter animaduertens, oblatas ipsi preces hi-
lariter admisit, & pium propositum commendauit. Hortabatur verò beatum Domi-
nicum, vt ad suos rediret fratres: communicatoque cum eis consilio, Regulā quan-
dam approbatam deligeret, quam Ordo inchoandus sectaretur: atque ita ad ipsam
rediens, confirmationem Ordinis pro voto reportaret. Absoluto generali Concilio,
reuersus ad suos vir Dei, Pontificis verba eis enarrauit. Illi inuocato spiritu sancto,
Regulam beati Augustini, concionatoris egregij, ipsi quoque cōcionatores siue præ-
dicatores futuri, vnanimiter elegerunt, adiunctis quibusdam arctioris vitæ consili-
tionibus. Et ne prædicationis officium impediretur, decreuerunt tum terrenas pos-
sensiones abijcere, & temporarijs redditibus carere. Mox Tolosæ in ecclesia S. Roma-
ni, quam felix ille Fulco, eius ciuitatis Episcopus, illis attribuerat, extructum est mo-
nasterium, & in eo Cellæ studijs accommodatæ, satisque aptum dormitorium. Erant
tunc fratres numero plus minus sedecim.

Apud Tolosam in Theologia præerat magister quidam, genere, scientia & fama
præclarus. Is quodam manè, cum ante lucem ad prælegendum se pararet, leui op-
pressus somno, caput ad cathedram paulisper reclinauit, & dormire coepit. Videba-
tur autem illi, quod septem stellæ coram ipso exhiberentur. Admiratè illo eam rem,
subitò visæ sunt stellæ in eam molem & splendorem excrescere, vt totam regionem,
immò & orbem vniuersum illuminarent. Confestim excitatus à somno, vidit solem
ortum, accitisque famulis, qui libros eius ferrent, in scholam ingressus est. Et ecce be-
atus Dominicus & sex socij eiusdem habitus, ad eum humiliter accedunt, indicant
se fratres esse, qui in territorio Tolosano fidelibus Euangelium prædicent aduersus
hæreticos: simul etiam exponunt ei, quod velint eius adire scholam, & prælectiones
cupidissimè auscultare. Inde multo tempore Magister ille eos septem fratres familia-
res sibi que addictos habuit, & vt discipulos instituit. Rediensque in memoriam su-
prædictæ visionis, beatum Dominicum & socios eius lucidas illas stellas interpreta-
tus est: cumque eos immenso famæ & scientiæ lumine subitò videret augeri, summa
veneratione eos profecutus est, & multo amore perpetuò complexus.

LIBER SECVNDVS.

De confirmatione Ordinis Prædicatorij, per beatissimam Dei matrem
impetrata. Cap. 1.

Ostquàm vir Dei Dominicus ex mandato Pontificis ad fratres su-
os de deligenda Regula retulit, iterum Romam profectus est, Do-
mino illum comitante, & in omnibus dirigente. Interim verò In-
nocentius III. Pontifex desijt esse in humanis, & ei succedens Ho-
noriū, Apostolicæ sedis dignitatem obtinuit. Egit itaque apud il-
lum seruus Dei, vt contra hostes Ecclesiæ Prædicatorum Ordinem
cōfirmaret. More autem suo nocte in ecclesia orans vir Dei, seden-
tem ad patris dexteram filium surgere vidit iratum, vt interficeret omnes peccatores
terræ, & disperderet omnes operantes iniquitatem. Stabat verò in æthere, ad specu-
terribilis, & contra mundum in maligno positum, tres lanceas vibrabat: vnā, qua
superborum erectas ceruices trajiceret: alteram, qua cupidorum viscera confingeret:
tertiam, qua carnis voluptatibus deditos confoderet. Cumque eius iræ nemo pos-
set resistere, occurrit clementissima mater eius, & pedes illius complectens, rogabat,
vt

vt parceret eis, quos suo sanguine redemisset, & iustitiam misericordia temperaret. Cui filius. An non vides, inquit, quanta mihi irrogentur iniuria? Iustitia mea tot mala amplius non patitur impunita. Contra mater. Tu qui omnia, inquit, nosti, bene perspectam habes viam, per quam illos ad te rediturus es? Habeo seruum fidelem, quem mittes in mundum, vt verba tua annunciet eis: sicque conuerterentur ad te omnium Saluatorem. Habeo etiam alium seruum, quem ei adhibebo adiutorem, vt similiter operetur. Filius dixit; Ecce placatus suscepi faciem tuam: at tamen velim videre eos, quos tanto muneri designasti. Obtulit ergo mater filio beatum Dominicum, & ait Dominus; Bene & accurate is faciet, quae dixisti. Porro beatus Dominicus socium suum in hac visione diligenter cõtemplans, ad id vsque tempus ignotum sibi, postera die in ecclesia inuentum agnouit, ruensque in sancta oscula & sinceros amplexus, ait; Tu es socius meus? tu mecum pariter cures. Stemus simul, & nullus aduersarius vincet nos. Visionem quoque, quam iam diximus, enarrauit ei. Atque ab eo die fuit illis cor vnum & anima vna in Domino, quod etiam à successoribus suis iusserunt perpetuo obseruari. Huius visionis seriem & notitiam per S. Franciscum accepimus, cui beatus Dominicus ante Ordinis confirmationem, cam pate-

Is fuit beatus Dominicus pariter Franciscus.

Confirmatur à Pontifice Ordo S. Dominici.

B. Mariae encomium.

Deut. 32.

SS. Dominicus & Franciscus quales fuerint.

Esa. 7. Item 37.

Visio S. Dominici.

Ea verò visione animatus certiorque effectus beatus Dominicus, ad Pontificem accedens, quemadmodum ab ipso & fratribus erat conceptus, Ordinis Prædicatorij, & omnium, quæ obtinere voluit, cõfirmationem impetrauit anno salutis 1216. Sane si quis magnæ huius rei successum accuratè expenderit, multa admiratione afficietur, quod vir tam humilis atque extremè inops, nullo humano fretus auxilio, apud Apostolicam sublimitatem & illustrissimum Cardinalium collegium, tam arduum negocium tam efficaciter solus expedire, tamque faciliter ad effectum perducere potuerit. Sed reuera non humana industria, sed potens Dei sapientia per humilem seruum suum perfecit hæc omnia, impetrante id matre Dei sanctissimis precibus suis: cuius, oro, potentiam, clementiam & studium paulisper consideremus. Quid illa potentius, quæ omnipotentis iudicis iram, qui iam vt fulgur exacuerat gladium suum, & arripuerat iudicium manus eius, supplici prece retinere potuit, nè effusa eius ira denotaret impios sicut stipulam, & arderet vsque ad inferni nouissima? Clementiam eius abundè testatur, quod pro perituris tam humiliter, tam benigne, tam instantèr interpellauit. Eius clementiam ambiunt peccatores, nè pereant: iusti, vt proficiant. Porro studium, curam & diligentiam tuam erga nos, o Domina nostra, in his plane experimur, quod non modò potentissimi furorem ardètem iudicis intercipis, & pro nobis apud filium clemens intercedis: sed etiam quod omnium salutis ministros egregios exhibuisti filio tuo: nempe viros lectissimos Dominicum & Franciscum, quos tu Virgo mater filio offerens, præclare commendas: & filius acceptans, veritatis testimonio approbat, & perinde vt agnos à se missos inter lupos, firmissimis præsidijs tueur ac munit. Benedicamus ergo fratres charissimi patrem cum filio & spiritu sancto, cuius super nos inscrutabile videmus consilium, & benignissimum sentimus affectum. Benedicamus & matrem Dei, cuius precibus placatus filius, misericordiae memori fuit, cum esset iratus peccatis hominum, relinquens nobis semen diuinum, sine quo sicut Sodomam fuisset, & quasi Gomorrhæ perissemus. Ex eo verò nos enati benedicto semine, mittamus radices deorsum, & faciamus fructum sursum: vt sit in nobis agnitio propriae vilitatis, & animus incommutabili intentione addictus æternitati. Nos enim sumus semen seruorum eius, cum quo bona permanent: semen, cui benedixit Dominus, vt crescat, & hereditate capiat terram viuentium cum beatis mitibus, & portas possideat inimicorum suorum, id est, demonum. Amplectamur amanter, & imitemur constanter tantorum Patrum clarissima exempla & eximias virtutes, vt digni efficiamur, qui cum eorum semine in Dei filijs numeremur.

Sed iam ad historiam se nostra recipiat oratio. Cùm in basilica S. Petri beatus Dominicus coram Deo preces funderet pro conseruatione & propagatione Ordinis, quem per ipsum dextera eius plantarat, confestim facta super ipsum manu Domini, vidit beatissimos Apostolos Petrum & Paulum ad se venientes. E quibus Petrus scipionem, Paulus librum ei tradere videbatur, simulque dicere ad eum; Vade, concionare: diuinitus ad id ministerium electus. Mox temporis momento vidit filios suos toto orbe dispersos, binosque & binos verbum Dei populis annunciantes.

De

De fratrum Prædicatorum per Ecclesiam dispersione, & eorum profectu. Cap. 2.

ITaque Tolosam reuersus, vbi fratres reliquerat, cum illis pariter inuocauit Spiritum sanctum: aitque hoc sibi animo esse constitutum, vt eos omnes, licet paucos etiamnum, per mundum dispergat, tanquam grana multam segetem allatura. Diderat enim ex Apostolica reuelatione Deum id velle, vt ita dispergerentur. Illi verò omnes mirabantur tam repentinum eius ipsos ita in diuersa loca dimittendi consilium. Porrò illustris Comes Môtis fortis dominus Simon, & venerabilis Archiepiscopus Narbonensis, & Episcopus Tolosanus, alijque ecclesiarum præfecti & prælati, pro humana industria & prudentia viro Dei sese opposentes, tam paucos fratres nē ita subito à se ablegaret, eum hortati sunt. Quibus ille Dei spiritu plenus, fidēter respondit: Nolite patres & domini mihi oblectari. Ego enim probè noui, quid faciam. Fratribus autē dixit, vt studijs & prædicationi vacarent, monasteria conderent, nec quicquam formidarent, omnia prospera habituri. Tum illi, quòd eum haud vulgariter amarent, perspicuè sanctitatis eius authoritati promptius obtemperarunt, tanquam Deo per hominem ipsi imperanti. Cogitabant per id tēpus Tolosani Comiti Montis fortis arma inferre, idque per reuelationem beatus Dominicus cognouit. Monstrata ei in visione est arbor proceritate sublimis, venustate grata admodum, in cuius ramis permultæ aues commorabantur. Euerfa autem est arbor, & degētes in ea volucres auolârunt. Intellexit vir sanctus, amico suo, magno & sublimi principi, è propinquo mortem impendēre: vt etiam rei probauit euentus.

Fratres ad diuersa loca amandat.

Alia visio de cede Comitis Simonis.

Primus idēque postremus Abbas apud Dominicanos.

Antēde piū S. Dominici desiderium.

Parisijs obtinent Dominici domum S. Iacobi.

S. Dominicus Romæ concionatur.

Anno à Christo nato 1217. assentiente beato Dominico, electus est in Abbatem F. Matthæus, qui ceteros gubernaret. Sed eius nominis prælatus nemo alius in Prædicatorio Ordine exitit. Qui enim toti Ordini præest, Magister Ordinis: ceteri inferiores prælati, Priores & Suppiores vocantur. Voluit autem beatus Dominicus hanc Abbatis institutionem fieri, quòd decreuisset proficisci ad Saracenos, vt eis verbum Dei prædicaret: perurgente eum charitate Christi, salute proximorum, & desiderio martyrij obeundi. Ea causa aliquandū barbam nutriuit. Cœpit tum in agro Ecclesie electa seminare grana, quæ fructum plurimum, vndē caelestis pater glorificatur, adferrent: misitque in Hispaniam quatuor fratres, Gnomenicium, Petrum, Michaëlem, & Dominicum: in quibus Dominicus hic, quem postremum nominauimus, corpore quidem fuit exiguus, sed sanctitate, scientia & virtutē magnificus. Sunt etiam Parisios missi F. Matthæus electus Abas, cum F. Bernardo, qui in seipsum fuit homo rigidissimus, & carnis suæ castigatōr seuerissimus, sanctique Dominici in multis imitator eximius, cuius etiam aliquandò itineris comes fuerat. Ij cum literis summi Pontificis Luteriam sunt missi, vt Prædicatorum institutum confirmatum palam annunciarent. Adiuncti sunt eis alij duo studij causa, F. Iohannes & F. Laurentius, cui multa de cœnobiorum habitatione & situ, de multorum Fratrum receptione diuinitus reuelata fuerunt: quæ sicut futura prædixit, ita res ipsa confirmauit. Scorsum autem missi sunt & alij tres, putà F. Manes, germanus S. Dominici frater, vir contemplator & sanctus: itēque F. Michaël Hispanus, & F. Otherius cōuersus. Hi omnes Parisijs congregati, conduxerunt domum contra fores Episcopi, in qua primū habitârunt. Anno sequenti, rogante id Pontifice Maximo Honorio, data est eis domus S. Iacobi à magistro Iohanne Decano S. Quintini, & ab Vniuersitate Parisiensis: quam illi ingressi sunt octauo Idus Augusti. Eodem verò anno, quo vir sanctus ita emisit filios suos, ipse Romam profectus est, vbi per eum Deus ad honorem nominis sui, & corroborationem nupèr inchoati Ordinis, mira sanè operatus est, sicut sequentia declarabunt.

De gratia concionandi, de populi erga illum veneratione, & de duobus mortuis excitatis. Cap. 3.

Vbi Romam venit vir sanctus, concionandi munus, ad quod diuinitus accitus, & ab Apostolica Sede institutus fuerat, in præcipuo Apostolicæ authoritatis loco cœpit frequenter, humiliter & piè exercere. Diffundebatur gratia in labijs eius, eratque Deus in ore illius, & audiebantur verba eius cupidissime. Sermo enim eius & prædicatio non in persuasibilibus humanæ sapientiæ, vel inanis Philosophiæ verbis erat, sed in animi pietate, & ostensione spiritus & virtutis: cooperabaturque ei Dominus, & sermonem eius sequentibus signis confirmabat. Erat Romæ matrona quædam, cuius Romana & vidua, Gutado ea dicebatur, miraque erga beatum Do.

Dominicum deuotione ferebatur. Habebat autem filium vnum paruulum, mala affectum valetudine. Cumque vir Dei in Ecclesia S. Marci concionem habiturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore eius, relicto filio, venit ad concionem. Ea finita, domum reuertens, filium exanimem inuenit: sed immodicum dolorem ex eius morte conceptum silentio premens, & tum de Dei virtute, tum de beati Dominici meritis fiduciam concipiens, assumptis ancillis suis, tulit filium suum ad Ecclesiam S. Sixti, vbi tum vir sanctus cum fratribus morabatur. Et quia domus illa tunc recipiendis sororibus apparabatur, alij artificum occasione intrabant cum illa. Inuenit autem virum Dei stantem ad fores domus, quam Capitularem vocant, tanquam ibi aliquem expectaret. Vt verò illum vidit, misit filium defunctum ad pedes eius, & prostrata coram illo, cum lachrymis orabat, vt ipsi filium restitueret. Dolens ergo ex animo vicem eius vir misericors, secessit paululum ab ea, humique se abiciens, breues Deo preces obtulit. Mox surgens, accessit ad mortuum: Crucis in eum signum expresit, manuque eius apprehensa, sanum & incolumem erexit, reddiditque matri eius, præcipiens ne hoc ad vilius notitiam perferret. Illa verò cum ingenti gaudio discedens, beneficium Dei, quod in suscitato filio acceperat, iucunda & glorians in Domino, alijs indicauit, sic vt etiam ad Pontificis aures perueniret. Qui sanè exultans, & donis Dei gratulans, quæ ipsius tempore extitissent, decreuit vt omni populo id pro concione exponeretur. Sed verus humilitatis cultor Dominicus obstitit, protestans, si id fieret, se mare transmissurum, nec vnquam deinceps in hisce regionibus moraturum. Remisit igitur summus Pontifex decretum suum. At quanto vir Dei profundius sese abijcere nitebatur, tanto præpotens Deus eum sublimius erigere pergebat. Atque ab eo tempore, quòd suam gloriam non venaretur, Pontificis & Cardinalium, qui eum etiam antea charum habuerant, affectum & beneuolentiam erga illum longè propensiores excitauit, vt & impensius eum amarèt, & ampliori honore prosequerentur. Omnium etiam aliorum tantà erga illum extitit reuerentia, vt tum magnates & proceres, tum plebeij homines mirillum charitate colerent, atque ceti Angelum Dei sequerentur, beatosque se existimarent, qui vel contingere eum possent, vel quippiam ex rebus eius adipisci. Itaque cucullus & capitium eius adeò ab illis conseruabantur, vt vix sufficerent genibus obtegendis. Cumque fratres eos arcere velent, ne sic vestes eius secarent, vir Dei ait: Sinite illos suæ deuotioni satisfacere. Ad eum enim illorum fidei congratulabatur, vt truncato habitu cõtemptibilis videri, pro nihilo putaret. Adfuerunt in his sancto Patri nostro viri probati, Tãcredus, Ottho, Gregorius, Henricus & Albertus: quorum idcirco hæc nomina expressimus, quòd tanti Patris contubernio ornati, Prædicatorij Ordinis sacra quædam fundamenta, & viui preciosisque lapides fuere. Ità & in scriptis diuinis Maiorum nomina memoriæ causa exprimuntur.

In eodem autem loco fratribus in structura laborantibus, architectum quendam conductitium in crypta moles supernè dissoluta contriuit, & sub tanto pondere diu facentem penitus extinxit. Concurrunt Fratres ad miserabile spectaculum, summo dolore affecti. At pius pater Dominicus & inopinatæ mortis casum vehementer miserans, & filiorum moerentium afflictionem non ferens, extinctum cadauer è caueria ad se iussit deportari, fuisque precibus, mox illum & viuum & incolumem restituit, & tristes filios gaudio & consolatione affecit.

Vt Pontifex ei mandaret de coniungendis Vrbs sanctimonialibus. Cap. 4.

PER id tempus, consentientibus Cardinalibus, constituerat Honorius Pontifex, omnes sanctimoniales, per diuersa Vrbs loca dispersas, modò id fieri posset, in vnum redigere, vt & facilius possent regi, & cautiùs custodiri. Si sint enim in vnum collectæ, haud dubiò minùs difficilis est earum custodia. Porro illas ità adunatas decreuerat apud sanctum Sixtum, propter antiqui loci reuerentiam & opportunitatem, collocare. Cernens verò beatum Dominicum per omnia virum religiosum & ad omnes gratiosum, illi pium hoc opus committendum censuit. At ille nihil Pontificis voluntati resistens, id vnum à Pontifice modestissimè petijt, quandoquidè tam grande opus ipsius vnus vires sustinere non possent, adiutores idoneos vt ipsi largiretur. Adiuncti sunt igitur ei à Pontifice tres Cardinales, Hugolinus Ostiensis, qui postea fuit Pontifex maximus, Stephanus de Fossa noua, Nicolaus Cardinalis, Tusculanus Episcopus: quorum hac in re exequenda fidei & opera & cõsilio vsus est. Tentabant ergo summa cum modestia & moderazione, quod Pontifex mandaret: sed inueteratæ

Exiit vica
ta fuertum.

Multa cum
omnes re
uerentia pro
sequuntur.

Primarij
eius socij
qui fuerint.

Aliu mor
tuum reuo
cat ad vita.

Studiu san
ctissimi Pon
tificis pro
reformatio
ne monia
lium.

ueteratæ libertatis mala consuetudine transuersim actæ, Pontificis voluntati & nunciorum eius persuasionibus siue adhortationibus parere, stulta quadam audacia & muliebri pertinacia, omnes pariter derectârunt.

De monialibus S. Mariæ trans Tyberim. Cap. 5.

ERat tum in Vrbe insigne quoddam monasterium sanctimonialium, quod sanctæ Mariæ trans Tyberim, dicebatur, in quo venerabilis & omni honore dignissima eiusdem Virginis matris seruabatur imago, quam beatissimus Lucas Euangelista ad vultûs eius & habitûs similitudinem ad viuum planè creditur depinxisse. Quæ quidem pijsissima imago nescio quo casu illi ecclesiæ sublata fuerat, sed illi cælesti miraculo fuit restituta. Eam verò, vt par est, illius monasterij sorores, & Romani omnes inefabili studio venerabantur. Ad hunc ergò locum vt beatus Dominicus accessit, Abbatissam & sorores omnes, vna tamen dempra, ad Pontificis voluntatem inflexit: cunctæque in manus ei obedientiam promiserunt, se indè migraturas, si illa dulcissima imago cum ipsis vellet transferri. Eam conditionem libenter accepit S. Dominicus, illud adijciens, si illa desiderabilis imago, vt olim, ad suam rediret ecclesiã, & ipse pariter essent ab hac obedientia absolutæ. His ita gestis, prohibuit eis, nè posthac è monasterio exirent visitatum parentes vel alios quoscunque. Vbi rescuerunt earum cognati & amici, quidnam fecissent, & quibus assensissent, multo furore perciti, ad eas venere, dureque obiurgârunt, quòd ad persuasionem hominis ignoti tam celebri loco derelicto, aliò se transferre vellent: nec à contumelijs sancti viri abstinebant, eum sacrilegis linguis hominem nequam & scurram appellantes. Itaque perturbatis illis & foemineo timore perterritis, non pauca ex eis rei benè gesta quadã irrationabili ducta sunt poenitentia. Hæc autem omnia vir Dei, licet absens, eo spiritu, quò regebatur, reuelante cognouit. Sustinens autem ad breue tempus, quodam die mane venit ad locum, & post oblatum Missæ sacrificium, concione peracta, dixit ad illas blandè & leniter: Filiæ meæ, iam quidem de sanctitatis proposito, perindè atquè de maleficio, multum doletis, & vultûs à bona via pedem retrahere, & à tergo Domini recedere. Sed cum apud Deum grati illi sint & accepti, qui voluntariè ei sacrificant, & vtrò se ei offerunt: si qua in vobis est timens Deum, & audiens vocem serui eius, spontè, vt conuentum est, huc ad me accedat, Domino obedientiã oblatura. Tunc Abbatissa cum omnibus alijs, sicut iam antè fecerant, denuò in eius manus voluntariam obedientiam promiserunt. Quæ enim abièrant retrò post satanam, sancti patris meritis sunt reuersæ. Deindè vir prudens quosdam conuersos, viros religiosos & solertes adhibuit, qui monasterium perpetuò custodirent, & sororibus necessariã ministrarent: abstulitque clauas omnes, & totius monasterij administrationem in se recipiens, non permisit, vt deinceps vel propinquis, vel alijs sine arbitris loquerentur.

Vt Napoleonem iuuenem excitârunt. Cap. 6.

Postea fidelis Domini seruus & prudens ex consensu trium Cardinalium, quorum pregebatur & muniebatur auxilijs, id constituit, vt apud S. Sixtum quarta feria, ipsi quatuor conuenirent, & ibidè Abbatissã, quam diximus, cum monialibus omnibus præsens, administrationem & iura omnia monasterij Cardinalibus & ipsi resignaret, vt etiam factum est. Ecce autem sedente viro sanctissimo cum illis Cardinalibus in media Capitulari domo, Abbatissã verò cum monialibus adstante, vt ea res diuinitus gesta euidèti miraculo declararetur: vir quidam euilans & comam vellens, voce horribili exclamauit: Eheu, eheu. Cunctis exterritis & sciscitantibus, quid haberet, respondit: Nepos Stephani Cardinalis ab equo cadens, mortuus est. Dicebatur is Napoleon. Ea re prorsus inopinata & miserabili Stephanus Cardinalis patruus eius attonitus & angustatus, in beatum Dominicum caput reclinauit: alij verò excipientes, sustulerunt eum. At sanctus pater surgens, aquam benedictam in Christi nomine ei adpersit. Porrò frater Tancredus dixit ad virum Dei: Vbi est pietas tua, pater, vbi nunc fides in Dominum? Cur pro salute adolescentis non oras Deum? Tum vir Dei egressus, ibat ad cadauer, miseranda concussionem & immodica dissipatione horribiliter deturpatum. Iussit autem illud in quasdam ædes inferri: porrò F. Tancredo & alijs, qui cum ipso erant, dixit, vt pro sacrificio offerendo altare ipsi præpararent. Ibat ergò Cardinales cum suis, & Abbatissã cum sanctimonialibus ad locum, vbi vir beatus erat hostiam salutarem immolaturus. Cum autem iam adstaret ad aram cum summa, vt solebat, reuerentia, immenso perfusus est lachrymarum imbre, spiritu sancto flante: cumque

Offert Missæ sacrificiū cum multis lachrymis.

cum que corpus Christi purissimis manibus in altu eleuaret, cunctis qui aderant, speculantibus & itupentibus, ipse pariter cubiti vnus altitudine a terra eleuatus est, corpus terrenum & graue animi deuotione & spiritu gratia sursum attollente. Oblatio nis inde ministerio pijsimè peracto, vir beatissimus ad corpus defuncti, Domini misericordiam imploraturus, accessit. Sequebantur cum Cardinales cum famulis suis, itemq; Abbatissa cum sororibus suis, cum moerore & fiducia, quid in sui nominis gloriam Dominus facturus esset, penitus ignorantes. Stans autem vir pijsimus ad corpus extinctum, caput & cetera membra conuassata, ipsosque pedes manu sua contrectauit, suis locis accuratè & comiter omnia componendo. Deinde ad preces iuxta fere tratione, signo Crucis cum consignauit: stansq; ad caput defuncti, sublati in caelum manibus, diuina virtute ipse quoque plus quam cubito vno suspensus in aere, magna voce clamauit: Adolefcens Napoleon, in nomine Domini nostri Iesu Christi tibi dico, surge. Confestim videntibus cunctis, qui ad tam grande spectaculum confluxerant, sanus & incolumis surrexit, dixitque ad virum Dei: Pater, da mihi quod edam. Mox que vir pius dedit ei cibum & potum, sanumque & hilarem, nec vllum contriti corporis vestigium habentè reddidit venerabili viro Stephano Cardinali. Iacuerat exanimis a mane vsque ad horam nonam. Quantum autem possum coniectura assequi, decimosexto Calendas Martij excitatus est.

cum multis lachrymis.

Corpus eius eleuatur.

Tertio vita restituit.

De fratrum Prædicatorum ad S. Sabinam, vbi nunc manent, commigratione.

Cap. 7.

AD hoc vsque tempus in Vrbe Fratres Prædicatorum apud S. Sixtum manserant, vbi hæc & plura alia admiranda omnipotens Saluator per S. Dominicum operatus est. At Pontifex Honorius, qui virum Dei haud vulgariter amabat, ecclesiam S. Sabinæ eis tradidit incolendam, vbi hodieque Pontificum beneuolentia perseuerant. Eo libros & omnia, quæ hætenus apud sanctum Sixtum habuerant, transfulerunt. In ea ecclesia S. Sabinæ beatorum martirum Alexandri Papæ, Euentij & Theoduli corpora quiescunt. Is Alexander, a beato Petro Apostolo septimus, & huius nominis primus Romanæ sedis Pontifex, sub Adriano principe post vincula, carceres, euleum, ignes & vngulas, punctis creberrimis per tota membra peremptus est: Euentius & Theodulus presbyteri, post longam carceris tolerantiam ignibus examinati, ad extremum capite cæsi sunt: eorumque illustribus titulis hic Fratrum Prædicatorum locus ornatur. Extat verò ibidem titulus insignis S. Sabinæ, cuius Cardinalis fuit Hugo Ordinis Prædicatorij, vir doctissimus & coprimis religiosus: cuius doctrina, scriptisque præclaris hodieque Ecclesia eruditur. In Germaniam etiam Apostolicæ Sedis missus a Latere legatus, cum multa moderatione, prudentia & religione, omni calcata auaritia, suæ legationis functus est munus, ita vt vsque in præfens eius iustitia illic commemoretur. Et nunc quoque eiusdem tituli, nominis, religionis, doctrinæ & pietatis vir paterque venerandus, eundem locum cunctis reddit venerabilem.

Traiano potius legendum.

Hugo Cardinalis.

De commigratione Monialium S. Mariæ trans Tyberim, ad S. Sixtum. Cap. 8.

AD quem sanè cum se contulissent, vt diximus, Fratres cum omnibus rebus suis, agente beato patre Dominico, tempus ab illo præstitutum est, quo deberent sorores in ecclesiam sancti Sixti, vbi Fratres hætenus habitauerant, succedere. Anno igitur a nato Salvatore 1219. 12. Calendas Martij, in quem diem tunc inciderat prima Dominica Quadragesimæ, Abbatissa cum sororibus S. Mariæ Translyberinæ possidendam accipere ecclesiam sancti Sixti, ibiq; habitare cœperunt, Domino perpetuo seruitura. Erat inter illas puella quædam Cæcilia, annos nata decem & septem. Ea in ipso portæ ingressu prima ante omnes habitum Ordinis induit ministerio beati viri, in cuius manus tertio obedientiam promissit. Post eam Abbatissa ceteræque sorores & multa alia cum habitum simpliciter suscipere & professionem fecere: quæ omnes erant numero quatuor & quadraginta. Porro Romani illam insignem beatissimæ matris Dei imaginem, quæ apud Moniales trans Tyberim fuerat, indè tolli nolebāt, quod facilius illic eis ad illam contemplandam aditus pateret. Itaq; vir sanctus nocte sequenti, duobus Cardinalibus, Nicolao Tusculano Episcopo, & Stephano, cuius nepotem ad vitam reuocarat, comitantibus, & cum permultis alijs, simul etiam magna luminum copia tum præcedente, tum subsequente, nudis pedibus incedentibus, illam cunctis optatissimam & dulcissimam virginæ matris imaginem proprijs humeris

Abbatissa & ceteræ moniales obedientiam promittunt.

Cum multa reuerentia transferuntur imago B. Mariæ.

Zz

reue.

reuerentissimè deportauit: quam sanè forores nudis pedibus, orantes expectabant, & cum lachrymis, multa que animi exultatione exceperunt: permanet que ea apud illas vsque in hodiernum diem.

Nota de hac imagine.

Antiphona, Regina cæli calitūs audita.

Hæc est imago illa veneranda, quam beatus Gregorius Pontifex ob sauientem pestem profligandam, quodam Paschali tempore in processione cum litanijis per vr̄bis circuitum reuerenter deferri iussit, cui etiam rota aëris cessit infectio, eius præsentiam ferre non sustinens. Mira autem successit serenitas, & audita sunt voces in aëre iuxta imaginem, ita canentes: Regina cæli letare, alleluia: quia quæ meruisti portare, alleluia: resurrexit sicut dixit, alleluia. & Beatus Gregorius subiunxit: Ora pro nobis Deum, alleluia. Reposita est ergo reuerenter admodum per beatum Dominicum & duos Cardinales apud virgines imago Virginis matris, & in ea vultum eius deprecatur omnes diuites plebis, adorantes in matre filium, qui est super omnia Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

De fororum institutione, & miraculis apud illas patratis. Cap. 9.

Primum cœnobium sanctimonialium S. Domini Romæ.

Primum hoc fororum monasterium auctor & architectus Prædicatorij Ordinis Dominicus instituit, eiusque Sanctimonialium summo studio in disciplina monastica conseruans, erudiuit, sæpè pro illarum consolatione conciones & collationes fratribus audientibus habuit, de Ordinis disciplinam paternè docuit, quippè cui singularis gratiæ virtus affatim multa suppeteret. Coram illis & in illis per eum virtuosissimi miracula multa euidenter declarauit. Concionabatur quandoque vir beatus apud S. Sixtum Dominica secunda Quadragesimæ, aderat etiam populi frequens auditorium: & ecce dæmoniaca quædam, eius concionem interturbans, crebrò dictabat: Sceleste, sceleste, tuis imposturis quatuor, quæ meæ erant, mihi abstulisti. Meæ, inquam, erant, & tu eas mihi eripuisti. Populo verò indignè ferente eam concionis interpellationem, sæpè ei beatus vir dixit: Obmutescè, obmutescè. Respondit dæmon per os sceminæ obfusa: Non nos hinc eijcies: nostra est hæc, nec inde emigrabimus: Septem sumus, & hoc pacto in eam ingressi sumus: cœperunt que singuli, quomodo in eam intrassent, diuersis vocibus enunciare. Crescente autem populi commotione & tumultu, vir Dei sublata manu edidit Crucis signum, & ait: In nomine IESV CHRISTI præcipio vobis, vt exeat, & eam deinceps minimè vexetis. Continnuò mulier horribili corporis distensione compacta, magnam carbonum molem euomuit, tanta sanguinis copia sequente, vt quasi mortua videretur. Iussit autem vir sanctus eam ex ecclesia educi, & curam eius haberi donèc plenius sanaretur. Reddita sanitati, Christo se dicauit, eamque beatus Dominicus dici voluit fororem Amatam. Vixit ea diù postea sana & incolumis in operibus bonis. Factum est hoc insigne miraculum die octaua ab ingressu fororum in ecclesiam S. Sixti: quæ sanè vt viderunt eum in publica concione tanta auctoritate dæmonibus imperantem, stupentes timebant valdè.

Eiecit septè demones ex vna scemina, q̄ postea se Christo dicauit.

Alio tempore pijsissimus vir de filiarum salute sollicitus, accessit ad locum, & è forore Constantia Rotularia (sic enim vocant eam, quæ reddit responsa aduentantibus) sciscitatus est, num rectè valerent forores Theodora & Thedramia. Respondente Constantia febribus illas vexari, & Theodoram iam ex paroxyfmo decumbere, vir misericors ait ad eam: Abi, & dic eis me iussisse, nè deinceps febricitent. Fecit illa, vt iussa erat, & mox omni morbo expeditæ forores, incolumes extrirere, alijs fororibus videntibus, & ad tantum miraculum stupentibus. Reuersa ad virum Dei Constantia, (expectabat enim eam) indicauit rem totam. Ille gratias agens Deo, abiecit.

Duas febri- citantes miserè sanat.

De eius solitudine erga salutem animarum & Ordinis propagationem.

Cap. 10.

Cum sic Romæ concionaretur vir sanctus, tanquã palmes in vite manens, vberes animarum fructus attulit, ita vt duo præclara, alterum fratrum prædicatorum, alterum fororum, monasteria, plena religiosissimis & Deo deuotissimis hominibus, instituta sint. Sanctus enim erat, & qui cum eo conuersabantur, sancti fiebant. Sic ergo, vt semper oprârat, fructificans profecit, nec tamen animo eius charitate dilatato suffecit. Diffusa enim erat in corde eius charitas per spiritum sanctum, qui habitabat in eo, & cupiebat omnes esse in visceribus Iesu Christi. Hæc nanque pijsissima affectio, & Deo gratissimum desiderium, sanctissimum peccatus eius sibi vendicarat, vt animas proximorum lucraretur, & suo coniungeret creatori. Hoc lachrymis & precibus à Domino

Rom. s.

Extrema sitis animas lucrandi.

Domino contendit: hoc feruentibus concionibus, & perfectissimis studijs egit: & præclaris per eum Dominus miraculis compleuit. Optabat impendi & superimpendi pro animarum salute, idque exemplo Saluatoris, qui seipsum tradidit pro animabus nostris. Nihil vel tam laboriosum, vel terribile potuit accidere, quod pro salute proximi refugeret: nihil tam carum aut adeo preciosum offerri, quod non charitati posthaberet, & eius causa exponeret. Ea igitur cura & sollicitudine eum stimulante, ut & animas Domino adduceret, & Ordinem suum propagaret, ab Vrbe misit Bononiam fratres Iohannem & Bertrandum, anno Christi 1218. Deinde illis adiunxit fratrem Christianum & Conuersum quendam. In Bononiæ degentes, magnas paupertatis angustias perpeffi sunt.

Matth. 20.

Vt magistro Reginaldo habitum Prædicatorum beata virgo ostenderit.

Cap. II.

Eodem anno Romam venit Aurelianensis Episcopus, & cum eo magister Reginaldus Decanus, vir per omnia laudabilis, fama celebris, eruditione conspicuus, qui etiam Parisijs annis quinque in Iure Canonico prælegerat. Is ubi admissus fuit in familiare cum quodam Cardinali colloquium, indicauit ei hoc se esse animi proposito & voluntate, quod velit per mundum discurrere, & pauper pauperem Christum prædicare. At tamen qua id ratione possit aggredi, nondum satis animo occurre. Tum Cardinalis: En, inquit, quemadmodum desiderat anima tua, nouus existit Ordo, in quo prædicandi munus & voluntariam paupertatem profitentur. Eius vero fundator intra hanc degit urbem concionibus vacans. His exhilaratus vir prudens, beatum Dominicum ad se acciuit, eiusque sanctitatis ad spectum delectatus, verborumque comitate & veritate illectus, mox deliberauit eius complecti institutum. Ecce autem quamprimum sancti propositi examinatrix aduersitas graui eum corporis agrotatione affligit. Morbo ingrauescente, natura succumbens deprimitur, & salus a medicis desperatur. Confidens autem in Dei virtute beatus Dominicus, ad preces se conuertit. Illo orante, magistro Reginaldo vigilanti, & ardore febrium admodum astuanti, Regina cæli, Virgo mater apparuit visibiliter cum duabus speciosissimis puellis, dixitque ei: Pete à me quod vis, & dabo tibi. Deliberanti quid peteret, altera ex puellis illis suasit, ne quid peteret, sed se totum beatissimæ matris Dei permitteret voluntati. Ille salubri patrens consilio, illius se penitus subiecit arbitrio. Tum mater Dei extendens manum virginem, ægri oculos, aures, nares, os, manus salutari, quam attulerat, vnctione liniuit, proprias verborum formulas ad singulas vnctiones proferens. Porro ad pedum vnctionem ita dixit: Pedes tuos in præparationem Euangelij pacis perungo. & ad renes dixit: Stringantur renes tui cingulo castitatis. Omnem quoque Prædicatorij Ordinis habitum ei demonstrans: Hic est, inquit, habitus Ordinis tui. Atque ita & ab ægotantis oculis cælestis illa visio, & à toto corpore morbus omnis ablatus est, stupentibus medicis, quorum iudicio vita eius desperata fuerat. Nihil horum latebat beatum Dominicum, quippe cuius meritis & intercessionem Reginaldo contrigisset ea visio. Tertio inde die, cum assideret Reginaldus beato Dominico, rursus adfuit clementissima virgo, & ut erat pollicita, vnctionem illam in Reginaldo iterauit. Aderat tum religiosus quidam ex Ordine hospitali, qui testatur se vidisse beatissimam virginem totum Reginaldi corpus sua manu perungentem. Illa salutaris vnctio corpus eius ab omni concupiscètia adeo purgauit, ut quem admodum ipse fassus est, nec primi in eo morus postea extiterint. Verum hæc omnia beatus Dominicus, ab eo adiuratus, non prius reuelare voluit, quam ille è vita excessisset.

Reginaldo insigni viro apparet beatissima Maria.

Eum sanitati restituit.

Omnem in eo libidinem extinguit.

De commendatione magistri Reginaldi & Ordinis. Cap. 12.

Accipit inde Reginaldus habitum, ipsi diuinitus præmonstratum, à beati Domini manibus. Prædicatorum adhuc nouello adiunctus Ordini, & factus consors pauperum Christi. Fuit is vir insignis, scientia instructus, gratia præuentus, virtute robustus, sanctitate conspicuus, religione præcipuus, castitate mundissimus, beatissimæ matris Dei tactu sanctificatus. Qua sit autem pietate efferendus, & quanta veneratio, ne prosequendus huius instituti habitus, qui à matre Domini eidem Reginaldo in visione ostensus fuit, Dominus postea declarare voluit. Nam magister quidam apud Salamancam Hispaniæ urbem, ubi tum literarum studia florebant, artium præfectus,

Reginaldus induit habitum S. Domini.

manè quodam, die Dominico cum multis studiosis ad domum Prædicatorum venit, ut concionem audiret. Subitò autem tanta extitit pluviæ vis, ut è domo egredi non possent. Suppræfectus igitur siue Supprior domûs, cum cum ad prandium inuitaret, nec retinere posset, induit eum fratris cuiusdâ cucullo, nè pluuia vestes eius mafaceret. Eoque sic induto, coram multis Doctoribus, & studiosis, qui illic aderant, dixit Supprior: Protestor ego hodiè, & vos omnes testes esse volo, magistrum Nicolaum habitum nostrum suscepisse. At ille magister ridens & irridens abiit, totoque die illo per plateas & ædes studiosorû discurrens, cum multo risu & cachinno omnibus deridendum propinavit habitum sanctitatis. Sed eccè eadem nocte acerrima eaque perpetua febre corripitur, & mirè cruciatur. Quod cum & ipsi, & medicis non parum formidinis adferret, tabescebat, sicut ipse ait, anima eius, & valdè exterritus, anxias Domino preces fudit. Audiuit verò diuinitus vocem ita dicentem: Putasne me ipsas fratrum Prædicatorum personas duntaxat velle honorè & reuerentia affici: Ego verò id te scire velim, me & vestes eorum nolle debita veneratione fraudari. Quas cum tu contumelia affeceris, nisi per pœnitentiam respueris, non id feres impunè. Ea vox, ubi non dormientis, sed vigilantis auribus illata est, omnia eius viscera concussa sunt. Vocatis igitur fratribus, habitum, quem irridiculè & reuerentia affecerat, cum reuerentia multa suscepit & solenniter induit, ut in eo expiaret, quod perperam admiserat. Beatos planè, qui his vestibus multiplicis gratiæ indui meruerunt, quas mulier fortis suis contexit domesticis, ut armis lucis induti, honestè ambulent, nè ab agni nuptijs excludantur. Verè felicem & inclytum Prædicatorû Ordinem, inter Ordines præcipuum, & Angelico Ordini simillimum. Laudat enim, benedicit, & prædicat Deum, quæ sunt officia Angelorum. Purgat instar Angelorum immuditiæ peccatorum, inuitando reos ad pœnitentiam: illuminat infidelium & insipientium ignorantiam, scientiam salutarem docens. Perficit denique proficientes, excellentiorum eis viam demonstrans. Hæc est huius instituti ordinatissima religio, Deo gratissima professio, ab æterno profecta consilio, quam Virgo mater impetrauit à filio, extremis temporibus in populi salutem instituendam. Quam etiam fouet patrocinijs, attollit beneficijs, illustrat miraculis, tuetur in afflictionibus, conseruat in tentationibus, & à periculis omnibus tam potenter, quam clementer eripit. Specialis quoque charitatis argumento, singularisque gratiæ priuilegio huius sacri Ordinis filijs ipsa habitum tribuit, peculiari eos ornans indumento. Cum enim initio Canonico Regularium vestibus vterentur, nunc beatissimæ virginis vestitu amicti calitatis, præ cæteris gloriantur. Custodi igitur summo studio frater charissime virginea, quibus indueris, vestimenta: maneant candida omni tempore. Sit munditia castitatis in corpore, lumen veritatis in opere, pura sinceritas in corde. Inuere & imitare beatissimum patrem tuum Dominicum, munditiæ speculum, virginalis innocentia vasculum: pro cuius puritate Virgo mater, ex filij munere, omnem hanc Prædicatorio Ordini imperit sanctitatem.

De reuelatione facta beato Dominico. Cap. 13.

Visto B. Dominici.

Cum enim beatus vir Romæ apud sanctam Sabinam in Ecclesia fratrum pro consuetudine sua pernoctaret, & iam media nocte oraret, cunctis fratribus quiescentibus, in dormitorium ingressus, in quadam eius parte constitit, Domino preces offerens. Eleuatis autem oculis, vidit ab alia parte tres admiranda pulchritudine virgines, in ijsque mediam forma incomparabili: cuius aliæ latus claudebant vtrinque: & vna quidem ferebat situlam splendidam & elegantem: altera verò aspergillum porrigebat in medio gradienti Reginæ. Transiens ergò Regina cum virginibus per dormitorium, singulos fratres suis in lectis quiescentes conspergebat, eosque Crucis signo consignabat. Vnum solum præterijt, nihil ei huius gratiæ impertiens: ut discant posterius, quam religionis disciplinam, quod pudicitia studium velit in nobis extare etiam dormientibus, visitans nos omni tempore misericordia mater. Aduertit hoc beatus Dominicus, quid fratri accidisset: surgensque à prece, Regina processit obuiam, ubi lampas dormitorij pendebat, ad eiusque prostratus pedes: Obsecro, inquit, Domina mea, Indica seruo tuo, quænam sis. Dicebat hoc, licet eam spiritu cognosceret. Per id tempus antiphona, Salve regina, in cœnobio fratrum & sororum Romæ flexis genibus sine cantu dicebatur. Respondit ei Domina: Ego sum illa misericordia Regina, quam quotidie ad vesperam pijs mentibus inuocatis: cumque dicitis, Eia ergò ad.

Antiphona Salve Regina, à Dominicanis Romæ singulis diebus dicitur.

gò aduocata nostra: profterno me coram filio, orans illum pro Ordinis huius conseruatione: Tum ille concepta fiducia: Quæ sunt, inquit, ò Domina, virgines speciosissima, quæ te comitantur? Respondit illa: Cæcilia & Catharina. Rursus ille: Cur mea Domina, ait, fratrem illum auerfata præterijisti? Respondit Domina: Quòd non ita, vt decebat, se gereret. Deindè ad reliquos fratres pergens, cum eos quoque conserpserit, & consergnasset, disparuit. Vir Dei autem ad locum redijt, vbi prius conserterat: & ecce repentè extra se rapitur ante Deum, videtque sedentem Dominum, & à dexteris ei affidentem matrem eius, indutam pallio coloris sapphirini. Circumspiciens verò, vidit ex omni natione spiritalium patrum, qui sacris institutis religionibus siue monasticis institutis, Christo filios & filias spiritales generauerant, magnam copiam, in conspectu Domini gloriantem. Sed nullum ibi suorum filiorum videns, pudore suffusus & intimo dolore compunctus, acerbissimè fleuit: atque à maiestatis diuinæ gloria exterritus, eminus stetit, non ausus vultui Dei & Virginis excellentiæ appropinquare. Innuit autem ei mater Domini, vt ad ipsam veniret: at ille tremens & pauens, non audebat accedere, donèc etiam à Domino esset accersitus. Tum verò accessit corde compunctus, humilis spiritu, totus infusus acerbissimis lachrymis, & ad filij atque matris eius pedes cum summa humilitate se proiecit. Dixitque Dominus Iesus ad eum: Surge, cumque staret coram Domino, ait ad illum: Quid ita miserè lugens? Ille respondit: Quòd coram te omnium monasticorum Ordinum homines adesse conspicio: de meis verò ne vnum quidem. Ait Christus ad eum: Vis videre filios tuos? Respondit ille: Id vel maximè velim. Tunc Christus manum suam ponens super humerum matris, dixit ad eum: Institutum siue Ordinem tuum ego commisi matri meæ. Sed illo instante & cupiente videre filios instituti sui, rursus ait Dominus: Itane planè eos videre vis? Respondente eo, se id modis omnibus cupere, mater Domini pallium, quo induta erat, expandit coram lachrymabundo Dominico, quod tanta erat amplitudinis, vt totam caelestem Hierusalem suauiter circumplecti videretur. Atque sub hoc securitatis tegumento & pietatis sinu vidit ille caelestium arcanorum contemplator, fratrum Ordinis sui innumeram multitudinem, singularis cuiusdam protectionis cura & peculiaris amoris brachijs circumplexam. Itaque luctus mutatur in gaudium, lamenta abeunt in iubilum: & ille spiritu exultans, prostratus agit gratias Dei filio & eius matri singulari. Mox ad se redit, & signo ad nocturnas preces fratres excitante, omnes surgunt. Illis precibus absolutis, ad domum Capitularem vir Dei fratres conuocat, prolixè ad eos concionatur, admonet vt ament matrem Dei, cuius erat mirificis consolationibus egregiè recreatus. Postèa fratrem illum, quem sanctissima virgo dormientem præterierat, blandè alloquens, illū comperit à culpa prorsus alienum: fatebatur tamen frater, se, cum euigilasset, nudatò corpore fuisse. O quanta nobis indicta est necessitas seruandæ disciplinæ, tuendæ pudicitie, quādo etiam nescientes & nolentes, illos pijsimos oculos à nobis auertimus, qui clementer intuentur eos, qui vias suas semper sollicitè custodiunt. Quanta verò nobis veneratione colenda, quibus laudibus efferenda est beata Dei genitrix, cui à Diuina maiestate commissi sumus, sub cuius alis protegimur, cuius manu benedicimur, cuius gratiæ rore perfundimur, cuius intercessione dilatamur, conseruamur, & salui efficiamur? Hæc est, quæ beatum Dominicum patrem nostrum, tanquam seruum fidei, lissimum filio obtulit, ei sæpè apparuit, illum blanditer allocuta est, ei in extremis adfuit, illum scala candidissima in cælos venientem cum filio suo coronauit.

Eius alia visio, extra scripti.

S. Maria protectrix & mater omnium Dominicanorum.

Summo studio etiam dormientes debet pudicè se gerere.

De quibusdam miraculis. Cap. 14.

Solebat beatus Dominicus visitare afflictos, inopes consolari. Erat autem Romæ in turri iuxta portam Lateranensem quædam solitaria scemina, Bona nomine, magna religione & sanctitate. Eam morbus grauissimus infestabat, ita vt ex pectore & vberibus eius scaterent vermes innumeri. Sed illa tam horrendam vexationem adeò sedatè & patienter, tantaque animi gratitudine tulit, vt interdum vermes excidentes colligeret, & in pectus suum reponeret. Visitabat eam sanctus Dominicus, eius confessionem recipiebat, & crebrò illi Eucharistiam porrigebat. Cumque die quodam tanti sacramenti eam fecisset participem, & consolationis atque ædificationis verba ei loqueretur, sedens ad fenestellam eius, inter alia rogauit eam, vt locum tum immaniter corrosorum ipsi ostenderet. Fecit hoc illa, viditque vir sanctus pectus eius vermibus plenum: multaque erga illam commiseratione affectus, Oro te, inquit,

Bona, eximia sanctitatis scemina.

Vermis te-
rerrimus
vertitur in
gemma.

Eius hor-
rendū mor-
bū sanat B.
Dominicus.

Alterius
brachium
consignans
Cruce, mi-
rificè refor-
mat.

quit, vt pro magno munere largiaris mihi vnum ex his vermibus. Noluit illa, nisi si-
dem daret vir sanctus, se vermem redditurum. Illo hoc promittente, tulit vermem à
pectore, & per fenestellam ei tradidit. Is sanè magnus erat, atro capite. Vt verò illum
beatus Dominicus accepit, & digitos suos vertit, eum que inspexit, subito versus est in
gemma elegantissimam. Ea re perspecta, non mediocriter admirabantur fratres,
qui cum illo erant, dicebant que viro Dei, nè ei gemmam restitueret. Illa verò lachry-
mante & orante, vt sua gemma ipsi redderetur, vir Dei stans promissis suis, eam fene-
stellæ imposuit: eam que acceptam illa, cernente beato viro & socijs eius, ad suum pe-
ctus apposuit, repentè mutatam in vermem. Tum verò sanctus vir, cum ei benè pre-
catus esset, eam que consignasset, ab ea discessit. Illo autem à turri descendente, vbera
ab eius pectore deciderunt vnà cum vermibus, qui extincti sunt, pectus que consoli-
datum, paulatim integrè restitutum est, omnis que illius horrendæ putredinis dolor
sopitus est. Post aliquot dies inuisit eam vir Dei, plane que incolumem & gaudentem
reperit. Illa autem narrabat fratribus, quemadmodum Dei gratia & sancti viri meri-
tis eo morbo liberata esset.

Fuit itidem Romæ inclusa quædã apud ædem S. Anastasiæ, Lucia nomine: quam,
cum ad S. Sixtum iret, subindè inuisere solebat vir Dei. Eius brachium adço sanissi-
mus morbus corroserat, vt carne & cute exesis, totum os vsque ad cubitum nudum
appareret. Iubente autem viro beato, vt brachium ipsi ostenderet, illa paruit. At visio
tanto dolore, vir piissimus eius misertus, Cruce eam consignauit, eique benè preca-
tus, abiit. Confestim illa meritis eius plenissimè sanata est. Huic rei interfuit F. Ber-
trandus, & complures alij.

LIBERTERTIVS.

De aduentu F. Reginaldi Bononiam. Cap. 1.

Reginaldi
feruentes
conciones.

Bononiæ
valdè cre-
scit Ordo
Prædicato-
rum.

Traditur
illis ecclesia
S. Nicolai
Episcopi.

Enerabilis ille magister Reginaldus, cuius supra meminimus, sani-
tate vtriusque hominis, meritis beatissimæ matris Dei, percepta, li-
cèt iam professione esset obligatus ordini, at tamen cum bona ve-
nia beati Dominici, vt suum expleret desiderium, cum Episcopo
Aurelianensi mare transijt. Inde que reuersus, Bononiam veniit an-
no partæ salutis 1218. 12. Calend. Januarij: cœpit que mox totus in
conciones incumbere. Erat verò vehementer ignitum eloquium
eius, sermo que eius ceu facula ardens auditorum corda inflammabat, vt vix qui-
quam tam faxeo esset pectore, qui se absconderet à calore eius. Feruebat tum tota
Bononia, quòd nouus videretur apparuisse Elias. Per id tempus multos recepit ad or-
dinem, siue in sui instituti sodalitatem, auctus que est Prædicatorum numerus: mul-
ti que ad eos adiuncti sunt, quorum prædicationis luce, permulti in Orbe instar stel-
larum radiant. Eam lucem futuram Deus antè præmonstrauit. Priusquam enim ve-
nissent Dominicani fratres Bononiam, mulier quædam Deo deuota & chara, contra
locum, in quo illi habitaturi erant, & nunc habitant, non rarò flexis genibus adora-
bat. Cum que eam perindè vt fatuam homines reprehenderent, illa dicebat: Vos po-
tius miseri & fatui estis: qui si sciretis, quinam & qualia hïc futura sint, mecum pari-
ter adoraretis. Per eos enim, qui hunc locum occupaturi sunt, totus illustrabitur or-
bis. Habitauerant antea fratres apud ecclesiam de Vascarella: sed paulò post aduen-
tum magistri Reginaldi, rogante Hugolino Ostiensis Episcopo, qui postea factus est
Pontifex maximus, Bononiensis antistes, Ecclesiam sancti Nicolai illis assignauit.
Cuius sacellanus & presbyter Rudolphus, vir bonus & pius, Dominicanorum habi-
tum suscepit.

Deijs, que Reginaldus præclare gessit apud Bononienses.

Cap. 2.

Visio Cleri-
ci cuiusdã.

EV M locum priusquam fratres Prædicatores essent ingressi, Deus angelicis con-
centibus, cælestibus luminibus, & mirificis splendoribus propheticè ornarat. Ad
hoc reorum asyllum, domum que; refugij Clericus quidam, satis quidem literis instruo-
ctus, sed seculi vanitatibus plùs satis addictus, à Deo admonitus confugit. Vidit is in
visione, in campo tempestate valida vndique se occupari. Fugit ergò ad domū quan-
dam: sed cum esset clausa, pulsat fores, petit intrò admitti. Domina domus respon-
dit.

ait: Ego Iustitia hinc habito: non potes huc ingredi, cum sis iniustus. Dolens ille, alias pulsar ades, petitque recipi: sed audit ab hera domus: Ego veritas sum: non te admitto, non enim liberat veritas se non amantem. Vidit tertias ades: petijt & illic recipi: sed hera ait: Pax sum ego, non est autem pax impijs, sed hominibus bonae voluntatis. Verum quando apud me sunt cogitationes pacis, & non afflictionis, salutare tibi praebibo confilij. Ultra me degit foror mea Misericordia, quae semper miseris fert opem. Ad eam accede, & fac quod illa iusserit. Eunti illi occurrit Misericordia, dicitque ei: Si vis ab imminente seruari tempestate, ito ad sanctum Nicolaum, ubi fratres Praedicatorum morantur. Ibi inuenies stabulum poenitentiae, praesepe continentiae, doctrinae pabulum, asinum simplicitatis cum boue discretionis, Mariam illuminantem, Ioseph proficientem, & Iesum te saluum facientem. Euigilat homo, pensat quid viderit, accommodat se ad misericordiae consilium, venit ad fratres, petit obnixè se recipi, & impetrat. Erat tunc magnus in fratribus charitatis feruor, erga omne virtutis opus alacritas eximia deuotionis, vigilantia perpetua in precibus, strictissima eorum obseruantia, quae ordo praescribit, ardens animarum zelus in concionibus & perpetuo audientis confessionibus, conuersationis decus in sanctis moribus & exemplis, seueritas erga coercenda vitia: nec tunc leuem culpam leuis ultio sequebatur.

Esaia 48.
Luc. 2.

Fratrū Do-
minicano-
rum magna
sanctitas.

Quidam frater ex ijs, quos Conuersos vocant, tum depræhensus fuit vilem pannum absque superioris permisso accepisse. Eum magnus pater Reginaldus acriter in fratrum conuentu castigauit, & pannum coram fratribus exussit. Sed misero illo murmurante, nec suam culpam agnoscente, neque ad poenitentiam submittere se volente, vir Dei Reginaldus praecipit fratribus, vt eum ad virgarum accipiendam castigationem mox aptarent: erectisque in caelum luminibus, cum lachrymis ait: Domine Iesu Christe, qui famulo tuo Benedicto eam praestitisti virtutem, vt à monacho suo virgarum ictibus pelleret daemone: da, quae sumus, vt huius castigationis vi ab anima fratris huius daemone tentatio profligeretur. Cecidit autem vir sanctus tam seuerè illum fratrem, vt eius plagis fratres ad lachrymas prouocarentur, neque id frustra. Nam compunctus animo frater lachrymans dixit: Gratias tibi ago pater: nam reuera à me diabolus expulsi. Perpicue enim sensi à renibus meis serpentem exire. Is frater postea proficiens, bonus & humilis effectus est.

Seueritas
Reginaldi
in fratrem
rebellem.

Alius frater iam fugam meditans, depræhensus coram magno patre Reginaldo Bononiae, in domum Capitularem adductus est. Fatebatur autem culpam suam, & ad virgarum excipiendos ictus se humiliabat. Porro vir Dei grauiter illum cadens, ait: Abscede satan. vertensque se ad fratres: Orate, inquit, fratres: simul & precibus & verberibus volens abigere daemone. Cumque diu sic faceret, exclamauit frater: Audi me pater. Et ille: Quid vis, inquit, fili? Respondit ille: Plane iam recessit diabolus, & ego tibi stabilitatem promitto. Latrabantur fratres, & ille permansit in arrepto instituto constans.

Verberibus
sanatur fra-
ter instabi-
lis.

De illustribus viris Ordinis Praedicatorij. Cap. 3.

CVM adhuc exiguus esset fratrum numerus, in Conuentu seu coenobio Bononiensi quadam tentatio extitit, quibusdam è fratribus dissidentia fractis, inter se conferentibus, ad quae monastica instituta se transferrent, quod nouella Dominicani instituti plantatio, parum firmiter constituta videretur. Et duo quidem ex illis literas à Legato, qui tunc erat Bononiae, impetrarunt, vt se possent alio conferre. Eas vero inter fratres recitante magno Reginaldo, ortus est luctus ingens, & crescebat commotio. Itaque vir Dei Reginaldus ad caelum suspiciens, corde DEV M deprecabatur. Mox frater Clarus, vir bonus & magna auctoritate, utpote qui artium & Iuris Pontificij scholas rexisset, & Ciuili quoque iuris esset peritus: coepit consolari fratres, multisque rationibus illorum animos confirmare. Vix sermonem compleuerat, ecce magister Rolandus, qui tunc Bononiensi schola praefuerat, & erat fama celeberrimus, è mundo fugiens, solus venit ad fratres: & quia spiritu ebrius erat, nulla salutatione praemissa, simpliciter se petijt in illorum sodalitem admitti. At magnus Reginaldus praenimio gaudio vestes alias non expectans, suum sibi detrahens caputium, illo eum induit, pulsataque campana, & fratribus cantantibus, Veni creator spiritus: factus est virorum & mulierum concursus, commouebanturque tum studiosi, tum ciuitas vniuersa. Vix autem cantare poterant fratres praegaudio & copiosa lachrymarum. Ita ergo instaurata est pristina deuotio, & omnis error atque tentatio con-

Tentatio
daemone
deinstabili-
tate.

Rolandus
vir magnus
fratris Domini-
canus.

Eius con-
uersione
fratres con-
firmantur
prius insta-
biles.

tio conqueuit : atque illi duo fratres in medium proficientes, se malè egisse confessi sunt, literisque posthabitis, stabiles se fore promiserunt. Sequenti nocte apparuit R. u. dolpho, quem supra diximus, Christus Dominus cum matre sua & S. Nicolao: eiusq; capiti manum supponens beatus Nicolaus, Nè timeas, inquit, frater. omnia & tibi & Ordini tuo prospera euenient, Domina nostra vestri curam gerente. Staturum autem vidit nauem iuxta urbem, plenam multis fratribus, dixitq; illi beatus Nicolaus: Vi- des hos fratres? Nihil ergo reformides. Tot enim sunt, vt totum orbem implerent sint. Accepit ex ijs consolationem frater, quem non mediocriter perturbabat ea com- motio, quam diximus. Delectat valdè horum illustrium virorum commemoratio, perinde vt musica in conuiuio vini, & suavis odor aromatatum. Quàntus fuerit Regi- naldus, & ex ijs quæ diximus, & quæ dicturi sumus, cerni licet. Frater Clarus, iuxta no- men suum, bonitate & sanctitate vitæ insignis & constans fuit, & eruditione clarus. Eum creârunt Priorem Prouincialè Romanæ prouinciæ, & Pontifex maximus eum suum pœnitentiarium & capellanum fecerat. Frater Rolandus Cremonensis, scholæ Bononiensis quondam moderator, cum apud se perpenderet vanitatem deliciarum & gloriæ, quibus affluebat, corde compunctus, factus est Dominicanus, primusq; e fratribus Parisijs in Theologia prælegit, & multis annis Domino in sanctitate serui- uit, fama, scientia & vitæ integritate præclarus. Frater quoq; Moneta, qui tunc libe- rales artes profitens, in omni Gallia Cisalpina celeberrimus habebatur, in concione magni Reginaldi multa vi compunctus, non paucos cū adhuc studiosus esset, ad Do- minici institutum adduxit. Postquam autem ipse habitū eius instituti accepit, quam in omni sanctitate excreuerit, quantum in verbo & hæreticis confundendis profecerit, non facile possit scripto explicari. Nimirum hi sunt viri religiosi, patres nostri & fra- tres, quos magnus pater Reginaldus per verbum Euangelij Domino cum multis alijs Bononiæ acquisiuit.

F. Clarus, re
& nomine.

F. Rolādus.

F. Moneta.

De pane & vino celitus ministratis. Cap. 4.

DEtinuit, fateor, me scribentem dulcis & odorifera recordatio filiorum, & suspē- dit interim à cōmemorandis sancti patris egregijs facinoribus, sed reuertor nūc ad suauissimam radicem, vndè omnis hæc dulcedo germinauit. Interim dum ea quæ retulimus, per venerabilem Reginaldum agerentur Bononiæ, omnipotens Deus per merita beati Dominici diuersis locis multa admiranda operatus est. Cū enim Ro- mæ apud sanctum Sixtum centum fratres cum illo sub Euangelica degerent pauper- tate, die quodam missi sunt ab eo duo fratres, Iohannes Calaber & Albertus Roma- nus, vt elemosynam peterent. Illis à manè vsque ad tertiam frustrâ laborantibus, & iam reuertentibus occurrit quædam mulier, benè erga fratres affecta, deditq; eis pa- nem vnum, dicens: Nolim vos prorsus vacuos redire. Eo accepto pane, quidam vir candidus & pulcher rogauit obnixè, vt darēt ipsi elemosynam. Illi excusant se, quòd non possint dare, cū ipsi egeant. Virgente illo, dederunt ei panem illum pro DEI amore: isque mox ab eis disparuit. Redeuntibus domum venit obuiam pius pater Dominicus, qui per reuelationem iam didicerat omnia, quæ illis acciderant: dixitq; illis iucundo vultu: Iam nihil habetis filij? Illi narrauerunt ei omnia, & quòd panem dedissent pauperi. Ait vir sanctus ad eos: Angelus Domini is fuit, & Dominus pascet seruos suos. Eamus oratum. Egressus indè ab ecclesia, iussit fratres ad prandium ad- esse. Quibusdam dicentibus frustrâ illos conuenturos, cū nihil esset, quod posset apponi: ille sciens quid facturus esset Deus: Dominus, inquit, pascet seruos suos. Illis præ pusilla fide adhuc hæsitantibus & cunctantibus, vocauit fratrem Rogerum Cel- larium, mandans ei, vt fratres ad mensam acciret, à Domino alimoniam habituros. Tandem instructis mensis & scyphis appositis, dato signo ingressi sunt fratres in refe- ctorium, & sanctus vir mensis benedixit. Cunctis sedentibus, legit ad mensam F. Hen- ricus Romanus. Porrò vir Dei Dominicus, iunctis manibus, coepit orare ad mensam. Et ecce, vt promisit, aderat prouidentia diuina, pastura seruos suos. Duo enim for- mosissimi adulescentes in medio refectorio apparère, panes candidissimos ferentes, & ab infimis incipientes fratribus, singulis singulos apposuerunt panes, vnus à dexteris, alter à sinistris. Vbi ad beatum Dominicum ventum fuit, illi quoq; panem præbuerunt, & submissis capitibus, ab eorum oculis ablati sunt. Dixit autem vir Dei: Comedite nunc fratres, comedite panem, vobis missum à Domino. Deinde ait ad illos, qui men- sis ministrabant, vt vinum adferrent. Illis dicentibus se nihil vini habere, vir Dei ple- nus.

Fratres Do-
minicani
dāt panem,
cū ipsi
egerent.

Diuinitus
panes mini-
strantur fra-
tribus.

ius spiritu sancto: Ite, inquit, ad dolium, & de vino in illud à Domino infuso, nobis haurite. Eunt illi, inueniunt dolium optimo vino redundans, quod haustum fratribus apportant. dixitque beatus Dominicus: Bibite fratres vinum vobis à Domino donatum. Comederunt itaque & biberunt inde die illo & sequenti. Tertio die post sumptum cibum, quidquid fragmentorum superfluit, iussit beatus Dominicus dari pauperibus, nec quicquam inde voluit reseruari. Postea vir sanctus hortabatur fratres spem suam in Domino collocare, nec in vlla necessitate de illius benignitate diffidere, vsus apud eos concione egregia.

Alio quoque tempore Procurator fratrum eiusdem domûs, indicauit sancto viro deesse panes. Ille iucundo spiritu benedixit Deum, & exiguum illud, quod supererat, iussit particulatim in mensis apponi. Erant tum in monasterio fratres plus minùs quadraginta. Fratres ad signum datum ingressi refectorium, post benedictionem singuli buccellas sibi appositas cum gaudio frangunt, moxque duo iuvenes eiusdem formæ & habitûs, in refectorium multos panes important, iisque beato viro tacite oblati, subito recedunt, nec sciri potuit, quinam fuerint. Tum vir sanctus ad omnes manus extendens, Iam nunc, inquit, fratres comedite. O miram Dei benignitatem, talem se timentibus escam preparantem.

Item vinû.

Iterum panes diuini. tuis præbentur.

De quadam beati Dominici prophetia, & iuvene in eius Ordinem recepto.

Cap. 5.

IN eadem domo vel monasterio vir Dei fratribus palàm prædixit, duos ex ipsis corpore, duos animo morituros. Nec mora, vt prædixerat, ita rei declarauit euentus. Frater Gregorius vir pulcherrimus & admodùm graciosus, primo, & F. Albertus, qui pro eleemosynis missus, panem angelo dedit, tertio die perceptis admodùm religiosè Sacramentis in Domino obdormierunt. Alij duo ab Ordine profugi, periierunt.

Frater Iacobus Procurator quandoque graui correptus morbo, illo magis magisque inualecente, & natura succumbente, ad extrema deductus fuit. Aderant fratres, vt Sacra Vnctione & precibus animam emigrantem communirent. Dolebant non mediocriter, quòd frater tam necessarius ipsis tolleretur, quo neminem haberent notioem in vrbe. Permotus autem vir Dei filiorum desolatione, exclusis omnibus & ostio clauso, fuis super eum precibus, iam egrediètem spiritum potenter retinuit: accitisque fratribus eum incolumem reddidit, suo officio functurum. Dixit hoc palàm ipse frater Iacobus, tanto veriùs, quanto id in seipso certius expertus erat. Eo pro curationis munus exequente, multiplicatorum panum miraculum suprâ memortum contigit.

S. Domini. cus fratrem moribundû reddit incolumem.

Admisit in sodalitatem suam beatus Dominicus iuuenem pulcherrimum, Henricum nomine, genere quidem nobilem, sed moribus nobiliorem, ciuem Romanum. Id indignè ferentes propinqui eius, eum è cœnobio extrahere nitentur. Ea re animaduersa, vir prudens Dominicus, adiunctis eius itineris socijs, ad aliud cœnobium eum misit. Iam flumen iuxta viam Numentanam transmiserant, & ecce cognati eius vt eum rapiant, ad alteram fluminis ripam adfunt. Nouitius Deo & beati Dominici meritis se commendat, vt ex illorum manibus eripjatur. Mox, iubente Deo, intantum excrescit aqua, vt eam illi persecutores equis transire non possent. Id vbi viderunt, admiratione perculsi abiierunt, nihil molestiæ deinceps iuueni inferentes. Fratres id animaduertentes, redeunt ad fluuium, qui iam ita detumuerat, & liberum illis transeuntibus iter præberet.

F. Henricus nouitius.

Insigne miraculum.

De diuersis viri Dei miraculis. Cap. 6.

DUO quodam vir sanctus tardiùs venit ad forores, & omnibus ad fenestram conuocari iussis, coram fratribus ita ait: Filiæ meæ, ego ex piscatione redeo, in qua Domino largiente magnum cepi piscem. Dicebat hoc de fratre Gandeone, vnico filio Alexandri magnifici viri Romani, quem in suam sodalitatè receperat. Inde cum eis conferens, multam eis consolationem attulit. Postea dicit ad eas: Expedit sanè, vt parùm aliquid sumamus potûs: iussitque F. Rogerum Cellarium scyphum vino plenum adferre. Eum allatum benedixit vir Dei, primusque ipse bibit, inde ceteri fratres, qui erant triginta: nec quicquam de vino imminutum est. Tum vir Dei fororem Nubiam vocans, Abi, inquit, ad Rotulam, præbe scyphum hunc fororibus, vt omnes inde bibant. Tollit illa scyphum omninò plenum, vt erat, & ne guttula quidem

Vinum magno miraculo, dum bibitur, nihil minuitur.

dem indè fusa est, licet per multorum manus & diuersa loca transferretur scyphus. Bibit primò Priorissa, bibunt sorores omnes post eam, hortante crebrò beatissimo viro, vt benè biberant. Erant sorores quatuor supra centum. Postquam ergo fratres & sorores omnes ex illo charitatis poculo biberunt, omninò plenum mansit vino. His ità gestis, vir sanctus ait: Dominus vult, vt eam ad S. Sabinam, & consolet filios meos. Priorissa autem & sorores nitebantur eum retinere, quòd iam ferè media nox esset, nec consultum videretur, vt indè abiret. Sed ille non acquieuit eis, dicens, Dominum planè velle, vt eat ad fratres, cumque misurum cum ipsis Angelum suum. Itaque assumpto F. Tancredo, qui erat Prior sine prefectus fratrum, abscessit. Et ecce ad portam iuuenis elegantissimus adest, manu virgam tenens, tanquam ad iter accinctus, illosque antecedit. Tum vir sanctus, socios fratres inter se, & illum voluit ingredi: ipse tertio loco sequebatur. Vbi ad fratrum portam ventum est, eam diligenter seris obfirmatam cernunt. Mox iuuenis, viam dux, ad quãdam portam eius partem se applicans, eam aperit: primusque ipse ingreditur, sequuntur fratres, demùm post illos intrat vir sanctus. Sed iuuenis rursus egresso, porta clausa inuenta est. Sciscitante autem ex beato viro F. Tancredo, quis ille iuuenis fuisset, S. Dominicus respondit: Angelus Dei fuit, ab illo nobis custodiendis delegatus. Indè cum in ecclesiam, nocturnas preces cum fratribus persoluturi, intrarent, fratres mirabantur, quãnam ianuis clausis eis aditus patuisset.

Angelus
dux itin-
eris eius.

Aperit ei
fores mo-
nasterij.

Per id tempus quidam nouitius iuuenis, cuius Romanus, Iacobus nomine, in eo coenobio erat. Is importuna diaboli tentatione fractus, planè deliberauerat, simul atque fores templi patefactas essent, ab Ordine discedere. Fuit hoc diuinitus reuelatum beato Dominico. Itaque humanissimè admonet adolefcentem, nè à tam sancto contubernio se reddat alienum. At ille nihil flexus eius verbis & precibus, habitum contubernio sibi detraxit, dicens se prorsus decreuisse indè abire. Dolens vir mitissimus adolefcentem ea tentationis vi pulsari, Expecta, inquit, parumpè filii mihi: postea facturus, quod tibi visum erit. Confestim ad preces prosternitur vir sanctus, orat Dominum pro filio in suam perniciem ruente. Ibi tum repente licuit cernere, quid iusti valeat deprecatio, & quàm facile possit, quod velit, obtinere. Necdùm preces finierat vir beatus, & adolefcentem totus infusus lachrymis, ad pedes eius se aduoluit, habitum quem reiecerat, sibi reddi petit, pollicetur se perpetuò in eo instituto Domino seruaturum. Eum vir pius blandè compellat, habitum ei restituit, hortatur vt perseueret. Vixit ille postmodum sui intercessoris meritis adiutus, multo tempore religiosè & piè. Marenè reuersi ad sorores fratres, narrant rem gestam: ipse quoque vir sanctus fateatur ita se habere, ait diabolum voluisse rapere ouem Christi, sed cum liberasset illam de manibus eius.

Precibus
suis iuuenem
de monaste-
rio abire vo-
lentem, re-
tinet.

De eius magna in demones potestate. Cap. 7.

Ingressus quandoque beatus Dominicus cum multis fratribus in monasterium sororum, de fraudibus & imposturis demonum ad eas concionabatur. Et ecce adest satan in specie lacerti mirè deformis & abominabilis, duo grandia ostentans capita: discurrit iuxta ripam, ad quam sedebant, caudam & alterum caput celerrimè attollit & deponit, facit impetum in sorores, tanquam in illas inuasurus. At vir Dei agnoscens quis esset, in eum zelo Dei inflammatus, terribili vultu caput agitans, dicit: Inimice, inimice. Porro ad sorores se vertens: Nè timueritis, inquit: nihil vobis officere potest. Sed quibusdam iam præ nimio terrore fugere volentibus, dixit vir Dei: precipio tibi humani generis inimice, vt quamprimùm te demergas in hanc aquam. Fecit ille, vt erat iussus, nec vsquam apparuit.

Demonis
terricula-
menta.

Demonem
cogit se in
aquis de-
mergere.

Quodam tempore ab Hispanijs reuertens beatus Dominicus, singulis soribus singula cochlearia, è cupressò confecta, attulit. Cumque ad fenestram sedens cum multis fratribus, sermonem haberet ad illas, malus demon in passeris forma propè terram, ita vt manu capi posset, supra sorores in aère volitans, concionem interturbabat. Id vir Dei videns, dixit ad sororem Maximillam: Surge, & apprehensum illum adduc ad me. Illa sine difficultate comprehensum, per fenestram tradi dir viro Dei. Is verò quamprimùm euulsit ei pennas, dicens: Inimice, inimice. Cumque lamentabiliter garrientem plumis omnibus, cunctis subridentibus, nudasset, proiecit eum: Vade, inquit, hostis humani generis: vola nunc, si potes. Strepitum quidem magnum concitabis, sed damnum irrogare non poteris. Ille per fenestram intrans, ascendit ad

Demon in
specie pas-
seris.

vas

vas æneum, quod ante altare beatissimæ Virginis in catenulis pendebat, in quo erat lampas oleo ardens: ipsasque catenulas magno impetu concutiens, vas evertit: sed nec lampas è vase decidit, nec læsa quicquã est aut extincta, sed versa hæsit in aëre, os habens deorsum, fundum fursum. Sorores ad eum strepitum capita leuantes, vident lampadem sine adminiculo in aëre mirabiliter hære, nullo prorsus oleo inde distillante, nec fursure, qui in pelui erat sub lampadè pro custodia, disperso, sed cunctis illæsis & integris permanentibus: id quod vir Dei ore prophético prädixerat. Videns igitur etiam ipse vir sanctus quid gereretur, cum fratribus gratias egit Deo: porro passer ille prorsus euauit, & lampas suo loco restituta est, iubente id beato viro.

Cum vir Dei ibidem in oratione vsque ad noctis medium vigilasset, & de ecclesia egressus ad lumen candelæ in capite Dormitorij sedens scriberet, dæmon simiam se simulans, ridiculos gestus præ se ferebat, contorto vultu corã ipso inambulans. Tùm vir sanctus manu ei innuit, vt fixo gradu consisteret, & candelam accensam corã ipso teneret. Fecit ille sic quidem, at nihilo minus pergebat ludicros exhibere gestus, cum quadam irrisione coniunctos. Interea venitur ad candelæ extrema, simiæ digitus aduritur, eaque ceu præ dolore se torquendo lamentatur, cum tamen gehennæ ignibus ardens, flammam non timeat corpoream. Nutibus verò sanctus coëgit eum sic perfistere: mansitque donèc in dex totus combustus est, magis magisque intereà se contorquens & lugens. Fecit hoc beatus Dominicus, vir forus in fide, vt illudere sibi volenti illuderet: tandemque ferula, quam semper apud se gerebat, cum fortiter percussit, dicens: Recede nequam. Is ictus talem reddebat sonum, qualem solèt siccus vter plenus vento. Recedès autè nequissimus spiritus, fetore post se relicto, declarauit quis esset. Meritò sanè inter Angelicas potestates coronandus est, qui tanta vi compressit & pudentia defecit diabolicas peruersitates. Hæc & permulta alia tum virtutū exempla, tum miraculorum signa per beatum Patrem Dominicum virtus altissimi Romæ edidit Honorio Pontifice, qui Ordinem Prædicatorum cõfirmavit, & sanctum virum benigno favore profecutus est, omni que honore dignum existimauit.

Soror Cæcilia, cum esset annorum septendecim, prima è manibus S. Dominici habitum Ordinis accepit: eaq; Bononiam translata, vt illic S. Agnetis monasterium instauraret. ibidem etiam nūm viuit in senectute bona & summa vitæ sanctitate. Hæc ea, quæ hîc memorata sunt, oculis suis vidit, & auditione accepit, bonaque fide alijs narrauit.

De ijs quæ fecit vir Dei in itinere. Ca. 8.

IN Hispania beatus Dominicus duo instaurarat cœnobia. Itaque non quæ sua sunt inquærens, sed quæ IESV CHRISTI, eò properauit proficisci. Cum autem in Tolosa regione cum multis fratribus iter ageret, & die quodam ceu veri Christi pauperes, ad prandium non nisi vnum vini scyphum haberent, atque essent inter eos qui in seculo delicati admodum fuissent: eorum penuriæ pius vir condolès, iussit parùm illud vini, quod habebant, in magnum vas fundi, & aquam abundè multam illi superfusam, fratribus apponi, qui erant simul octo. Biberunt ergo aquam, in vinum valde bonum mutatam, ad satietatem, Domino gratias agentes. Superfuitque de vino, quod erat eis Christi beneficio ministratum.

A Tolosa proficiscens Lutetiam vir sanctus, cum ad Rupem Amatoriã venisset, ibidem in ecclesia beatissimæ matris Dei vigilans pernoctauit, & itineris, & pietatis comitem habens F. Bertrandum, virum sanctum, qui fuit Prouinciæ primus Prior Prouincialis. Altera luce iter agens, obuios habuit quosdam peregrinos Teutones: qui audientes eum cum socio psalmos & lectiones crebrò recitare, piè admodum se illis adiunxere: & cum ad pagum quendam venissent, inuitarunt sanctos, & more suo lautè eos acceperunt, eodem modo diebus quatuor eos tractantes. Quarto autem die ingemiscens beatus vir, dixit ad socium: Reuerà, frater, sentio me læsum in conscientia, quòd horum peregrinorum carnalia metimus, cum eis spiritalia nō seminemus. Si placet ergò, flexis genibus rogemus Dominum, vt det nobis cognitionem sermonis eorum, & vt possimus Germanicè loqui, & Dominū Iesum eis annunciare. Orant igitur, & stupentibus peregrinis, loquuntur Teutonicè: idque alijs diebus quatuor, quibus cum eis gradiebantur, & de Domino saluatore sermones miscebant. Tandem vbi Aureliam ventum est, Teutones ab eis recesserunt, illorum precibus se humiliter commendantes. Altero die beatus Dominicus dixit fratri: Iam frater ingredimur Lutetiam, & si cognouerint fratres, diuinitus nos accepisse peritiam alieni ser-

Miraculum in lampade meritis sancti viri conseruata.

Dæmon ei apparet in specie simiæ

Sanctus illud se sibi illudere volenti dæmoni.

Cæcilia, prima sancti monialis: Dominicana.

Aqua mutatur in vinum.

Diuinitus accipit, vt possit loqui Teutonicè.

monis,

Vide sancti
viri mode-
stiam.

monis, nos sanctos putabunt, cum simus peccatores: ad seculares verò si divulgatum erit, multa patebimus vanitati. Quamobrè præcipio tibi, nè cuiquam mortalium ante meum obitum id reueles. Ità latuit res, donec sancto viro defuncto, per F. Bertrandum ad aliorum notitiam perlata est.

Docetur F.
Bertrandus
pro defun-
ctis missas
celebrare.

Ille F. Bertrandus vir sanctus fuit, & primus, vt diximus, Prouinciæ Prouincialis Prior, solebatque ferè quotidie Missam pro peccatis celebrare. Sciscitante autem ex eo F. Benedicto, viro prudente, cur raro pro defunctis, sapissimè pro peccatis sacrificaret, ille respondit: Vita defuncti, de sua salute certi sunt: nos in periculis fluctuamus. Ait illi F. Benedictus: Si sint duo mendici, alter sanis membris, alter ijs carens: vtri potissimum opitulaberis? Respondit: illi sanè, qui se minus iuuare potest. Tum Benedictus: Nimirum, inquit, ij sunt defuncti, quibus nec os est ad confitendum, nec manus ad operandum: sed nostram opem postulant. Viui autem peccatores & os & manus habent, & possunt ijs sibi consulere. Sed cum à sententia sua non deducetur Bertrandus, sequenti nocte quidam terribilis defunctus apparuit ei, & fasce lignorum mirè eum compressit, atque decies & eo amplius illa nocte eum excitans perterritit & vexauit. Igitur prodeunte aurora F. Benedictum ad se vocat, narrat rotius noctis historiam: in dè religiosè & lachrymabundus ad aram accedens, pro defunctis sacrificium obtulit, idemq; deinceps sapius fecit. Hic est, inquam, pater Bertrandus, vir sanctus & reuerendus, cui beatus Dominicus præcepit, vt non sua, sed aliorum peccata ploraret. Nouerat enim illum, ob sua peccata, nimias à se pœnas repetere. Tantæ autem efficaciam illa beati Dominici iussio apud animum F. Bertrandi fuit, quòd ab eo tempore, etiam si vellet, pro suis culpis flere non potuit: ad aliorum lugenda errata, magna ei lachrymarum copia præsto fuit.

Impetrat
donum lin-
guarum.

Alio quodam tempore B. Dominicus iter agens, obuium habuit quendam sanctum Dei hominem, sed alterius linguæ. Dolens ergò non posse se eum alloqui, cælestisque consolationis & fraternæ adificationis flagrans desiderio, Dominum orat, vt præster facultatem cum illo viro Dei colloquendi. Præstatur vtrique copia varijs loquendi linguis: & sic triduo spiritalibus colloquijs & diuinis sermonibus vicissim recreati, tandem à se separantur.

In multo
imbre sic
ambulat cū
focio.

Aliàs proficiscente eo cum F. Bertrando, ingens tempesta eis incubuit, quam multa pluuia secuta est. Ruente è caelo imbre & terram inundante, vir beatus illi signi Crucis opposuit. Itaque in tanta aëris intemperie, virtute Crucis protecti, adeò nihil ex pluuia molestiæ tulere, vt nec vestimentorum simbria madefacta sit. Diuersum verò aliàs accidit, cum cadente pluuia, & viri beati & fociorum eius vestes maderent. Alijs ergò ob siccandas eas ad ignem remanentibus, beatus Dominicus sancti spiritus igne feruens, more suo in ecclesiam, illic in precibus pernox futurus, se ità madidus recepit. Manè cum aliorum, qui apud focum hæserant, vestimenta etiamnum humecta essent, eius adeò sicca reperta sunt, ac si tora nocte ad ignem iacuisent.

Vt B. Dominicus Bononiam venerit. Cap. 9.

Redit ad vi-
tā eius pre-
cibus puer
extinctus.

ANno reparatæ salutis 1219. Beatus Dominicus Luteriam veniens, in coenobio S. Iacobi triginta fratres inuenit. Apud quos ad breue tempus hærens, eis valedixit & gratiæ Dei eos commendans, profectus est. Indè ad Castellionis castrum vbi accessit, capellanus eum hospitio accepit, cuius nepos è solario cadens, à matre & alijs

Crucis si-
gno pellit
quartanam
febrem.

pro mortuo plangebatur. Eorum vicem dolens vir beatus, cum lachrymis ad preces se prosternit. Exaudit eum Dominus, puer incolumis redditur afflictae matri, dolor omnis in gaudium mutatur. Tum sacerdos pueri auunculus, magno apparato conuiuio, multos pios homines inuitat. At pueri mater, quartana laborans febre, cæteris anguillas edentibus, eas vitabat. Videns id vir Dei, particulam exiguam anguille Cruce consignatam, illi offert cum his verbis: Comede in nomine Saluatoris. Comedit illa, & febris omnis abscedit.

Tandem ætate beatus Dominicus Bononiam ingressus est, vbi iam tum apud S. Nicolaum magnus cum F. Reginaldo erat fratrum numerus: qui de aduentu beati viri gauisi, cum ingenti deuotione & reuerentia eum ceu patrem charissimum exceperunt: mansitque vir Dei in ea vrbe vsque ad supremum vitæ diem, dempto quòd Romam profectus fuit, & quædam Gallia Togata, quam vulgò Lombardiam vocant, loca visitauit, itemque Venetias. Diligebat autem verus Iesu Christi imitator Evangelicam paupertatem præ cunctis mundi opibus. Offerebat ei & fratribus, cum Bo-
noniam

noniam venisset, Odericus quidam possessiones suas, quæ æstimabatur libris Bononiensis amplius quingentis: sed ille diuitiarum contemptor, prorsus eas recusauit, conscriptamque inde coram Bononiensi Episcopo chartam, iussit rescindi. Nō enim voluit, vt fratres haberent possessiones, sed eleemosynis frugaliter victitarent, contenti vilibus indumentis, & paruis atque humilibus ædibus. Absente eo, F. Rudolphus, procurator Bononiensis cœnobij, paruas & vilissimas fratrum cellas nonnihil in sublimē euehere cœpit. Reuersus autem vir Dei, vbi id conspexit, Procuratorem & alios dolens & gemens reprehendit, erumpensque in lachrymas: Itāne, inquit, tam cito vultis paupertatem abijcere, & magna palatia struere? Ipsoque iubente opus illud, quoad vixit, mansit imperfectum.

In afflictionibus vir Dei non solum patiens erat, sed lætabatur etiam: tametsi multatum cum fratribus victus & vestitus inopia premeretur, qua ille non mediocriter delectatus fuit. Ordinis canonem & ipse seueriter & integrè seruauit, & à fratribus inuolantē voluit obseruari: & si qui id non fecissent, multa quidē mansuetudine & blandis verbis eos puniebat, itā vt nemo turbaretur, etiamsi esset grauis ei multa irrogata. Occurrit ei quandoquē frater à concione reuertenti. Aduertit autem vir sanctus, spiritu edoctus, illum secus, quā Canon præscriberet, viuere. Salutat ergo eum, rogat quōd eat, num quid apud se habeat, quod nefas sit habere. Ille se cernens deprehensus, erubescit, ferre se pecuniam humiliter fatetur. Eam vir religiosissimus mox iuberet projici, & fratrem indicta satisfactione emendat. Silentium statis horis semper tenuit: à verbis ociosis penitus abstinens, semper de Deo loquebatur.

Magna eius patientia.

Item eius silentium & abstinētia ab illicitis.

De obitu F. Reginaldi, & duobus ab illo ad Ordinem S. Dominici receptis. Cap. 10.

Eodem anno, quo beatus Dominicus Bononiam venit, F. Reginaldus ab illo Lutetiam missus est, vt Christum euangelizās, etiam illis aliquid gratiæ spiritualis impertiret. Affligebantur ea re non mediocriter fratres, quos Bononiæ Reginaldus collegerat, & paterno affectu consolatus erat. Paruit beato Dominico Reginaldus, veniensque Lutetiam, magno spiritus seruore prædicabat Christum Iesum, idque non verbis duntaxat, sed etiam factis. Verum non diu passus est Dominus eum manere in hac vita. Placita enim erat illi anima eius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum. Prius tamen dedit ei duos filios egregios, insignem magistrum Iordanum, qui proximus fuit à beato Dominico Magister generalis eius Ordinis, & F. Henricum Colonensem, vtrunque natione Germanum: de quorum ineffabilibus virtutibus malim sanè humiliter tacere, quā parum dignè eas commemorare. Et quis tandem gloriam virtutis eorum poterit explicare? Per id tempus F. Matthæus primus & vltimus huius instituti Abbas, Prior erat Parisiensis monasterij. Is quia nouerat Reginaldum olim Decanum Aurelianensem, apud homines eximium, celebrem & delectatum fuisse, aliquoties ab eo percontabatur non sine admiratione, an non molestus ipsi esset tam durus & asper habitus & modus viuendi. Cui ille respondit: Nulla mihi in hoc instituto videor merita colligere, quōd nimium illud mihi semper arrisit. Nimirum caelesti vnctione vir iustus perfruens, iugum durum Euangelicæ paupertatis suauiter tulit: & graue onus monasticæ religionis, suauefragrans vnguenti eius odor admodum tolerabile ei effecit. Iam breue tempus fecerat Parisijs, & morbus eum inuasit. Languebat corpore, spiritu roborabatur. Propinquans verò ad extrema, cum eum admoneret F. Matthæus Prior de suprema Vnctione accipienda, quōd lucta mortis et dæmonum immineret, ita respondit: Ego luctam hanc nihil reformido: immo etiam lætabundus & expeto, & expecto. Mater misericordiæ, mater Domini mei Iesu Christi me Romæ vnxit, in qua equidem confido, & ad quam cum ingenti desiderio proficiscor. At tamē, ne Ecclesiasticam Vnctionē contemnere videar, placet mihi eam percipere, & oro vt mihi adhibeatur. Ea religiosè percepta, coram fratribus Dominum orantibus, feliciter à corpore migravit. O verè beatum virum, in die obitus sui benedictum, qui nec ad mortis acerbiteratem, nec ad dæmonum immanitatem expauit: sed confidens in Domino & suauissima matre eius, ad illam aternam vitam cum gaudio festinauit. Humatum est corpus eius in Ecclesia S. Mariæ de campis, quōd fratres nondum haberent proprium cœmeterium, anno Christi 1219.

Reginaldus mittitur Lutetiam.

Sapient. 4. Jordanus & Henricus egregij viri sunt Dominicaniani.

Infirmatus S. Reginaldus.

Inungitur oleo infirmorum.

Migrat ad Dominum.

Eo defuncto, Iordanus & Henricus, quos diximus, homines cum primis gratiosi, qui

Antiphona
Immutemur
habitu

qui in eius manibus votum nuncuparant, in capite ieiunij Quadragesimalis, Fratres cantantibus, Immutemur habitu, vestibus suis reiectis, sancti Dominici induti sunt. Hi sane duo fontes sunt lymphidissimi, qui, ut visio significarat, de obturato fonte mox scaturiere. Erant corpore virginei & mundissimi, doctrina prastanti, moribus suavissimis. Hi sunt duae oliuae, pietatis & misericordiae visceribus affluentes, qui gratissimo odore totam Ecclesiam adperserunt. Hi sunt candelabra, super quae, clara & quae non marcescit Sapientia, lucem pedibus insipientium praeiuit in hac vita, quae etiam nunc lucentia coram Domino, augent gaudia sanctorum.

Apoec. 11.
Sapient. 6.

De eximia religione B. Dominici. Cap. 11.

Psalm. 51.

Genes. 2.

Catalogus
virtutum S.
Dominici.

Illis diebus beatissimus pater Dominicus, exemplar religionis, & virtutum speculum, Bononiae degens, sicut oliua fructifera in domo Dei, virtutum & famae floribus redolens, verbis & exemplis radians, gratia deuotionis pinguescens, incomparabiles fructus attulit: & tanquam lignum vitae in medio paradisi, inter fratres constitutus, Deo gratissimam, angelicae similem, hominibus admirandam, solis perfectis vix imitabilem duxit vitam. Cuius excellentissimam vitae sanctitatem, cum pro dignitate non possem, simplici oratione utcumque referre conabor. Fuit vir beatus cum primis humilis, mansuetus, patiens, benignus, tranquillus, pacificus, sobrius, modestus, in cunctis actionibus suis valde maturus, regularis obseruantiae prudens & discretus institutor, cultor praecipuus, executor strenuus & iustus, integre & perfectissime praebus suum institutum siue ordinem obseruans, in nullo sibi parcens, seueritatem communis vitae conseruans, in omnibus semper ad Canonis praescriptum se gerens. In templo, refectorio, in cibo, potu & vestitu, in ieiunijs, vigilijs & alijs Praedicatorum regulae & institutum exactissime custodiuit, & a fratribus quoque accurate voluit custodiri. Interdum quidem alijs non nihil rationabiliter indulgit, & Canonis gratiam fecit: sibi ipsi vero supra humanum modum asper & rigidus, nullum penitus voluit dare laxamentum. Alijs duo pulmenta edentibus, ipse vno contentus fuit. rara enim & excellens erat in eo virtus abstinentiae. F. Rudolphus procurator quandoque etiam aliud ferculum, quod patram vulgo appellant, fratribus apparabat. Id sentiens vir beatus, clam ad se accito dixit: Cur vis enecare fratres, altero hoc edulo apponendo? Dicebat hoc, quod ipse exigua alimonia contentus esset. Cum idem Rudolphus ei annonae inopia indicaret, ad ecclesiam eum iussit abire, & deprecari Deum. Illo cunte, non raro sequebatur vir Dei, obtinuitque, precibus suis, ut semper fratribus suppeteret, vnde commode sustentarentur. Apponente Rudolpho fratribus exiguum panis, quod supererat: (sic enim iusserat vir Dei) eius meritis ita augebatur, ut omnibus abunde sufficeret. Quodam ieiunij die cum in refectorio fratres panem non haberent, vir sanctus signo dato innuit Procuratori, ut panem eis apponeret. Illo dicente, panem non adesse, vir Dei alacri vultu erexit manus suas, & laudauit Dominum. Confestim in refectorium ingrediebantur duo, totidem canistra ferentes, alterum panibus, alterum siccis ficis plenum, quibus fratres abunde sunt refecti. Sanctos enim praedicores, spe & pennis contemplationis ad sublimia se subrigentes, & neque serentes, neque metentes, neque in horrea congregantes, nihil sollicitos quemadmodum Dominus iubet, quid comedant vel bibant, pater caelestis pascit.

Precibus ob
tinet fratri-
bus necessa-
rii victum.

Ezech. 1.

Matth. 6.

Panes diui-
nitus augen-
tur.

Item vinu.

Eiusdem coenobij Procurator dolens quandoque, retulit ad virum Dei, non nisi duos panes haberi in monasterio, cum magna esset fratrum multitudo. Ille panes iubeat in minutas particulas scindi, easque benedicit: & de Dei benignitate confidens, dicit ministro, ut singulis fratribus duas vel tres particulas apponat. Facit hoc ille etiam secundo & tertio, & panes auferunt: atque abundat plus, fratribus iam saturatis, quam fuerat ad mensas illatum. Solebant fratres eius coenobij propter paupertatem initio aquam plerumque bibere: sed infirmis vnde cumque vinum, quoad fieri potuit, conquirebatur. Eo quandoque exhausto, frater, qui agrorum gerebat curam, cum multa commiseratione id B. Dominico nunciauit. Is suo more illico ad precandum Dominum se contulit, hortans ceteros, ut & ipsi sic faciant. Porro coenobij Prior dixit aegrotorum curatori, ut subleuaret vas, & quantum liceret, e vino infirmis ministraret. Eo iussa capeffente, vas reperit vino plenum, haud dubio diuinitus illi infuso.

De habitus eius vilitate, & lecti duritia. Cap. 12.

NVlla beato viro sollicitudo vel cura fuit vestitus sui. Indumenta eius erant sanabilia, atque inde in Domino gloriabatur, nec erubuit etiam apud magnos viros vili ha-

vili habitu apparere. Nam breui quodam & abiecto aliquandò scapulari, vt vocant, indutus, noluit cucullo se tegere apud viros quosdam primarios. A superfluis omnino abstinens, hyeme & aestate solam tunicam sibi sufficere voluit. Nunquam neq; domi, neq; foris lecto vsus est, siue sanus, siue egrotus esset. Humi cubabat, vel in scano, storea aut crate straminea, aut paleis, vel sacco: atque ita nocte dormiebat vestitus, vt interdum ingrediebatur, nisi quòd soccos detrahebat pedibus. Semper ad lumbos catenam habebat ferream: quam eo vita functo in eius corpore inuenit F. Roladus, ablatam que sibi retinuit, sed postea dono dedit patri Iordano Magistro Ordinis, beati Dominici sanctissimo successoris. Post Completorium, vt vocant, & preces à fratribus communiter Domino oblatas, illos voluit se ad dormiendum conferre: ipse in ecclesia, precaturus clam, permansit. Orabat autem cum ingenti clamore et gemitu, in eumque planctum & motum erumpebat, vt in propinquis locis dormientes excitarentur, & pierunquè ad lachrymas permouerentur. Ità orans, vsque ad nocturnas preces pernoctauit, ac nihilo minus cum fratribus eas preces persoluens, cantabat alacriter, & inuitans fratres, vt psalmodiam altè & distinctè depromerent. Post absolutas noctis preces tradens cor suum ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, ità in oratione perstitit, vt nunquam visus sit in lecto dormire. At tamen inuentus est nonnunquam præ lassitudine sedens, vel in assere aut terra iacens, obdormiuisse. Tam autem erat orationi intentus, vt propter tumultum & strepitum qualencunq; nihil ab attentione reuocaretur. Noctè quadam ante aram ad preces prostratum malus demon interurbare volens, grandem lapidem è tecto ecclesie deiecit, idque eo impetu, vt tota ecclesia eius casu circumsonaret. vsque adeò autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capitum eius contingeret. Sed viro Dei nihil se mouente, hostis terribili voce eiulans, cum multa ignominia abcessit. Cernens autem terroribus se illum frangere non posse, illudere ei voluit. Oranti enim post Completorium in specie fratris Deum obsecrans ante quoddam altare apparuit. Eum fratrem esse existimans vir Dei, signo quodam iussit ire cubitum. Ille caput inclinans, abiit. Postea vir sanctus monuit fratres, nè quis post vltimum signum in templo permaneret. At ille fictus & comitatus frater, semel atque iterum orare se simulauit. Accessit ergò ad eum vir Dei, & ait: quæ est ista inobedientia, quòd iam terriò id facis, quod ego verui, nè quisquam frangeret: Tu m' ille nequissimus cachinnus sustollens, Effeci certè, inquit, vt silentium frangeres. Cui vir sanctus: Noli miser, ait, lætitia offerri, ex re nihil tibi profutura. Ego possum silentium relaxare & loqui, vbi mihi expedire visum est.

Ocullo sanè & iucundo quodam iudicio suo nequissimi hostis insidias & fraudes electis suis Deus facit ad meritum & salutem proficere. Vidit noctè quadam beatus Dominicus fratrum illum accusatorem ceu ferreis manibus tenentem chartam, & ad lumen lampadis eam legentem. Interrogatè autem viro beato, quid legeret, respondit, se peccata fratrum eius legere. Magna ergò autoritate præcepit ei vir sanctus, vt chartulam illic relinqueret. Fecit id ille virtute Christi compulsus. Inuenit autem quædam in ea S. Dominicus, quæ filios suos admonuit vt emendarent. En vt capitur iniquus in insidijs suis, & pij ab angustijs extrahuntur.

Quodam tempore B. Dominicus noctè vigilans, & muros Hierusalem custodiens, vidit eum, qui circumit, tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret, per omnia monasterij loca peruagantem, dixitq; ad eum: Quid ità hic circumis cruetâ bestia? Ille respondit: Propter lucrum, quod hic facio. Ait ei vir sanctus: Ecquid lucraris in dormitorio? Respondit Dæmon: Somnum necessarium eis aufero, quietem interpellando: efficiq; vt cunctabundi surgant, pigritia eos retinente: hortorq; vt à diuinis officijs se subducant. Præterea verò si mihi id permittatur, nocturnas corporis iniquationes & libidinosos motus in dormientibus excito. Indè vir Dei de templo interrogauit, quid in tam sancto lucraretur loco. Respondit ille, Id ago, vt tardè huc veniant, citò hinc recedant, suiq; immemores sint. De refectorio sciscitanti viro B. ait: Ecquis non plus, quis non minus? De colloquij loco interrogatus, cachinnatus dixit: Hic locus totus est meus. Hic existit risus, hic vani referuntur rumores, & verba inania proferuntur. Postremò ad locum Capitularem à beato patre ductus, cum horrore quodam refugit: Iste, inquit, locus mihi tartarus est. Si quid enim alibi lucrifeci, eius hic facio iacturam. Hic nanque admonentur fratres, hic confitentur, hic accusantur, hic verberantur, hic absoluntur. Qua causa locum hunc præ cæteris abominor, planeque

Strati eius,
Catena ferrea ad lumbos.

Vigilia & preces eius.

Eccle. 39.

Dæmon ei insultat, sed mox recunditur.

Dæmon annuntiat fratrum peccata.

Dæmones vbiq; insidiantur fratribus.

Loci colloquij monachorum sibi vindicant: Capitularè verò locum odit & detestatur.

deceptor. Ità miser ille, cogente illum sancto viro altissimi virtute, malitiæ suæ detexit fraudes, vt videant iusti, & illum irrideant, sibi quæ à laqueis eius caueant, nè irretiti capiuntur.

Quàm fuerit B. Dominicus paupertatis & humilitatis amans. Cap. 13.

Studium
paupertatis

Vnus fuit beatus Dominicus paupertatis amator, in cunctis actionibus & moribus suis illam præ se ferens, filios & fratres suos ad eam consecrandam accuratè inuitans admonitionibus & exemplis. Huius diuinæ & singularis discipulorum Christi virtutis studio possessiones, quas habebat, abiecit, oblatas recipere noluit, statutoque perpetuò seueriter cauit, nè in ipsius Ordine haberentur. In structuris voluit magis vitari sumptus. In templis quoque curiositatem fugit, studuit paupertati. In cultu & ornatu vestium Ecclesiasticarum, sanctitatis & paupertatis voluit signa extare potius, quàm opes ostentari. Eam ob rem, dum viueret, multum in id incubuit, nè fratres in altaribus Sericis vterentur vestibus, aut argenteis vel aureis vasibus, demptis calicibus: sed sacra indumenta maluit è panno simplici haberi.

Vult suos
fratres vili-
bus indui
vestibus.
Matth. 13.

Matth. 6.

1. Cor. 5.

Ostium pe-
nitentiae
S. Domini-
cus.

Iniunxit quoque fratribus, & ipse quoque obseruauit, vt vilibus induiti vestibus, nunquam in itinere apud se pecuniam ferrent, sed vbique victarent elemosynis. Possessionibus suam institutum obscurari omninò noluit, idque in sua Regula scribi mandauit, Scribit vir prudens, spinas semen in ipsas coniectum suffocare. Itaque nè pungens diuitiarum sollicitudo, & anxius rerum labèrium amor, sanctitatis fructum aut prædicationis semen opprimeret, paupertatem Euangelicam, quæ, reiecta solitudine, de crastino non cogitat, amplexus est, mandauitque filiis amplectendam. Dum enim temporalibus curâdis plus æquo incumbitur, minor habetur cura spiritalium, & plerunquè prædicandi ministerium omittitur. Longè hoc abfuit à beatissimo patre nostro Dominico, qui nunquam sibi curæ esse voluit res temporarias: sed propter Christum & Euangelium, omnia detrimentum fecit, & vt stercora reputauit, Christi inopia diues effectus. Gaudebat ille inopia & penuria fratrum haud secus, atquè latari solent homines mundani rerum affluentia. Exultabat, quandò nunciabatur ei an non defectus, nuditate delectabatur. Indè proculdubio existebat in animo eius abundans gratia, & charitas non ficta. Plerunquè tunc fratres inopia pressi, cum sancto patre bibebant aquam, modicoque cibo contenti, læti Domino gratias agebant. Animæ enim illorum sicut adipe & pinguedine calitatis replebantur. Hæc profectò patrum nostrorum vita, perfectio Euangelica fuit: nos autem vita viuimus tantum, & non erit tale nomen nostrum. Beatissimus Pater Dominicus non semel ostium petiuit elemosynam, nec recusabat vir humilis porrectum sibi pro Christi nomine panem instar mendici accipere. Impellebat verò eum ad hoc non cupiditas aut egestas, sed humilitas & charitas. Quandoquè sic mendicanti quidam integrum panem dedit, quem ille, flexis genibus, cum multa deuotione & humilitate, ceu munus à Deo oblatum, recepit.

LIBER QVARTVS.

De primo Conuentu generali, Bononiæ habito. Cap. 1.

Bononiæ
primū gene-
rale Capitu-
lum cele-
bratur.

Anno Dominicæ incarnationis 1220. à confirmatione instituti Dominicanæ quarto, seruus Christi Dominicus pro eiusdem instituti siue ordinis conseruatione decreuit, vt Capitula generalia (sic enim Conuentus patrum celebres vocant) haberentur. Acceperat enim à Sede Apostolica plenam potestatem de toto Ordine disponendi, constituendi, & corrigendi. Mandauit ergò ipse primus ordinis generalis Magister, inclitus pater Dominicus per literas, vt Lutetia quatuor fratres mitterentur Bononiam ob celebrandum Capitulum generale. Misit ergò venerabilis frater Iordanus Teuto cum alijs tribus. Eo tempore Iordanus necdum tres menses fecerat in illo instituto: sed erat gratia plenus, & ad omne opus bonum paratus & idoneus. In hoc Capitulo siue Conuentu, cui beatus Dominicus præfedit, consilio sancti spiritus & illustrium virorum, quos acciuerat, huius Ordinis vel instituti locata sunt fundamenta. Ibi paupertas Euangelica primarius lapis fuit.

fuit. Abiecerunt enim statuto perpetuo possessiones & redditus temporarios, etiam illis renunciâtes, quæ apud Tolosam habuerant, paupertatem Christi Aegyptiorum diuitijs præferentes. Dixitque ad fratres beatus Dominicus: Ego dignus sum, cui hæc de functio abrogetur. Inutilis enim sum & remissus: & qui omnes sanctitate anteibat, multum se in omnibus coram illis abiecit. Sed cum cessionem eius fratres non sustinerent, ex eorum consensu constituit, ut deinceps crearentur diffinitores, qui haberent potestatem de ipso & toto Capitulo statuendi & ordinandi, durante eiusmodi Conuentu seu Capitulo, salua postea manente Magistro generali ipsius reuerentia. Ità tum ob extirpandos vitiorum fructus & virtutes plantandas, sancitum est ab illis egregijs patribus, ut quotannis generale Capitulum celebretur. Cum is autem Conuentus solutus esset, siue peractum Capitulum: F. Iordanus percepta beati Dominici benedictione, ei valedicens, redijt Parisios: ubi Euangelium secundum Lucam tanta dexteritate & gratia fratribus prælegit, ut eius doctrina multum proficerent in scientia & notitia veritatis, & pietatis affectu. Erat enim conuersatio eius sancta, & vita perfecta: vnde fiebat, ut doctrina & grata & fructuosa esset.

Sancitur, quod singulis annis debeat celebrari Capitulum, &c.

De obseruantia religionis, & fratrum benigna reprehensione, Cap. 2.

Hætenuis beatus pater Dominicus autoritate sedis Apostolicæ Ordinem suum multo studio gubernârat: at illustres patres, qui ad Conuentum generale Bononiæ acciti fuerant, eum vnanimè sibi & toti instituto præesse voluerunt. Creatus igitur ab eis magister & rector, erat inter eos tanquam vnus ex illis, nisi quod rigore vite primus, abstinentia, vigilijs, castigationibus corporis sui præcipuus, sanctitate summus, humilitate altissimus fuit. Diu noctuque intererat diuinis officijs, mensa fratrum præ omnibus parè vtebatur. Religiosæ institutionis cultor erat, custosque præcipuus, omnique studio id agebat, ut sincere & integrè obseruaretur. Quod si nonnunquam, ut se habet humana infirmitas, aliquid neglectum esset vel omissum, non sinebat inultum abire: sed eam tamen fratribus corrigendis adhibebat rigoris moderationem, adeoque se se erga illos & seuerè blandum, & blandè seuerum exhibebat, ut & meritas à reis poenas sumeret, & illos tamen minimè perturbaret. Si vidisset fratrem aliquo delicto præoccupari, tanquam non videns dissimulabat: oblata verò temporis opportunitate, cum multa mansuetudine dicebat illi: Frater, non rectè egisti, rem illicitam perperrando: sed da gloriam Deo, & confitere peccatum tuum. Porro quemadmodum se patrè exhibebat verbera correctionis inferendo: ità sanè & matrè in spiritu lenitatis se declarare nouerat, vbera consolationis ad mouendo: eratque, consolatio eius suavis & efficax, ità ut quisquis ad eum veniret animo afflictus, non sine recreatione abiret. Scipsum & animas fratrum suorum sollicitè custodiebat, diligenter curans, ut honestè & religiosè in omnibus sese gererent. Et quia scriptum, Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo: si quem vidisset fratrem, cuius habitus nec ad formam religionis, nec ad paupertatis normam esset accommodatus, non tulit, donec esset frater ille emendatus. Quotidiè ferè, nisi multum fuisset impeditus, ad fratres concionè habuit vel collationem. Loquebatur autem cum tanta animi deuotione & lachrymarum copia, ut fratres quoque compuncti corde, in lachrymas erumperent. Atque hic sanè parem non habuit, qui sermone suo perinde fratres ad lachrymas & compunctionis gratiã emolliret. Si vidisset fratres aliqua oblata occasione mœstos & afflictos, totis visceribus condolebat eis, & orationum suarum præsidijs eos tuebatur. Multos sanè pro suorum consolatione à morte ad vitam reuocauit, & à varijs liberauit morbis. Frater quidam Bononiæ infirmis custodiendis deputatus, reliquias carniū non raro abfque superioris bona venia comedebat. Fecit hoc idem ad vespèrã diei cuiusdam, & arreptus à dæmone, horrendos edidit clamores. Fratribus accurrentibus non defuit pius pater, dolensque obsessi vicem, obiurgauit nequam spiritum, quod corpore fratris sui inuasisset. Dixit autem satan: Ingressus sum in eum, quod ita commertuisset, vescens carnibus ægrotorum contra tua decreta. Respondit B. vir: Ego verò absoluo eum auctoritate Dei à peccato, quod fecit: tibi que præcipio in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut ex eas ab eo, nec porro molestus ei sis. His dictis, euestigiò frater curatus est.

S. Dominicus creatur primus Magister generalis.

In fratribus puniendis moderatio.

Eccl. 19.

Eius quotidianæ ad fratres exhortationes mirè efficaces.

Profigat dæmonem.

De sanctitate eius, cum esset in itinere constitutus. Cap. 3.

Siqua occasione exeundum esset viro sanctissimo, tum per se, tum per socios fratres proponebat verbum Dei, & aut disputas, aut conferens, siue docens, vel orans, à diuinis eloquijs præferendis non cessabat. Quando autem loquendum vel orandum, vel

alijs vacandum erat, dicebat focijs: *Præcedite me: interim cogitemus de Salvatore nostro.* Tum verò audiebant eum ingemiscētē ad Dominum, medullitusq; suspiria trahentem. Nunquā visus est iratus, aut commotus vel turbatus labore itineris, aut quacūq; occasione: sed semper in rebus aduersis & duris patiens erat, & nudis pedibus iter agebat. Si per pagos aut vrbes eundem esset, induebat calceos: indē egressus, exuebat. Calceos ferebat in humeris, cucullumq; & alias vestes, nec volebat in his ferendis alium sibi vicarium substituere. Si ad lapidem aut res alias pedem offenderet, nihil motus, dicebat: *Hæc est pœnitentia, sicq; alacri vultu ire pergebat.* Itā nudis pedibus Roma proficiscens, vbi venit ad locum quendam acutis lapidibus asperum & scrupulosum, dixit focio: *En ego miser quandoquē coactus sum hic calceos induere.* Illo causam inquirente, beatus vir respōdit: *Multa pluuia tum extiterat, vndē riuus & flumina magna acceperant incrementa.* His dictis, iam latrabatur itineris incommo- ditate, laudansq; & benedicens Deū, alta voce cantabat hymnos, *Aue maris stella, & Veni creator spiritus.* Cumq; venisset ad inundantes aquas, Crucis signum contra illas edidit, aitq; focio multum formidanti, vt transiret. Ille de obedientia patris bene sperans, itemq; de signo Crucis ab illo expresso, cum eo per pericula tumescētis aquæ securē & feliciter penetrauit. Quando cum focijs erat in itinere vir Dei, & ad hospitium diuertere oportebat, non pro suo, sed illorum arbitratu hospitium inquirere consuevit. Per vrbes & pagos ambulans, vix vnquam à terra oculos attollebat. In itinere constitutus, si posset haberi copia templi, quotidie ferē sacrificium offerebat. Inter sacrificandum autem multę ab oculis manabant lachrymę. Veniēs ad hospitium, si esset illic ecclesia, semper eò se oratum conferebat. Quando extra monasteriū erat, audito primo signo nocturnarum precum, surgebat, & fratres excitans, cum multa deuotione totum diuinum officium absoluebat horis & temporibus suis, tū nocturnis, tum diurnis, nihil penitus omittens. Per soluto Completorio, etiā in itinere postus cum focijs, silentium non minù seruabat, quàm si esset in monasterio. Manē proficiscens, & ipse intrā silentium se tenebat, & fratres idem facere volebat, vsq; ad horā tertiam. In paleis dormiebat vestitus & calceatus, perindē vt incedebat, nisi fortē focios detraheret. Iter faciens, nihil de continuo ieiunio remittebat à ferijs exaltatæ S. Crucis vsque ad Pascha. Aestate quoquē omnia ab Ecclesia indicta ieiunia seruauit, semperque sextis ferijs ieiunare voluit. Quicquid esset appositum, patienter edebat, nisi quoddam carnes noluit edere, nec cibos villos carnis admixtos vel sanguini, vbi id scire potuit. Si parum & tenuiter esset appositum, gratulabatur in Domino.

Cum focio
Crucis ex-
presso signo
aquas pene-
trat.

Horas suas
Canonicas
debitis sem-
per tempori-
bus p̄soluit.

Abstinet
semper à
carnibus.

Nec egrotus
vult soluere
ieiunium.

Ad fratrum monasteria veniens, illis accitis concionabatur, proponens verbū Dei cum multa consolatione. Si illic mora esset faciēda, in cibo & mensa fratribus se cōformabat, seruabatq; Canonem monasticū integrē & p̄fectissimē, idem à fratribus vt fieret, accuratē insistens. Erat vir sapiens, prudens, sobrius, iustus, patiens, valdē misericors, comis in primis & affabilis. Aliquādo Romam proficiscens, in itinere in grauē incidit morbum, nec tamen ea causa voluit ieiunium soluere, aut carnes edere, aut ferculum lautius admittere, præterquā ex pomis aut rapis confectū, quo interdum est vsus, omnia Canonis monastici ieiunia haud secus afflictā, quā integrā valetudine obseruans. Idem fecit Viterbij & Mediolani morbo vexatus. Remittente se morbi dolore, cum fratribus de Deo miscebat colloquia, aut legebat ex libro, aut ipse sibi legi curabat, laudabatque Dominum. Aegrotans lætabatur: quemadmodum semper gaudere potius solebat in aduersis, quā secundis & iucundis rebus.

De beati viri feruentibus concionibus. Cap. 4.

2. Tim. 2. **M**agna in id cura incubuit primus hic prædicatorū dux & parens, vt seipsum exhiberet operarium inconfusibilem, rectē tractātem verbum veritatis: ne quod lingua extrinsecus sonaret, vita reprehensionis obnoxia deturparet. Curauit igitur prius opere exercere, quod postea alios docturus esset. Conciones crebrō habuit, non tacebat veritatem, & salutare Dei, vt posset cum Propheta dicere: *Iustitiam tuam nō abscondi in corde meo. Sermo eius erat ignitus valdē, & qui auditores mirē pmoueret.* Sub concionibus multæ ex eius oculis distillabant lachrymę, itā, vt complures corde compūcti flerent. Concionabatur generatim ad omnes, ad populum, ad studiosos, ad sapientes & insipientes. Omnibus se debitorem existimans, non abscondebatur à concilio multo veritatem & misericordiam Dei. Monasteria sua inuisens, ad fratres sermo- nes

Psal. 39.

nes habuit: hortabatur eos, vt summoperè curarent salutem animarum, & ad prædicandum alijs promptos paratosq; se exhiberent. Atque vt in eo diuino ministerio liberius & expeditius versari possent, noluit vt apti & idonei ad conciones faciendas, ad easq; deputati, rerum temporalium cura ad alia distraherentur. Et in initio quidè decreuerat vir S. vt laici illiterati fratres temporalia administrarent: ceteri fratres orationi, meditationi, prædicationi vacarent. Sed ad eiusmodi administrationem nõ assensere illi prudentiores aliquot fratres, veriti nõ quas ea pareret absurditates.

Et quia sine sanctarum notitia scripturarum perfectus prædicator nemo esse potest, hortabatur fratres fideliter vir sanctus, vt semper in noui & veteris Testamenti lectione essent: atque ipse quoque Euangelium secundum Matthæum & Pauli Epistolam apud se ferens, multum in eis lectitabat, vt propemodum memoria retineret. Euangelicam enim & Apostolicam doctrinam & vitam amans & amplectens, philosophica figmenta non magnipendebat. Ad recipiendas peccatorum confessiones paratus & benignus fuit, ad consolandos afflictos omnes humanus & candidus. Optimè nouerat mederi tentatis & perturbatis omnibus, maximè fratribus suis, misericordiam visceribus affluens, efficacibusq; & gratis verbis semper abundans.

Sacerdos quidam videns B. Dominicum & fratres eius in conciones feruenter incumbere, nulla terrenorum premi aut angi cura, cæteris posthabitis, non nisi studijs spiritualibus operam dare, eorum vitam pia quadam æmulatione appetijt, beatum se fore existimans, si aliquandò posset ad eorum imitationem se cõponere. Planè igitur apud se statuit, spreto omnibus, ad illos se adiungere, modò noui Testamèti codicem haberet, quem ad concionandum necessarium putabat. Hęc illo cogitante, ecce iuuenis quidam adest, sub veste habens codicem venalè. Interrogatus à presbytero, cuiusmodi sit liber, indicat esse nouum testamentum. Latatur presbyter, eumq; mox sibi cõparat. Sed accepto libro, statim adfuit tentatio: hæsitare cõcepit, num id propositum suum esset gratum Deo. Varijs iterim cogitationibus exagitato visum est, ex illo codice diuinum petere oraculum: suscipitq; Domino precibus, & forinsecus ad librum expresso Crucis signo, & Dei nomine inuocato, codicem aperit, oculos ad locum primò se ipsi offerentem conijcit, occurrit ille in actibus Apostolicis, vbi B. Petro de Cornelij legis dicitur: Surge, descende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego misi illos. Mox igitur tanquã diuino cõfirmatus oraculo, mundo nuncium remittens, illos secutus est.

Hortatur fratres ad legendam scripturam diuinam.

Quidam sacerdos sanctorum patrum cõuersione adificatus, adijgit scillis.

Astor. id.

De beati Dominici zelo erga animas lucrandas, & de fratrum ablegatione. Cap. 5.

NON ignorabat sanctus pater noster, piissimum Deum humanas animas æternò amore prosequi. Itaque totus in eo erat, vt animas omnes illi adiungeret. Inerat ei mira quadam & penè incredibilis salutis omnium æmulatione, zeloq; feruentissimo nitebatur molas iniqui dæmonis contere, & de illius dentibus eruere prædam. Nec modò Christianorum, sed etiam gentiliū appetebat salutem, quos etiam p seipsum adire constituerat, vt eis verbum fidei prædicaret. Tãtus certè ille animarum zelator fuit, vt vix ea in re parè habere videretur. Nam cum etiam adhuc iuuenis esset ætate, ea charitate plenus fuit, qua maiorem nemo habet. Quædam enim mulier in patria adhuc manenti conquesta fuit, fratrem suum à Saracenis teneri captiuum. Ille mox vendendum se obtulit pro captiui redemptione: vt, sicut Christus pro nobis animam suam posuit, ille pro fratre animam suam offerret. Cupiens etiã peregrè proficisci, & pro salute proximorum exul degere, fratribus suum exposuit desiderium, ad exterarum nationes abeundi, ità dicens eis: Cum nostrum constituerimus institutum siue Ordinem, ad gentiles migrabimus, vt eos prædicando adducamus ad Dominum Iesum Christum.

Est salutis animarum sitientissimus Dominicus

1. Iohan. 3.

Interim exemplo Christi & Apostolorum eius, filios, quos dederat ei Deus, misit in diuersas regiones prædicare penitentiam in remissionè peccatorum. Instruxit verò illos, vt spem suã in Domino reponerent, contenti priorum hominum elemosynis. Egressi itaq; fratres, multam experti sunt penuriam, vias difficiles ambulantes. Cõrigit, duos ex illis iter agentes, cum iam hora nona abiisset, inter se conferre, vbinam necessariũ possent adipisci alimentum. Ieiuni enim erant, & labore defessi: regio que illa inops & ignota eis erat. Derepentè autem ità folicitis adstitit vir quidam magnus in habitu peregrino, aitq; ad illos: Quid inter vos agitis homines modicæ fidei? Primùm quærite regnum Dei & iustitiam eius, & omnia adijcientur vobis. Potuistis credere Deo, vt eius causa omnia relinqueretis: & nunc metuitis nõ vos fame confici patiatur? Qui

Matth. 4.

Pfalm. 146. dat iumentis escas ipsorum, non finet inedia perire filios suos. Et hoc vobis erit signū: **Duo Domini** Transibitis hunc agrum, & in proxima valle pagum non magnum reperietis: in cuius **nicani sine** ecclesiam vbi ingressi eritis, sacerdos vos inuitabit. Sed quidam superueniēs miles, vi **pera & pec-** ab illo tollet vos. Illis autem itā piē concertantibus, patronus ecclesiæ & vos, & sacer- **unia pere-** dotem, & militem lauto conuiuio excipiet. His dictis disparuit: fratribus autē omnia **grinantes,** itā vt dixerat, euenerunt. Reuersi indē Parisios, fratribus qui tum pauci & pauperrimi **prouidētia** illic erant, rem gestam indicārun. bonus paterfamilias Dominus Iesus propheticum **Diuina** B. Dominici sermonē complēs, hodieq; seruis suis largiter elemosynas subministrat. **pascuntur.**

Magna S.
Dominici
fiducia.
1. Cor. 1.

Paucos quidem à principio B. Dominicus fratres habuit, & nihilo minùs ablegauit eos, vt vbiq; concionarentur. Misit verò eos cū multa fiducia, nihil hāsītans, tametsi erant in ijs simplices quidam & parū literati. Nouerat placuisse Deo, per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Illis autem propter rei nouitatē & imperitiam sese excusantibus, itā dicebat: *Ite, & fructū facite: ad hoc enim vocati estis: hortamini eos, vt agant penitentiam, propter ea, quæ & vos aliquādō, cū adhuc mūdi amor vos teneret, perpetrāstis. Qui enim conuerterit peccatorem ab errore viæ suæ, liberabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum suorum, addebatq; vir S. Confidite in Domino, & nihil vobis deest. Dicebat id securus de protectione Dei celi,*

Iacob. 5.

Frates eius
fructum fa-
ciunt.

cui eos precibus commēdabat. Ibant igitur illi, & spiritu humilitatis, zeloq; Dei ducti non mediocrem adferebant fructum. Turbabantur omnes iniqui, quia virtus diuina multiplicabat eos. Sed quos B. Dominicus periculis obiciebat, dum sic eos mitteret, eos precum suarum clypeo protegebat.

F. Iohannes
Episcopus
Bornensis,
quartus S.
Dominici
successor in
magisterio.

Venerunt ex illis fratribus duo in quandam Germaniæ Abbatiam Ordinis Cisterciensis, cui religiosus præerat Abbas, Eberhardus nomine. Ei Dominus dormienti apparuit, dicens: Crās mittam ad te equos meos: tu illorum pedes ferro munies. Euigilās vir sanctus, commodam somni interpretationem adferre non potuit. Altera die uenerunt duo illi fratres ad monasterium, (erat autē in diocesi Constantiensi, & * Salem dicebatur.) Alter horum fratrum fuit vir illustris F. Iohannes Germanus, postea in Hungaria Bornēsis Episcopus, quartus in Magisterio Ordinis B. Dominici successor. Cum autem ijs in locis etiamnum incogniti essent Dominici, Abbas Eberhardus rogauit ex ijs, cur codices, virgam & habitum varium circumferrent. Respondit ei ac-

Cant. 3.
Pfalm. 44.

curatē vir prudens & doctus F. Iohannes: Prædicatores, inquit, sumus: & decet nos li-

Zach. 6.

bro scientiæ esse instructos. Et quia Virgo mater virga est aromatica, & Crux Christi directionis virga est, ijs nos nitimur: & tanquā quibusdam scipionibus sustentamur. Porrò iuxta Prophetiam Zachariæ, quadriga vltima, è medio duorū montium areo- rum egressa, equos habens fortes & varios, quadripartitam significat sancti Euange- lij prædicationem: quæ è duobus confecta Testamentis, per viros varijs ornatos scientijs, virtutibus & miraculis, itemq; fortes aduersum dæmonum, mundi & carnis infestiones, paratos quoque ad discurrendum prædicando per omnes terras, hoc extremo mundi tempore in totum infertur orbem terrarum. Angelus enim magni consilij misit illos, His auditis, Abbas ad eorū pedes præcidit, eisq; pia oscula affigens, Vos, inquit, reuerā estis equi illi, quos Dominus ad me misit. Statimq; lotis eorum pedibus, nouos calceos & vestes iussit illis proferri. Sunt autem eius monasterij fratres vsq; in præsens Prædicatorio ordini additi.

Dominica-
ni cur equi
dicantur.

De efficacia precum S. Dominici. Cap. 6.

Decano lu-
brico impe-
trat conti-
nentiam.

DEcanus quidam Galliæ, Romam iter habens, B. Dominicum Mutinæ concionātem vidit. A concione cū adit, de salute animæ suæ cum illo cōfert, inter alia dolenter commemorat ceu quoddam inuitabile naufragium, quod non possit carnis libidinem frenare: quæ res cogat eum ceu desperatum, ab alijs bonis operibus abstinere. Misertus eius vir Dei, fide qua plenus erat, eum confirmat, dicens: *Abi, deinceps age viriliter, nihil de Dei immensa misericordia desperans. Ego tibi carnis continentiam impetrabo. Dixit ille, & itā factum est. Qui enim antea immūdus & lubricus fuerat, castus & pudicus effectus est. En quantum potest deprecatio iusti.*

Eo tempore, quo B. Dominicus Bononiæ morabatur, erat ibi Magister Conradus Teuto, quem suæ sodalitati adiungi summoperè optabant fratres. Interea venerabilis quidam Cisterciensis instituti Prior illac proficiscens, p singulari amicitia, quam cum beato viro Romæ contraxerat, eum Bononiæ inuist: cumq; pridē Assumptionis beatissimæ Mariæ de cælestibus dulcia inter se colloquia haberent, fiducia familiaritatis ait

ait B. Dominicus ad amicum Priorem: Confiteor hoc tibi, Prior, me nunquam quicquam in hac vita postulauisse à Domino, quod non pro voto impetrârim. Nectamen id vllus vnquam ex me rescituit, & tu quoquè illud tacitum habebis, quoad superstes ero. Ille admirans tam raram in sancto viro gratiam, simul etiam non immemor, quâ ardentè cuperent fratres Prædicatores in suum contubernium perducì magistram Conradum, ait ad eum: Roga ergò Deum, pater, vt tibi largiatur magistram Conradum, quem intantum expetunt fratres habere socium. Respondit illi vir beatus: Rem, frater, difficilem petis: at tamen si velim hac nocte Dominum deprecari, de solita eius benignitate nihil ambigo, quin sit nostras admissurus preces. Absolutis Completorii precibus, vir Dei presente Priore illo & vidente, in oratione more suo mansit in ecclesia peruigil. Illucescente die, fratribus Primæ preces persoluentibus, & Cantore hymnum, iam lucis orto fidere, inchoante, ecce nouum reuerà sidus futurum magister Conradus ad pedes B. Dominici aduoluitur, admitti se in fratrem instantè & humiliter orat & impetrat. Is F. Conradus vita religiosus, in prælectionibus dexter & gratiofus, & obitum suum, & locum, in quo esset decessurus, prædixit. Iamque morte aduentante, Parthenopoli siue Magdeburgi degens, Priore & fratribus præsentibus, suauiter cecinit, Cantate Domino canticum nouum, alleluia. Et cum aliud non proferrer, fratres dicebant septem Psalmos. Tum ille apertis oculis circumspectis omnes, dixit: Dominus vobiscum. Illis respondentibus, Et cum spiritu tuo, subiunxit: Fidelium anime per misericordiam Dei requiescant in pace. Fratres responderunt, Amen, & cœperunt legere Psalmos quindecim graduum. Vbi ventum est ad ea verba Psalmi ceterisimi tricesimi primi, Hæc requies mea in seculum seculi: sublato brachio, & in cælum intento digito, ore iucundo & luculenta facie spiritum reddidit. Tum verò omnes pro reuerentia Saluatoris prostrati sunt, & quidam ex eis tantam sensere dulcedinem, quantum nec credere, nec exprimere potuerunt. Illi etiam qui defuncti corpus induerunt, miram odoris fragrantiam percipere, quæ etiam in illorum manibus diu in hæsit. Verè beatas & efficaces patris nostri preces, quæ talem gratiæ filium, & gloriæ cohæredem impetrare meruerunt.

Nihil vnquam petijt à Deo, quod non obtinuerit.

Mira efficacia precum sancti viri.

F. Conradi felicissimus obitus.

Recepit autem B. Dominicus Bononiæ in suum institutum etiam Thomam Apulum, quem propter simplicitatem & innocentiam vsque ad eò charum habuit, vt eius specialis filius diceretur. Hunc seculares socij eius per insidias è monasterio extractum, detractò religionis habitu, mundanis vestibus induerunt. Sed fratribus ad B. Dominicum concurrentibus, & dicentibus filium eius ad seculum pertrahi violenter: ille mox ad ecclesiam properat, postulaturus opem à Deo. Et ecce simulatque lupi illi rapaces fratri interulã vi induerunt, ille exclamauit: Ah totus exuror: nec potuit quiere frui, donèc redditis illi sanctæ religionis indumentis, ad cœnobium reduceretur. Is postea diu superuixit, & multum utilis atque gratiofus fuit.

Precibus S. Dominicus eripit fratrem è manibus vi eum cœnobio extrahentium.

Iurisperitum quandam Bononiensem amici eius per vim è monasterio extrahere volebant. Fratres metu affecti, cogitabant nobiles quosdam, ipsorum patronos, in suã defensionem accire: sed B. Dominicus ait ad eos: Nò opus est brachio seculari vel humano presidio. Video enim Angelos amplius ducentos circa ecclesiã, quos Dominus fratribus custodiendis deputauit. Itã illi hostes, cœlesti terrore percussis, recesserunt.

Item aliud

De altero generali Conuentu vel Capitulo Bononiæ habito, & de morte F. Eberhardi. Cap. 7.

ANNO post natum Saluatorem 1221. duo fratres ibant Bononiam ad Conuentum, quem generale Capitulum vocant. Illis verò iunxit se quidam ad iter accinctus, cursoris speciem præ se ferens, dixitque ad eos: Quo vos iter intenditis? Illis Bononiam dicentibus, vt interessent generali Capitulo, ait: Ecquid ibi tractabitur? Respondunt fratres: Constituetur illic, vt fratres euntes in mundum vniuersum, prædicent Euangelium omni creaturæ, & annuncient regnum Dei. Tum ille: Mittentur ne, inquit, nonnulli in Pannoniam? Fratres dixerunt: Volente Domino, multi mittentur. Tum commentitius ille cursor in aëra exiliens, terribili voce clamauit: Institutum vestrum, nostra ignominia est. & repente ab eorū oculis subtractus est instar fumi. Fratres aut̃ illi postquam Bononiam venere, narrauerunt omnia patri Dominico, & alijs illuc in nomine Domini congregatis. Eodem tempore magister Paulus Hungarus, Iuris Canonici publicus professor, ad Prædicatorum sodalitem se contulit. Peracto autem hoc secundo Conuentu generali missi sunt fratres, qui pro monasterio sufficerent,

Vide vt demones occiderint monachos.

Mittuntur fratres in

Angliam & Hungariã. **rent**, in Angliam, quibus præfectus est F. Gifilbertus. Misit etiam B. Dominicus Pauli, quem diximus, in Pannoniam secundam, quam Hungariam vocant, cum socijs, equibus vnus fuit frater Sadoch, vir magnæ perfectionis. In hoc ipso Conuentu vel Capitulo generali, venerabili viro Iordano absenti demandatum fuit ministeriũ Prioratus Prouinciæ Galliæ Cifalpinæ. Per id tempus S. Dominici institutum Parisijs complexus est dominus Eberhardus Archidiaconus Lingonensis, vir multa virtute, opere strenuus, consilio circumspectus, autoritate magnus. Quanto is celebrius nomen & existimationem obtinuerat, tanto plures sanctæ paupertatis confectandæ exemplo ad meliora prouocauit. Amabat impensè F. Iordanum, & cum eo profectus fuit in Galliam Cifalpinam, desiderio videndi B. Dominicum. Porro per omnes Galliæ & Burgundiæ partes, per quas iter habebant, & in quibus erat notissimus F. Eberhardus, Christum egenum & pauperem in corpore suo circumferebat. Tandem in morbum incidens Losannæ, cuius ciuitatis recufauerat Episcopatum, vitam hæc ærumnis plenam, celeriter quidẽ, sed omninò felicissimè finiuit. Paulo verò ante suum decessum, cum iam certam de eo medici tulissent sententiam, idq; ipsum celarent, dixit ad Prouincialem: Si medicorum iudicio moriturus sum, cur id mihi subtrahatur? Nò audiat sibi mortem impendère ij, quibus est mortis acerbum nomen. Ego verò morte non terreor: nihilq; timendũ ei, si terrestris hæc domus miseræ carnis dissoluatur, qui deum non manufactam, æternam in cælis, felici commutatione expectat. Itã ergo migrabit magister Iordanus: Felicis defunctionis eius hoc mihi laudabile indicium fuit, qd in exitu spiritus eius, cum me crederem ad dolorẽ cordis & turbationem spiritus conuocandum, quadam econtrã deuotione atq; iucunda sum hilaritate perfusus, vt minime stendum eum, qui migrasset ad cælum, testimonio conscientiæ commoneret. De functo autem apud Losannam F. Eberhardo, F. Iordanus ad Insübres peruénit, demã datum ipsi per illam prouinciam ministerium executurus.

De forma & habitudine corporis B. Dominici. Cap. 8.

Interè B. Dominicus in fratrum monasterio Bononiæ degebat, propediẽm de hoc seculo migraturus. In eius sanè vtroq; homine, id est, corpore & animo, tantus inerat decor & puritas, vt omnium in se & ad spectum & affectum prouocaret. Erat statura mediocri, corpore gracili, pulchra facie & subrubicunda: barbæ & capillorum subrufus aliquantum erat color. A fronte eius & supercilijs quidam lucis radij micantes vibrabantur, cunctos ad eius amorem & venerationem permouentes. Vultus erat semper hilari & iucundo, nisi ad commiserationem proximi afflictio cum inflexisset. Manus habebat longas & elegantes, vocem egregiam, suauem, canoram, & tubæ instar. Caluus non fuit, sed coronam rasam prorsus integram habebat, paucis capillis respersam. Itã corporis huius membra finxerat Omnipotens conditor, vt essent donorum eius receptacula, & organa spiritus eius. Fuit reuerã corpusculum beati viri templi spiritus sancti, quod nunquam scõdauit mortiferi peccati labes vlla, nec inquinauit insanæ libidinis turpitude.

Nunq̃ admittit peccatũ mortificã. Verè beata corporis huius membra, in quibus tanta fuit cordis & carnis, in Deum viuum exultantis, consonantia. Ad omnem enim sanctitatis perfectionem contenti, magnus aderat carnis cum spiritu consensus. Agebatur enim spiritu Dei, & carni liberrimè imperabat. In perpetrands miraculis, in gratia sanitarum & morbis curandis, quibus donis Christus illustres & gloriosos reddidit sanctos suos, nulli secundus inuenitur.

Prou. 15. Porro, quod est miraculis excellentius, tanta morum pollebat honestate, tanto diuini feruoris impetu ferebatur, vt cum vas honoris & gratiæ, vas omni ornatum lapide preciofo, meritò prædicemus. Inerat ei animi mira quædam & constans æqualitas, nisi eã erga aliquem afflictum misericordia & condolentia non nihil interpellaret. Et quia cor gaudens exhilarat faciem, tranquillam eius interioris hominis constitutionem externa vultus iucunditas & serenitas perspicuè indicabat. Si quid fecundum Deum ad recte rationis præscriptum facere constituisset, id tanta animi constantia prosequeretur, vt ne sermonem quidem vllum, semel ab ore matura deliberatione prolatum, irritum fieri pateretur. Etsi autem, vt diximus, ex bono conscientiæ testimonio, multa semper eius vultum perfunderet hilaritas, at tamen illa vultus eius lux

Elegantia corporis S. Dominici.

Nunq̃ admittit peccatũ mortificã.

Prou. 15.
Eius dictorum factorumq; constantia.
Iob. 29.

Iuxta non cadebat in terram. Iucundus enim erat secundum faciem sanctorum, quia iucunditate fiebat, ut facile omnium, qui eum adspicerent, sibi conciliaret amorem. Vbiunque versaretur, siue in itinere cum socijs, siue in domo cum hospite & eius familia, vel apud magnates, principes & prelatos, semper sermonibus utebatur ad pietatem facientibus & aliorum adificationem: aderatque ei in promptu copia sacramentorum exemplorum, quibus ad Christi amorem & mundi contemptum, auditores inuitarentur. Vbiunque virum Euangelicum dictis & factis se declarabat, omnes largo charitatis sinu excipiens: & cum omnes diligeret, ipse quoque ab omnibus diligebatur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, admodum peculiare ei erat. Af. Rom. 12. fluens multa pietate, totum se in proximorum dilectionem & erga afflictos commiserationem effundebat. Et cum pie erga omnia afficeretur, tamen propter hominum peccata & flagitia, miserandum in modum pre animi dolore tabescebat. Itaque vbi vel pago propinquans, hominum miseras commemorans, totus in lachrymas soluebatur. Erat & aliud in beato viro, quod eum cunctis faceret amabilem, quod simplici animo ingrediens, nullum vnquam vel verbo, vel opere simulationis aut fictionis de se vestigium reliquit.

Cruciatum
hominum
peccatis.

Quam perfectus in actione & contemplatione fuerit B. Dominicus. Cap. 9.

In corpore degens vir sanctissimus, & inter peccatores versans, cum Deo & Angelis animo degebat: Deique precepta seruans, & consilia consecrans, totisque viribus illi seruiens, mirifice lucebat in huius mundi horrida caligine, & innoxiam vitam, sanctissimamque conuersationis exempla in seipso exprimens, dies impertiebatur proximis, noctibus vacabat Deo. In die enim mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. Interdum conciones habebat ad Clerum & populum, nec reuertebatur verbum eius vacuum, sed multos ab iniquitate auertit. Mirabantur eius doctrinam permulti. Psal. 41. Quidam e Clero eum optime concionantem audiens, & de scripturis luculenter & efficaciter differentem, quasiuit ex eo, quorum librorum lectione tantam eruditionem sibi conflasset. Respondit ei comiter vir sanctus: Ego, fili, maiorem dedi operam charitati lectitando codici, quam ceteris. Attende qui
bus libris
utebatur. Is enim liber docet de omnibus. Erat nimirum eruditus paterfamilias, de thesauro charitatis proficiens noua & vetera. Circumibat per vicos, castella & vrbes, predicans verbum Dei, visitans aegrotos, consolationem adferens desolatis, morbos sanans. Matth. 17.

Post itineris laborem hospitium petens, ad fontem aliquem prius sedare solebat sitim, ne eius, ex labore itineris accensa, occasione largius bibendo notam incurreret: quod in omnibus summo opere euitabat. Per diem nemo apud socios aut proximos, aut fratres humanior & communior, nemo iucundior vel utilior. Noctibus vero in vigilijs & precibus nemo modis omnibus instantior. Ita ad vesperam demorabatur ei flentus, & ad matutinum latitia. In ecclesijs pernoctans in oratione, modo in genua procumbebat, modo toto corpore prosternebatur, quantum a corporis fragilitate extorquere potuit. Cumque tandem lassitudine victus, a somno interpellaretur, vel ante altare, vel alio quouis loco, aut certe ad lapidem cum Iacob patriarcha caput inclinans, paululum quiescebat: rursusque euigilans, orationi & spiritus feruori studebat. Circumibat tum altaria visitans, & Sanctorum implorans patrocinia: atque ita se gerebat usque ad noctis medium. Inde fratres dormientes cum summa modestia inuisens, si quos vidisset non operos, operuit, & Cruce consignauit: mox ad orationem redibat. Atque Multas fert
infestationes
demonum. ijs horis excubias agens in precibus, multas demonum infestationes tulit, multos quoque ex eis virtute nominis Christi triumphos reportauit. Non pauca animi illustrationes, supernae visitationes, diuinamque reuelationes, de quibus supra dictum est, ei tum obtigere. Dum enim desiderauit anima eius in nocte, & ad eum totis visceribus suspirans, vigilauit. Atque haec illi erat vigilandi & orandi creberrima consuetudo. Et quamuis fratres ad quietem capiendam accuratius hortaretur, ipse tamen vix vnquam in lectulo se reponere voluit. Oratio eius munda & accepta fuit in conspectu Dei, quam cum sine intermissione Domino offerret, nihil non ab illo impetrauit. Sicut enim ipse factus est, nunquam quicquam a Domino petijt, quod non pro voto sit adeptus. Cre didit veritati promittenti, quod quicquid peteret, acciperet: sicque Dei benignitate largiente, quaecumque petijt, obtinuit. Matth. 21.

Non autem sat habuit vir Dei, perpetuis vigilijs carnem macerasse suam, sed etiam quantum innocenter & virginem, multis verberibus & castigationibus attriuit. Dirè se flagellat. Sin- gulis enim noctibus ter catena ferrea se flagellauit: primo pro seipso, tum propter pecca-

pecca-

Copia la-
chrymarū.

peccatores in mundo degentes : tertio pro animabus, poenas in Purgatorio luentibus. Oculi eius quasi fontes quidam erant lachrymarum, flebatque vberimè & sapientimè: ita vt lachrymæ eius essent ei panes die ac nocte. Die quidem tum præcipue, cum Missæ quotidianum offerret sacrificium: nocte verò, cum præ omnibus indefessus vigilaret. Erga Domini corporis venerabile sacramentum eximia deuotione feruebat, & crucifixi Saluatoris excellentissimam in nos commemorans charitatem & immensam dulcedinem, quasi totus in eius amorem præ nimia deuotione absorptus videbatur. Nec raro, dum in Missa Christi corpus cleuabatur, mentis est passus excessum, maiestatis diuinæ præsentia delectatus.

De contemptu mundani honoris & gloriæ, & quàm vitæ curiosa. Cap. 10.

Recusat Episcopatum.
Galat. 6.

Dives fide, mundi huius opes respuit, seculi pompas fastidiuit, humilitatem Christi & Euangelicam paupertatem illis longè anteponebat. Electus enim in Cize-rianiensem Episcopum, prorsus recusauit, dicens se malle è terra exire, quàm vlli eius modi electioni consentire. Mundus illi crucifixus erat, & ille mundo: quando & ipse mundi contemnebat gloriam, & contemnendam docebat, & mundo huic dediti, illum spernebant, & contemptibilem existimabant. Interrogatus cur in Carcaffona diocesi libentius moraretur, quàm in Tolosana, respondit: In Tolosana diocesi multos inuenio, qui me honore afficiunt: in Carcaffona omnes me oppugnant. En verum mundi contemptorem, Christi que germanum discipulum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem, confusione contempta. Magnus illi quoque paupertatis amor inerat, & libenter vilibus utebatur indumentis. Ad eò omnem amorem suum in Deum transfulerat, vt non solum à magnis, sed etiam minimis rebus affectus suos cohiberet. Itaque vestes, calceos, libros, cultellos, zonas, aliaque pro corporis vsu necessaria, noluit habere preciosa & curiosa, sed humilia, monasticæque professioni & paupertati consentanea. Monebat etiam fratres, nè eiusmodi res appeterent, vel apud se haberent, quæ religioni & modestiæ non congruerent. In cibo & potu summa utebatur temperantia, delicata vitans, simplicibus gaudens: sicque naturæ necessitati faciebat satis, vt nunquam cor eius crapula grauaretur, aut corporis refectio subtilem eius spiritum hebetaret. Ab ipsa incunte ætate vsque ad supremum vitæ diem carnem in spiritus seruitutem redegit, innocensque & incontaminatum corpus suum vigilijs, inedia, precibus, flagellis, alijsque poenitentia exercitijs castigauit. Quis verò illius virtutes omni ex parte imitari queat, quando etiam illis commemorandis non sufficimus? Tantam in eius animum spiritus sanctus virtutum & charismatum infudit copiam, tanta erat cordis eius sinceritas, in sermone veritatis autoritas, in actione charitatis & humilitatis sanctitas, vt humanam consuetudinem excederent, Deumque eius habitorem certissimè declararent. Mirari eius exempla possumus, & ex ijs penfare nostrorum temporum inertiam. Possè autem quod ille potuit, non humane virtutis, sed singularis est gratia: nisi cui fortassis miserans Dei benignitas eam gratiam prærogare dignetur. Sed ad id quis idoneus?

Castigat corpus suū varijs poenitentia exercitijs.

De quibusdam, in superioribus prætermisis. Cap. 11.

Sæpè in oratione suspensus à terra fuit.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit seruum suum Dominicum omni benedictione cælesti, vt nihil ei defuerit in vlla gratia. Præparauit enim ille cor suum, in mente habens Deum, & quærens eum totis viribus, & cœli prouidens in conspectu suo semper. Visus est sæpenumero contemplationi vacare cœlis sursum manibus stare suspensus, ita vt vix terram cōtingere videretur. Vigilabat & orabat plus cæteris. Verberabat ipse sese, & ab alijs curabat verberari & cædi cærena ferrea. Missam celebrans quotidie domi vel foris, multas fundebat lachrymas, summaque deuotione stabat ad aram: & in itinere dicebat orationem Dominicam, vt intelligerent præsentis cælitus eius pectori infusam gratiam. In precibus horarijs & psalmodijs, quas in primis reuerenter absolueret solebat, facies eius crebro visa est lachrymis irrigari. Coram hominibus quidem serenus & hilaris erat, in abscondito autem patrem cælestē illo orante, ceu torrentes quidam lachrymarum erumpent ab oculis: sed eas, ab oratione euocatus, abstergebat. Cauebat diligentissimè, nè delinqueret lingua sua: & tam domi, quàm in itinere semper voluit aut de Deo, aut cum Deo colloqui, raro aliàs loquens: testati que sunt viri perfecti, qui multo tempore apud illum vixerant, nõ fuisse dolum in ore eius, nec ab eo profectum fuisse vnquam verbum ociosum, aut noxium, aut obrectatorium, vel adulatoriū. Si quis ei maledi-

Oris sui custos attentissimus.

xisset, Ille contra benedicebat, nec omnino unquam pro maledicto reddidit maledictum, quippe qui non solum maledictis & conuicijs proscindi, sed etiam flagellis caedi & membratim secari pro Christi amore ardentissime desideraret.

Vt autem fratres solis rebus spiritalibus semper essent intenti, vetuit ne negocijs monasterij se immiscerent, aut consilijs temporalium rerum tractandarum: ijs tamen exceptis, quibus id ex Superiorum voluntate incumbit. Præerat fratribus multa charitatis sollicitudine, attendens sibi & uniuerso gregi. Errata iuste quidem, sed tamen humaniter & clementer castigauit, animoque cruciabatur, illis condolens, quibus meritas irrogabat multas. tanta erat eius comitas & affabilitas, ut per eum tum nouitij, tum complures alij, à varijs sint tentationibus erepti. Voluntariam etiam, licet per molestant, sibi ipsi poenitentiae crucem imposuit, ut iter agens, nudis pedibus ingrederetur. Erga proximos & afflictos omnes, maxime peccatores & infideles, multa ei inerat commiseratio, eorumque salutem suis laboribus promouere, & à Deo precibus obtinere ardentissime cupiebat. Sanctorum patrum monastica instituta vel Ordines religiosè venerabatur, & monastica vitæ homines præ cæteris impensius amabat, tanquam ciues sanctorum & domesticos Dei: illorum statum & professionem multa laude & prædicatione efferebat, ceu confratrum suorum. Ob prolixas vigilias edendo & bibendo parcior fuit. Etiam iter faciens, si esset ieiunandum, semper statam horam, puta Nonam, expectauit: socijs tamen ut eam anteuertent, & bis se reficerent, permisit. Nunquam propter cibum aut potum, aut lectum, sine sanus esset, siue ægrota- ret, conquestus est: sed quoad vixit, semper gratias egit. In itinere constitutus, vesperis priusquam se quieti daret, post absolutas Completorij preces, tandiu in oratione permansit, ut plerumque suo eiulatu socios excitaret. Ordinis & Canonis monastici zelus ei inerat feruentissimus, statutorumque seuerus fuit cõseruator. Atque interim fratrum adeo fuit benignus & pius consolator, ut in his non putetur parem habuisse successorẽ.

Inter cætera doctrinæ suæ hortamenta, vitæque præclara exempla, tria præ cæteris à suis voluit sollicitius obseruari. Primò, ut semper de Deo vel cum Deo loquantur. Secundò, ut iter habentes, non ferant apud se pecuniam. Tertiò, ut nullas unquam recipiant temporarias possessiones. Hæc enim sunt, quæ cor mundum, & à curis liberum efficiunt, seruumque Christi ad meditanda diuina, tractandaque spiritalia red- dunt expeditum. Conemur igitur, fratres, imitari sancti patris admonitiones & exem- pla pro viribus, simulque gratias agamus pijsimo Redemptori, quod talem nobis du- cem præbuerit. Per eum enim nos in huius conuersationis lucem regenerauit. Roge- mus etiam patrem misericordiarum, ut illo nos regente spiritu, quo filij Dei aguntur, per terminos, quos posuerunt patres nostri, ad eam beatam vitæ immortalitatem, ad quam ille felicissime peruenit, nos quoque recto itinere pertingere valeamus.

Vult suos fratres liberos esse à cura temporalis.

Monastica vitæ homines præ cæteris amat.

Tria præcipue à suis vult obseruari.

Rom. 8.

Vt vocatus à domino B. Dominicus, mortis suæ diem prædixit. Cap. 12.

CVM in omni sanctitate perfectus beatissimus pater Dominicus, cunctis fulgeret virtutibus, etiam prophetiæ gratiam à Domino accepit. Multa enim futura præ- uisit diuinorum conficijs arcanorũ: ei que Dominus ceu specialiter dilecto dieni obi- tus sui indicauit. Qua enim ratione celaret eum mortem propriam, qui multorum aliorum à corpore migrationem ei reuelauerat? Erant ei lachrymæ eius panes die ac nocte præ desiderio videndi faciem Dei: & audiuit desiderium pauperis Dominus, ponens in conspectu suo lachrymas eius. Oranti enim, & celestium appetitione ve- hementer æstuanti iuuenis formosissimus adstitit, aitque ad eum: Veni dilecte mi: ve- ni, ingredi in vera gaudia. O suauem & omni charitatis dulcedine plenam beati vi- ri vocationem: qua non ad caduca & vana, sed ad solida semperque duratura gaudia vocatur. Verè felicem hominem, qui accitus, non petijt inducias, tanquam iudicem reformidans: nec venire iussus ad coenam magnam Agni, moras nexiit, temerè excu- sando: sed præcinctos habens lumbos, & lucernas ardentis in manibus suis, pulsanti Luc. 12. incunctanter aperuit, venienti que Domino multa alacritate obuiam properauit. Gra- tulans itaque & gratias agens vir Dei de certa expectatione futuræ gloriæ, inuisit quof- dam à Clero Bononiæ, admodum ipsi charos & familiares: cum eum de contemptu mundi, & vitæ huius præterlabentis vanitate cum eis contulisset, tandem eis valefa- ciens, dixit: Vos quidem charissimi nunc me sanum videtis, sed ego ante illam celeberrimam beatissimæ matris DEI assumptionem, ad Dominum proficiscar.

Multa futu- ra prædixit.

Psal. 41.

Luc. 12.

Predicit suam esse corpore decessum.

De extrema beati Dominici agrotatione, & de ijs, quae tum dixit
& fecit. Cap. 1.

Inuifit Hugolinum Ostienfem epifcopum.

Incidit in morbos.

Vide fancti viri in feipsum feueritatem.

Monet fratres foeminarum vitare confortia.

Testamentum eius morituri.

Vult fepleri ad pedes fratru fuorum.

Postquam absolutus fuit fecundus generalis Conuentus sine Capitulum, beatus Dominicus Hugolinum Ostienfem Episcopum, qui tum apud Insubres legatus erat Pontificis maximi, pro eius amore & promotione Ordinis sui inuifit. Reuertens autem ab illo sub finem mensis Iulij, Bononiam valde feffus venit. Erat enim feruentissimus aetius, & laborem itineris permolestum susceperat. Interim non habita eius lassitudinis ratione, cum Priore domus, qui Ventura dicebatur, & cum F. Rudolpho vsque in noctem de statu & rebus Ordinis loquebatur. Illi cubitum ituri, instanter orabant, vt daret membra fessa quieti, & matutinis precibus non interesset. Sed ille precibus eorum non acquiescens, in ecclesia se contulit, & more suo illic pernoctauit, atque etiam ad matutinas preces venit. Ijs absolutis, dixit Priori, se dolere caput. Inde tum coepit perspicue labore morbis, quibus ex hac vita substractus est. Sed licet illi sua caperent incrementa, mente confirmatus spiritu Deo indefessus adhaerebat, tanta animi toleratia eas corporis molestias perferens, vt semper iucundus & hilaris appareret, tametsi eum & exhauriret dysenteria, & febris exureret. Sciens autem e propinquo mortis sibi imminere diem, iussit nouitios ad se adduci. Eos praesentes sereno vultu intuens, ad amorem Dei & Ordinis, ad deuotionem & instituti monastici obseruantiam verbis gratissimis inuitabat: moreque suo contentus sacco, etiam tam afflicta valetudine noluit in lectulo iacere. Inde accitis duodecim magis expertis fratribus, Priori domus F. Ventura, multis sacerdotibus audientibus, omnia peccata sua generaliter est confessus, dixitque eis: En vsque in hanc horam carne incorruptum me Dei misericordia seruaui, illibata inque mihi virginitatis munditiam custodiui. Quae vt etiam in vobis inuoluta permaneat, foeminarum omnium suspecta vitare confortia. Ea retenta, seruus Christi vitae paupertate gratus Christo, & bona fama odore fructuosus erit proximis. Spiritus feruor semper maneat in vobis, & feruenti spiritu Deo perpetim seruite. Promouendo & propagando huic Ordini sitis intenti: stabiles in sanctitate, perseuerate in monastico instituto & virtutum omnium incremento.

Et quia ex diuina reuelatione didicerat se e corpore abiturum, fratribus coram se congregatis, testamentum fecit, quod nulli mutare fas est, testatoris enim morte confirmatum est. Haec sunt, inquit, fratres & filij charissimi, quae vobis haereditario iure possidenda relinquo: Charitas sit in vobis: humilitatem sectamini, paupertati voluntariae studete. Non erat illic argentum & aurum, aut quauis terrena facultates, vnde testamentum conderet. Quod autem habuit fide locuples, hoc illis legauit: nempe diuitias salutis, thesauros caelestes, & opes nunquam perituras, quibus illum abundante vita sanctissima testatur, docent exempla, miracula confirmant. Ne autem paupertatem Euangelicam, firmissimum huius instituti fundamentum, inimica Deo carnis sapientia euertat, quanta potuit seueritate prohibuit, ne quis possessiones temporales ordini inuehat, omnipotentis Dei & suam maledictionem ei terribiliter intentans, qui Ordinem Praedicatorum, quem vel maxime ornat paupertatis professio, terrena substantiae puluere ausus fuerit obscurare.

De obitu beati Dominici. Cap. 2.

IN dies ingrauescente aduersa valetudine, filij de patris salute solliciti, illum ad sanctam Mariam in montem deportarunt, ea spe, quod propter loci salubritatem posset reualefcere. Sed ille magis etiam viribus destitutus, cum sentiret corporis dissolutionem imminere, Priorem ad se vocari iussit. Venit ille, & cum eo viginti fratres, patrem agrum inuisere cupientes. Quibus ille decumbens concionabatur egregie. Cumque resciuisset, eius loci praesentem velle ipsum in sua ecclesia humare, cum multa humilitate & mansuetudine dixit: Absit, vt ego alibi sepeliar, quam ad pedes fratrum meorum, moxque charitatis & pacis studiosissimus, cauere volens, ne vel optato fraudaretur sepulcro, vel fortassis contentio ea causa oriretur: Foras me, inquit, efferte, vt in vinea illa sub diuo moriens, possim in vestra ecclesia sepeliri. O vere beatum & fideliem patrem, qui incommoda potius & contemptam voluit mortem oppetere, quam a filiis

à filijs post mortem corpore separari. Itaque fratres eum reportarunt ad monasterium Prædicatorum, sed interim valde metuebant, nè in via animam ageret. Repositis est autem in quodam cubiculo, & administratum ei est extrema: Vnctionis sacramentum. Cumque aliquandiu illic fuisset, F. Adolphus caput eius sustentans, sudorem panno lineo à facie detergebat. Flebant verò fratres, qui aderant, videntes iam in agone versari charissimū patrem, cuius se dolebant consolatione destitui, nunquam in ea consolandi gratia parem habituri. Eos ut vidit vir beatus lachrymis infusus. Nolite, inquit, flere charissimi, nec vos perturbet corporalis hic à vobis discessus. in eo loco, ad quem nunc proficiscor, vt ilior vobis ero, quam hic fuerim: vitaque functus, plus aliquid vobis conferam, quam hinc à me expectare possetis. Ingens hæc erat morientis fiducia, quando nec mori timuit, nec de vitæ æternæ aditu dubitauit, fidenter pollicens se in illa constitutum, filijs patrocinaturum. Quodam autem fratre ex illo percitante, vbi vellet sepeliri corpus suum, respondit se velle illud condi sub pedibus fratrum suorum. Ità inuitatus ad nuptias, elegit nouissimū locum, cum iam summus paterfamilias ad superiorem, vt potè amici honoratum, cum transferet, coram simul discumbentibus in gloria sublimeret euehendum.

Conuocans autem ad se Priorem & fratres, dixit eis: Preparate vos. Illis ad commendationem solemniter preparatis, ait: Sustinete adhuc parumpèr, deinde ait Prior ad eum: Tu nosti, pater, quam nos deferas desolatos & mœrentes. Memento nostri, vt ores Dominū pro nobis. Tum ille vir sanctissimus, totus in Deum absorptus, sublati fursūm manibus, dixit: Pater sancte, tu scis, quia libèter peristi in voluntate tua, & illos, quos dedisti mihi, custodiui. At nunc commendo eos tibi: tu illos serua & custodi. Ego ad te venio pater cælestis. Deinde post paululum ait ad fratres: Incipite iam. Qua verò deuotione, quibus lachrymis & singultibus peractum fuerit commendationis officium, non nescit ille, qui non spernit preces pauperum, & gemitus mœrentium non despicit.

Ille interea migrans, labia mouebat ad preces, licet vox minimè sentiretur. In extrema commendatione fratribus pro more dicentibus: Subuenite sancti Dei, occurrere Angeli Domini, suscipientes animam eius, offerentes eam in conspectu altissimi: eleuatas tenens in cælum manus, spiritum exhalauit: nec dubiū quin Angelicis manibus exceptus, Domino sit præsentatus. Mansit autem corpus exanime in cinere iacentis, mœrentium luctu miserabile, fidei pietate amabile, & pro eius sanctitate cunctis venerabile.

De reuelationibus ad eius obitum factis. Cap. 3.

Adfuit è corpore abeunti viro sanctissimo beatissima Dei mater cum filio suo, & Angelorum suauiter modulantium frequenti exercitu, spiritum eius in cælos secum abducens, quemadmodum fideles quidam per reuelationem didicerunt. Qua enim hora decessit, venerabilis F. Guuala, Prior Dominicanorum Brixienfium, post eam eius vrbs Episcopus, leni oppressus somno, vidit oculis interioribus cælum aperiri, & ab illo submitti duas scalas candidissimas. Vnius cacumen tenebat Christus, alterius sanctissima mater eius. Angeli per vtranque fursūm deorsum curfistabant. In earum medio posita erat sedes humi: in qua sedebat quidam similis fratri Prædicatori, ad cælestem Hierusalem proficisci volenti. Scalas sensim attrahebant Christus & mater eius: & sedes vna attollebatur cum sedente, donèc pfallentibus Angelis, in cælum illata est. Receptis in cælum scalis cum sede & sessore, cælū clausum est, & visio finem habuit. Veniens postea frater ille Bononiam, rem certam cogniturus, comparuit, in eandem horam & sanctissimi viri obitum, & suam visionem incidisse: nec dubitauit, in Dei gloriam & sancti Dominici honorem, visionem illam palàm in concione populo indicare.

Eodem die, quo è vita abiit beatus vir, duo religiosi fratres Prædicatores, Tancredus & Raon, pariter iter agebant. Vbi ad hospitium vêtum est, Raon abiit sacrificium oblaturus. Mandauit autem ei Tancredus, vt charissimi patris Dominici, Bononiæ ægrotantis, memor esset. Postquam sub sacrificio ad eum locum venit, quo solet haberi viuorum memoria, subito fit extra sese, stat immotus ad aram, videt manifesta spiritus visione sanctum Dominicum corona aurea ornatū, totumq; mirabili splendore radiantem, cum duobus reuerendis viris, vtrunque latus eius stipantibus, extra Bononiæ regia via progredi. Doctus est autem à spiritu Dei, eodem die, nempe sexta

Administra-
tur ei extre-
ma Vnctio.

Consolatus
fratres, dū i-
psecū mor-
teluctatur.

Lucæ 14.

Commēdat
Deo Patri
filios suos.

It in cælos
vir planè
Angelicus.

Visio F.
Guualæ.

Alterius fra-
tris visio.

feria, hora sexta, beatū Dominicū ē corpore in cælos abiisse. Hanc autem insignem visionem frater ille præ multa humilitate diū reticuit: sed postea à Domino admōnitus, quibusdam fratribus in Dei laudem & beati Dominici honorem enarrauit.

De sacri corporis obuolutione, & exequijs ad illud celebratis. Cap. 4.

Catena ferrea inuenitur ad lumbos eius.

Cum autem sacrum beati viri corpus Fratres ad sepeliendum inuoluerent, inuenerunt ad lumbos eius catenā ferream. Eam F. Rudolphus reuerenter asseruans, postea Magistro Ordinis pro magno munere dedit. Deportatum indè est corpus, reuerenter & honorificè obuolutum, in ecclesiam nō sine lachrymis multis: vbi illud fratres cum multa veneratione ambientes, psalmos & congrua cantica deprecabāt. Adfuit tū inter eos Albertus Prior monasterij sanctæ Catharinæ, quod est Bononiæ, vir religiosus & beato Dominico cum primis familiaris & addiētus. Is vt vidit fratres carmen lugubre in iubilum mutasse, cœpit & ipse gaudere cum gaudentibus. Enim, uerò concepra de sanctissimi Patris beatitudine nō inani fiducia, iubilauerunt filij Dei, & Dominum laudauerunt pro cunctis, quas viderant, virtutibus, quibus mirificauerunt.

Quidam religiosus pater ad funus S. Dominici discit obitu suum.

rat Dominus sanctum suū. At Prior ille compunctus corde, tuit cum mœrore in pia oscula & amplexus sacri corporis, nec indè recessit, donec mortis suæ indubitatum meruit habere responsum. Quo accepto, surrexit, aitq; Priori fratrum iucundo & hilaro vultu: Fidelis sermo & omni acceptione dignus: Magister Dominicus me cōplexans, dixit mihi: Hoc anno sequeris me ad Christum. quod & factum est. Eodē enim anno obiit vir ille iustus, sicut prophetauerat mortuum corpus sanctum.

De celebri sepultura B. Dominici, & fabrica sepulcri. Cap. 5.

S. Dominici honorifica sepultura.

PER id tempus Hugolinus Ostiensis Episcopus, cuius crebrò suprā meminimus, Bononiam vënit. Venēre cum illo, ceu Apostolicæ Sedis legato, etiam multi magni viri & ecclesiarum Prælati. Vbi cognouit autem de obitu S. Dominici, suis manibus corpus eius sanctissimum sepulturæ mādauit. Nouerat enim sanctam eius in Domino conuersationem, & haud vulgariter dilexerat viuētē. Interfuerat etiam, quando vir Dei, Stephani Cardinalis nepotem suis precibus ad vitam reuocauit. Aderat autem huic sepulturæ etiam reuerendissimus Patriarcha Aquilegensis, nec pauci Episcopi & Abbates, cum alijs prælatis & multa populi turba. Obijt vir sanctissimus octauo Idus Augusti, humatus Bononiæ iuxta filios suos Fratres Prædicatores, quorum primus generalis Magister fuit & institutor. Annus autem erat Christi millesimus ducentessimus vicesimus primus. Sarcophagus eius non quidem ex materia preciosa, sed tamen pia deuotione & solerti studio confectus est F. Rudolphi, qui tū Procurator erat, cuius nutu omnia gerebātur. fabricata est enim arca lignea, & sacro corpore in ea condito, clauis obfirmata est. Ipse quoquē sepulcri locus magnis saxis, tenaci calce inter se coniunctis, vndiquē cinctus & communitus est. Verebātur enim Fratres, nè quid homines impij malo dolo molirentur. Ipsi quoquē tumulo impositum est ingens saxum, calce benè munitum & compactū. Dormit itaque vir beatus in sinu matris suæ, requiescens in pace: suauisque est somnus eius, nec euigilabit, donèc tuba nouissima excitatus, resurgat, cum electis Dei in parte dextera collocandus. Porrò anima eius vigilat, discussa tenebrarum caligine, apertis oculis optatissimam æternam lumen contemplanis claritatem. Vigilat, miserorum precibus & agrorum clamoribus patulas aures exhibens, eorumq; calamitatibus nunquàm non remedium adferens. Omnipotens enim Dei virtus, & in obitu & post obitum eius, multa effecit miracula, hodieque in tota Ecclesia sua efficere non cessat.

Attēde animas sanctorum vigilare, & non secundum Anabaptistas dormire.

De miraculis quibusdam, ad eius monumentum editis. Cap. 6.

2. Cor. 4. Visio Clerici cuiusdā.

Nimirum iacet pater sanctissimus, vt oprārat, inter filios loco humili & depresso conditus, nullisque aromatibus conditus. At Deus bonus, qui facit de tenebris lumen splendescere, ex hoc obscuro tumulo iussit miraculorum fulgura coruscare. Clericus quidam honestus Bononiæ de morte quidem sancti viri audierat, sed nescio quibus rebus impeditus, solenni sepulturæ eius non potuit interesse. Nocte indè sequenti vidit in somnis B. Dominicum in æde sancti Nicolai, residentem in cathedra, gloria & honore mirificè coronatum. Ait ergo ad illum. Tūne es magister Dominicus, iam vita functus? Respondit ille: Non sum mortuus, fili: quia bonum Dominum habeo, apud quem uiuo. Manè abiit Clericus ad ecclesiam Fratrum, & beatum virum eo loco humatum reperit, quo viderat eum in throno sedentem.

Non sunt mortui sancti, sed viuent.

Eodem

Eodem die ad sancti patris monumentum quidam dæmoniæ adductus est, qui Dæmoniæ curatio. vt in templum ingressus, clamauit dæmon: Quid mihi vis Dominice? Cumq; id crebro repereret, obfessus ad sepulcrum pertractus, curatus est. Eodem anno hyberno tempore odor suauissimus, idemq; copiosissimus apud sepulcrum sancti viri extitit, & per omnem ædem se diffudit. Durauit verò dies non paucos, senseruntq; eum F. Ventura Prior, & Fratres alij. Vt cœperunt autem in nouari signa & mirabilia multiplicari, Christiani fideles videtes verè in loco illo operari Dei virtutem, statuerunt pro reuerentia claudere sepulcrum, & operire pannis Sericis. Sed id Fratres non permiserunt, veriti nè cupiditatis vel iactantiæ notam incurrerent, si aut facerent sic, aut fieri permitterent.

De meritis & præmijs B. Dominici, diuinitus reuelatis. Cap. 7.

C Vidam B. Dominicū haud vulgariter amanti Dominus multa de meritis & gloria eius, itemq; de Ordine Prædicatorio reuelauit, quæ scriptis ad posterorum notitiam transmiserit, inter alia, etsi non verbis ijsdem, tamen eadem sententia sic scribens: Amicū meum peculiari quodā amore complector, arctiorisque, quantum fas est, dilectionis amplexibus stringo præ cæteris amabile virum sanctum Dominicum. Itaque in eius solennitate cum Dominum pro Ordine Prædicatorū deprecaret, Dominum ipsum videre merui, amicū Dominicū mihi in gloria ostendentem, sicq; dicentem: En quæ ego exigere soleo à cunctis populi mei pastoribus, ijs fidelis seruus meus & bonus pastor Dominicus præclarè ornatus fuit. Cum in vita mortali degeret, nullum vnquam Fratrum suorum exacerbauit. nõ enim potuit de charitatis scaturigine amaritudo vlla emanare. Inerat illi tam larga benignitas & suaui pietas erga omnes, vt quæ ad corporis necessariam refectionem pertinent, non sat haberet frugaliter subministrasse, sed etiam pro ratione temporis, quantum potuit, Fratrum commoditati studeret: nè vel adolescentior ætas inedia contabescens, ollas Aegyptias appeteret, vel confectæ senum vires, rebus necessarijs destituta, penitus exhaurirentur. Ità omnes multa humanitate fouens, & ad omnes se accommodas, omnes tamen antecessit, egregio exemplo id docens, laude dignam esse modestiam, & abstinentiam salutarem. Porro misericordiam iudicio superexaltans in corrigendis Fratrum erroribus, intrā regulares limites se continuit iuste parcens eius clementia, & piè seruiens disciplina. Hæc dilectus dixit ad me de dilecto. Et vidi, & ecce dilectus meus erat vestitus multicoloribus, & varietate admirabili circumtectus. Habebat amictum candoris niuei, purpurei decoris, coloris viridis. Illa enim qua operitur, vestis immortalitatis, tincta est virgineæ puritatis candore elegantissimo, primæ veritatis virore amoenissimo, qui cælestes oblectat & reficit mentes, geminæ charitatis colore purpureo, qua olim & per commiserationem iungebatur proximo, & propter Christum fundendi sanguinem flagrabat desiderio.

Et adiecit Dominus loqui ad me de sancto suo, dicens: Quando ridere solebat hic electus meus, ille risus est suauitate spiritus mei proficiscebatur. Risus eius verax erat, talique risu os veracis decebat impleri. Cum orans lachrymas funderet, totius Ecclesie causas & angores, speciatim verò filiorum Ordinis sui, in thuribulo deuotionis suæ cum grandi fide meo cõspectui repræsentabat. Considerauit accuratè pius pastor vultum pecoris sui, idq; ad spectu benigno, sancta deuotione, discretionè prudenti: Docebat sapientes scientiam suam columbina simplicitate ornare, conuenièter sententiæ Saluatoris. Simpliciores monebat eam, quæ de sursum est, sapiètiã pudicam & modestam, ante omnia quærere & amare. Tentatorū pericula & turbulenta molestias paterna commiseratione in arcano sacri pectoris ferebat, piè eiusmodi consolans, prudenter illis consulens, & eos suis precibus sustentans. Hortabatur iuuenes, vt intrā perpetuum silentium se tenerent propter obtinendam sapientiam & custodiam disciplinæ. Aegros & debiles summa fouebat humanitate, eis res necessarias sollicitè suppeditans. Itaque eius præsentia lætabantur vniuersi: eiusque suauissima conuersationis grata societas, tolerabilem eis reddebat omnem paupertatis inopiam, & totius laboriosa vitæ asperitatem & durtiam mitigabat. Agamus ergo gratias Domino Deo nostro, & gloriemur in laude eius, qui talem nobis huius peregrinationis

ducem ac principem dedit, cuius sanctitas eximia, ipsius summa veritatis ore probata est. Gloriemur de illo in Domino,

Amen.

De primo statu sanctorum Patrum & Fratrum instituti Dominici. Cap. 1.

F. Iordanus
creatur Ma-
gister gene-
ralis.

Suis obcio-
nibus, pmul-
tos egregi-
os viros ef-
ficat Domi-
nicanos.

Anno à partu Virginis 1222. beatissimo Dominico iam in celos trã-
lato, habitus est Parisijs tertius conuentus generalis, quem Capi-
tulum vocant, in quo vir vitæ venerabilis F. Iordanus, natione Sa-
xo, Deo volente, totius instituti Dominici creatus est Magister
generalis. Is beatissimo patri Dominico nõ tam in administratio-
ne regiminis, quàm in amulatione iustitiæ & rectitudinis succes-
sit, intètionis, feruoris ac religionis paternæ perfectissimum se præ-
bens sectatorem: Deoq; dilectus & hominibus, quæsiuit bona gen-
ti suæ, & dilatauit gloriam Ordinis sui, amplificans eum prouincijs, cœnobijs & copia
optimorum Fratrum. Multi enim generis nobilitate & honoribus cõspicui, cõplures
opibus & sacerdotijs seu beneficijs Ecclesiasticis locupletes, pleriq; diuersarũ artũ &
facultatũ magistri & Doctores, innumeri delicati adolescẽtes & literati studiosi, eius
mellitis sermonibus compuncti, omnia Christi & Euangelij causa relinquentes, Do-
minicanorũ se instituto addixere. Crescebant tum filij Dei, & quasi germinantes mul-
tiplicati sunt, & roborati nimis, impleuerunt terram. Illud nanque purissimum triti-
ci granum, mortuum in terra latens, sed in cœlo viuens, beatissimus pater Dominicus
in hanc pulcherrimam & copiosissimam fegetem pullulans emerisit.

De perfecta Fratrum conuersatione, & vera cordis contritione. Cap. 2.

1. cor. 6.
Psal. 36.

Feruor pri-
morũ Pra-
dicatorum.

Conficitur
exactissime
sua peccata
etiam veni-
alia.

ERat profectò tunc tempus acceptabile, diesque salutis, cum tot illustres viri sua
Ealiorumque procuranda salute odoriferum Domino sacrificium præpararent, &
in conspectu eius holocaustum gratissimum offerrent. Erant tum reuera dies imma-
culatorum, quos dies nouit Dominus, qui spiritu feruentes, Domino seruebant in
sanctitate & iustitia coram ipso. Miserat enim tunc Deus ignem de excelso in ossa eo-
rum, & ardore charitatis illorum pectora vehementer inflammauerat. Diffundebat
autem illa se flamma foras in luculenta opera & efficacia exempla. E quibus, cum sint
innumera, pauca quædam annotabimus sanctitatis & perfectionis studia, vt qui ho-
diè sunt, illis ad meliora prouocetur. Qui per Dei gratiam tum peccatis & mundi vo-
luptatibus nuncium remittentes, ad meliorem frugem se recipiebant, ob mala per-
petrata compuncti corde, tota animi contentione ea expiare nitentur, cordis con-
triti sacrificium Domino offerentes, peccata sua confessarijs exactè & purissimè expli-
cantes, omnes conscientia latebras & recessus accuratè explorantes, ne vel parum ali-
quid illic hæreret, quod animum pungeret, aut eius munditiam obscuraret. Nam be-
nè constituta & sincera conscientia non solum mortiferis, sed etiam minutis culpis
affligitur & mordetur. Discutebantur tum assidue pectoris arcana, fiebant confessio-
nes quotidie, idque non semel, sed vesperi, aut mane, & meridiè, quoties aliquid oc-
curreret, quod piam conscientiam perturbaret. Contra omnes dæmonum tentatio-
nes viriliter instructi & armati, vel primos sensisse motus, indignum arbitrabantur.
eos verò admittere, aut in ijs moram facere, id scœdissimum censebant. Quicquid an-
teà in seculo negotiorum, commodorum, voluptatum experti essent, eius nulla apud
eos erat commemoratio, nulla mentio: in hoc vnum sollicitè intenti erant, vt sua
plangerent peccata, rebus diuinis vacarent, sese intra se continerent, corpus suum de-
spicerent, & in spiritus redigerent seruitutem, in Deum omnia reijcerent, & illi vni
adhærerent. Cumque animaduertent Ordinis seu instituti sui honestatem & deco-
rem, animoque & verbis id efferrent, hoc solum querebantur, quòd tam tardè ad ser-
uiendum Deo & illud vitæ genus suscipiendum se contulissent.

De accurata nouitiorum institutione, & exacta silentij obseruatione.

Cap. 3.

Nouitios
instituendi
ratio.

Magna tum cura adhibebatur nouitijs probè instituendis & consolandis, co-
rumque conseruandæ ac tuendæ valetudini, ne nimietate immodici laboris fra-
cti & debilitati, deinde ad potiora inutiles & inepti redderentur. Et quemadmodum
tepids & remissis quidam admouendi sunt stimuli: ita tum oportebat nimio deuo-
tionis ardore feruentibus, moderationis frenum adhibere: & vt plerique hodiè vix
excitant.

excitantur à somno, etiam si tundas eos: ita tum in diuersos sese angulos abducentes, cum essent inquisiti & in precibus depræhensi, vix compelli poterant, vt somno indulgerent. Pro seruando silentio, quod sacræ religionis quoddam fundamentum est, seuerâ quædam exercebatur censura, cura religiosa, & studium ingens. Nisi enim grandis vrgeret necessitas, aut ingens periculum immineret, nefas erat silentium frangere. Frater quidam Bononiæ ante altare prostratus post Cõpletorium, vt vocant, Dominum precabatur. Illum malus dæmon pede apprehensum, in mediam ecclesiam pertraxit. Clamante eo, accurrerunt Fratres amplius triginta, qui in templi latibus delitentes, orationi vacabant. Videntes autem trahi quidem Fratrem, nec tamen trahentem cernentes, conabantur eum retinere, sed frustra. Itaque non mediocriter terrenti, aquam sacram illi adsperebant: nec id tamen curante dæmone. Vnus autem ex senioribus eius retinendi causa illi inhærens, cum illo pariter trahebatur. Multo tandem conatu ad aram sancti Nicolai perductus est: quò accedens venerabilis pater Reginaldus, eius audiuit confessionem: qua absoluta, quamprimum ab ea satana vi & infestatione liberatus est. Latuerat enim nescio quid mali in pectore eius, quod per confessionem non reiecerat. Mira quidem virtus puræ confessionis, & prædicanda atque imitanda Fratrum obseruantia regularis. In tanta enim Fratris vexatione, ne vnus quidem exiit, qui silentij legem violaret. Inter illos ergò fuit proculdubio pax, quâ dõ frenabatur lingua loquax. Sicut enim clibani ore obstructo, calor intrinsecus confovetur: ita seruato silentio, gratia sancti spiritus in animo conseruatur. Id illi non ignorantes, ponebant custodiam ori suo, vt non delinquerent in lingua sua. Quid porro indè consecutum est. Cõcaluit cor eorum intrà ipsos, & in meditatione eorum exarsit ignis ille, vitia consumens, nempe Deus noster. Et hunc quidem silentij cultum sanctus Dominicus diuinitus instituit, & suo exemplo confirmauit: qui sanè nullum vnquam obrectatorium, nullum adulatorium, nullum perniciosum verbum de suo passus est ore proficisci. Atque adeò etiam in itinere constitutus, vsque in horam Tertiam silentij fuit obseruantissimus, idem volens à socijs custodiri: nec os sibi aperire dum putauit, nisi aut de Deo, aut cum Deo loqueretur.

Silentium quoddam religionis fundamentum.

Vis confessiois puræ. Silentij assidua custodia.

Psal. 38.

Hebr. 12.

De diuini officij frequentatione, & oratione assidua.

Cap. 4.

Preces matutinae, Missæ officium, & omnes preces horariae, statis horis absoluebantur sollemniter & distinctè: ijsque semper intererat beatus Dominicus, diligenter in eam curam incumbens, vt psallerent fratres alacriter & deuotè. Aderant vnà cum illo viri reuerentissimi, huius instituti Patres primarij, & in vniuersum Fratres omnes. In quorum ille medio stabat, qui se promisit congregatis in nomine suo non deserturum. Præterea verò rarò ecclesiæ vacabant orantibus, rarò templa illorum sine Fratribus viscebantur: vbi sanè, si quaesiti essent, crebrius inueniebantur: quippè qui ab illis non discederent, die ac nocte in preces intenti. Vidisses ibi alios pœnitentiæ gemitus & suspiria, internosque animi dolores Domino offerentes, suaque & aliorum peccata nonnunquam etiam non sine clamore, quem dolor exprimeret, deplorantes: Alios centies, vel ducenties per diem & noctem procumbentes in genua, adorare diuinam maiestatem non absque corporis sui afflictione indè nascente.

Descent sua & aliorum peccata Dominici.

Post persolutas ea, qua par est, obseruantia & religione preces Canonicas diurnas, Fratres ceu rem valdè optatam Cõpletorium expectabant, atque ad illud haud secus atque ad solenne quoddam festum sese præparantes, mutuis se precibus commendabant. Dato autem campana signo, ex omnibus monasterij locis ad ecclesiam properabant. Expleto Cõpletorio, salutataque beatissima Dei matre, singulari Ordinis nostri patrona, per Antiphonam, Salue regina, Fratres se subijciebant virgarum ieiunios, quos disciplinas vocant. Deindè domesticos Dei, patronos suos, iam in patria beatos, quorum in oratorijs altaria habebantur, ceu peregrini quidam, non habentes hic manentem ciuitatem, animo & corpore visitantes, & eos procul adspicientes, officiosissimè salutabant. Interim ex eiusmodi pia Sanctorum commemoratione concitatio purgabatur, affectus inflammabatur, tranquillabatur conscientia, animus in Deum erigebatur, & luce gratiæ in eos radiante illorum compungebantur corda, & commotis visceribus, erumpebant lachrymæ, nec poterant contineri, quin etiam ab illis, qui foris stabant, voces plorantium expressè audirentur, putarentque illic funus adesse, quod ita ab illis plangeretur. Multi ea re compuncti sunt, vt quidam etiam habebant.

Disciplinas accipiunt.

Sanctorum pia inuocatio quid præstat.

bitum Ordinis induerent. Nec tamen his exercitijs contenti, in quoslibet monasterij angulos se recipiebant, actusque suos se uero examine discucientes, nonosis loris corpora sua dirè lacerabant. Ex ijs autem feruentissima deuotionis exercitijs ceu ignis inflammati, & instar thuris ardentes, alij sub precibus inter cælum & terram aliquandiu visi sunt manere suspensi, igne spiritus molem corpoream fursum impellente. Alij poenitentiae ardore incensi, in fauilla & cinere iacentes, dabant gemitus, ponentesque in puluere os suum, nolebant oculos leuare ad cælum, donec ardor per lachrymas doloris ebulliens, ipsos irrigaret. Alij præ amoris impatientia quiescere non valentes, nolebant indulgere somno, quousque gratiam sentirent nouam ipsos calefacientem. Iam perpendat pius quisque, post eiusmodi exercitia quantum noctis spatium, ad capiendam quietem, seruis Dei potuerit superesse.

Cum ad matutinas preces surgerent, Officium Virginis matris reuerenter, & ut moris est, stantes persoluebant, & ad eius altare deuotè accurrebāt, nè tantillum tempus orationi subtraheretur. Absolutis Matutinis & Completorio, idem altare triplici nonnunquam ordine ambiebant, ut merito dici possent: Circumdabant eam flores rosarum & lilia conuallium: nempè poenitentes uerecundia rubicundi, & innocentes virginali pudicitia candidi. Post matutinas pauci ad lectionum studia, pauciores ad lectum se conferebat: plerique in precibus pernoctabant. Aduentante autem luce & ad sacrificia Missarum signo dato, vix inueniebatur, qui non ante Missam per confessionem se expiaret. Tum verò ad vnum sacerdotem accurrebant plurimi, ei ad sacrificium ministrare cupientes: eratque inter illos pia quaedam contentio, quis potissimum id ministerij expleret.

De Fratrum abstinentia, & mutuae charitatis officijs. Cap. 5.

Post tantos diuinis officijs impensos labores, ad mensam accessuris plerunquè cibus, panis & potus deerat. At tamen Christi benignitas siue per merita Patrum mirabiliter, siue ex eleemosynis fidelium clementer eis prouidit, ita ut in ipso sperantibus & fidentibus nihil deesset. Et quanuis mensa Fratrum per se satis frugalis & sobria esset, at tamen non parum illi addebat ornamenta quorundam mira abstinentia. Alij enim ad dies octo potu prorsus sibi interdictum volebant: alij cibo apposito aquam frigidam infundebant: multi, nè notam singularitatis contraherent, modò ab hoc, modò ab illo edulio sibi temperabant, de apposis sibi quispiam subtrahentes. Quidam tota Quadragesima interdium non bibebant, nec loquebantur nisi interrogati. In conuentu lecturis & seruituris multi certatim suam offerebant operam, ut solent fidissimi amici suis in prælio cõgressuris. Nimirum tanta fuit in his charitatis officijs deuotio, ut non hominibus, sed angelis seruire viderentur: tantamque nonnulli sensere suauitatem, ut præ cordis iubilo etiam scutellas clam exofcularentur. A lacritarum sanè & promptitudinem eorum in his charitatis ministerijs nemo facile explicare verbis poterit. In subleuandis Fratrum oneribus & necessitatibus mira erat omnium commiseratio, & indefessa atque efficax sermonis & operis consolatio. In suscipiendis Fratribus à labore venientibus, humanissima in eis viscebatur iucunditas, ingerebantque se passim eorum abluendis pedibus & seruitijs impendendis. Atque adeò si quis commiseratione erga infirmos benignior, in hospitibus accipiendis hilarior, in eorum leuandis pedibus humilior, in monasterij seruitijs sedulior esse posset, is se apud Deum beatiorem existimabat. Non rarò sibi ipsi detrahebant tunicas, cucullos, scapularia, ut vocant, & vel peregrinis Fratribus, vel alia occasione indigentibus dabant. Per multi etiam ex Fratribus non contenti habitibus monastici asperitate, clam inducebant cilicia, carnem edomantes suam, & lumbos zonis ferreis stringebant.

De deuotione & ueneratione Fratrum erga sanctissimam matrem Dei. Cap. 6.

Inter id genus corporis castigationes & afflictiones, quod longè præstabilius est, etiam verè virtutes in hoc instituto & religione, munda & immaculata atque pura innocentia relucebant. Nam quodam egregio fratre referente compertum est, eum ipsum intra breue tempus cætum Fratrum generales audiuisse confessiones, qui intergra mente & corpore iniurato virginitatem conseruassent. Quòd si vnus sacerdos in confessione tot potuit inuenire homines sanctos & puros, quantam putabimus in toto Ordine latere sanctimoniam? Nimirum de florifero Prædicatorij instituti horto, Virginis matris manu plantato, hæc lilia colligit flos Virginis & filius Dominus noster Iesus Christus. In hunc hortum, regio cultu & opera cõstitutum, Regina mundi, cæli

Thren. 3.

Somnus fratrum paratissimus.

Mira quorundam abstinentia.

Insignis charitas.

Multi cilicij & zonis ferreis carnem suam edomant.

Eximia vitæ puritas & innocentia.

caeli stipata proceribus & virginū choris, sese oblectatura proficiscens, extirpat vitio-
rum lolium, plantat virtutū omnium germina, spargit femina, & gratiæ stillis irrigat
omnia. Hic cū filio sponso Ecclesiæ, eiusq; sodalibus, delicijs affluens, delectatur amœ-
nitate florum, odorū fragrantia, saporum suauitate: Flores, accipe mores sanctos: odo-
res, preces: sapores, consolationes spirituales. Atq; his in hoc horto refecta virgo sacra-
tissima libenter in illo inambulat, & Dei p̄sidijs septū circumdat & protegit. Nec sum-
mis dūtaxat & præcellis eius cēdris, putā sancto Dominico, mellifluo Iordano, & Re-
ginaldo doctissimo, suam voluit exhibere præsentiam: sed etiam hyssopum, rosas, li-
lia, violas & nardum non recusat coram inuisere. Hæc indulgentissima hortulana in
laboribus, in tentationibus, in periculis, in supremo vitæ spiritu constitutis Fratribus

S. Maria ali,
quando fra-
tribus visi-
biliter appa-
ret.

visibiliter apprens, afflictionē, angores, timores omnes abstulit: in templo, in cellis,
in dormitorio, in Complerorio, in itinere positis, præsentia sua gaudium & consola-
tionē attulit: quæ omnia alteri & ocio & operi reseruantur, vno duntaxat non omis-
so hoc loco, quod quanto magis extraneum, tanto charius amplectendum videtur.
Fœmina quædam pia, in Gallia Cisalpina solitariē degens, vbi comperit nouum
Dominicanorū institutum enatum, quosdā eius professores videre cupiuit. Interim
duo Fratres Dominicani per eam regionem concionantes proficiscebantur: eiq; ad
eam diuertentes, more Ordinis sacris verbis eam compellabant. Sciscitante illa, qui-
nam & cuius Ordinis essent, responderūt se noui instituti Prædicatorij alumnos esse.
Videns autem illa formosos eos & sic satis benē vestitos iuuenes, contempit eos, pu-
tans quod ea ratione non possent huius improbi seculi inquinamēta cuitare. At nō-
tē proxima Virgo mater commoto vultu ei apprens, itā dixit: Hesternō dienō me
diocriter me offendisti. Itāne persuasum tu habes, non posse me seruos meos, licet
iuuenes per mundum discurrentes animarum causa, seruire illæfos? Vt autem nō ue-
ris me illorum speciale curam gerere, en iam ostendam eos tibi, quos heri despexi-
sti. Expansoq; pallio, ostendit ei magnam Fratrum turbam, atq; in ijs etiam illos,
quos ea spreuerat. Tum verō religiosa fœmina corde compuncta, Fratres deinceps ex
animo charos habuit, & hæc ordine recitauit. Sanē pallium Virginis matris, insignis
habitus est sacri Prædicatorij Ordinis, quem cum religiosa charitate in vera humili-
tate gestamus, & sub alis protecti eiusdem sacrosanctæ Virginis, in adiutorio altissimi
habitamus. Porrō ab hac die tanta extitit Fratrum omnium erga Virginem matrem
deuotio & reuerentia, tantum eius laudandæ & colendæ studium, tam sedulæ, ac fer-
uentes ad eam preces, tam ingens amor, tanta eius patrocinijs fiducia, tam auida & in-
satiabilis eius contemplatio, vt humano sermone non possit explicari. Proindē ha-
bebant in cellulis suis imagines Virginis filium gestantis in vlnis, itemq;ue Saluatoris
à Cruce pendentis, quarum intuitu memoria dormitans excitaretur, sensusq; exte-
riores, in vanas res propensi, spiritali robore confirmarentur.

Corripitur
diuinitus
sancta cer-
mina, quod
temere con-
templaret
Dominica-
nos quos-
dam,

Psalm. 90.

Imagines
sacræ quid
conferant.

De crebris eisq; feruentibus Fratrum concionibus. Cap. 7.

Qvodam tempore, cū Fratres cœnobij Bononiensis frequentes adessent, Apo-
stolicæ Sedis legatus, Episcopus Portuensis, Conradus nomine, vir religiosus,
professione Cisterciensis monachus, eò aduenit, & apud Fratres honorifice susce-
ptus est. Inerat eius animo scrupulus quidam de instituto Dominicano, quidnā sibi
veller noua isthæc & inaudita professio vel religio, atque vtrum ex Deo esset, an ex
hominibus. Posita cathedra in templo, resedit, petijtq; aliquem sibi codicē exhiberi.
Oblatus est ei Missalis liber: quem, cū expressisset Crucis signū, aperuit, & in primæ
paginæ suprema parte legit, laudare, benedicere, prædicare. Atque ea re tanquā ca-
lesti quodam oraculo exhilaratus, omnem à se hæstationem reiecit. Deindē quasi
toris visceribus Fratres amplexans, ait: Ego quidē tametsi alterius professionis habi-
tum extrinsecus fero, at vestrū intus animo indutus sum: nec ambigere debetis, quin
totus vester sim. Vestri Ordinis sum: vobis me tota deuotione committo.

Conradus
Episcopus
Portuensis

Et reuerā congruenter huius instituti viris laudatio, benedictio & prædicatio ceu
ex diuino oraculo acommo datur, vtpotē in quorum ore semper resonat Dei laus,
quem tota die benedicunt, eiusq; virtutē & magnitudinē populis prædicāt. Illa enim
quatuor sancta animalia, quæ B. Iohannes Apostolus in Apocalypsi ceu Prædicatorū
typum describit, non cessant noctes & dies clamare, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Prædi-
catorēs enim sancti diuinæ maiestatis gloriam & magnificentiam laudare, benedic-
re, prædicare non cessant. Admirandi enim feruoris gratiam sanctus spiritus eorum
adspi-

Apo. 4.

adspirauerat cordibus, vt verbum Dei annunciare, & Christum Iesum prædicare cupidissime appetere. Cumq; scirent Ordinem suum, potissimum ob habendas conciones, & vt animarum saluti consuleret, Fratres institutum, nonnulli simplici quodam zelo permoti, ad sumendum cibum alacres non accedebant, nisi prius aliquam multis, aut certe vni verbum Dei prædicassent. Prædicabant sanè illi cum Apostolo, non vt ederent: sed vt prædicarent, edebant.

Non videntur prædicabant, sed edebant vt prædicarent.

Quædam hoc loco referam, quæ de his sanctis Prædicatoribus Dominus voluit reuelare. Fuit ea tempestate in Tuscia in monasterio S. Galgani Cisterciensis Ordinis monachus, Iacobus nomine, multæ & simplicitatis, & gratiæ, & famæ, quippè cui oranti sæpè Dominus appareret. Venerunt ad eum duo Fratres Dominicani, sequæ suum quæ Ordinem totum illi obnixè commendârunt. Post preces nocturnas cogitanti illi, quid pro Prædicatoribus oraret, apparuit Dominus, & quasdam illum preces docuit, quas funderet pro eis. Eas ille publicauit, & Romanus Pontifex approbavit, permisitq; vt sub sacrificio dici queant. Erat enim monachus ille propter sanctitatem suam Pontifici charus, & ad eius curiam sæpè vocabatur, vir simplex & reclusus. Solebat crebrò audire Fratris cuiusdam conciones, viditq; Dominò releuâte, beatissimam Dei parentem librum expansum corâ illo tenere, vnde ille totam suam depromebat concionem. Alterius quoquæ Prædicatoris, argumentum non præmeditatum tractantis, concionem auscultans, vidit sacratissimam Virginem comiter illi adstantem, & quæ diceret, liberaliter suppeditantem. Ex ijs autem Prædicatorum sermonibus multa salus animarum consecuta est: quippè matre Verbi virtute multa verbum euangelizantibus ministrante. Itaque vir sanctus dilexit Ordinem nostrum, Fratresque sequebatur, optans vt omnes sui Ordinis & alij literati Clerici, Prædicatorum instituto essent adiuncti, ob curandam animarum salutem.

Viso Iacobus monachi

Conciones fratrum feruentes & assiduas.

1. Cor. 2. Prover. 30.

Ardens desiderium animas lucrandi, & martyrii obeundi.

2. Mach. 7.

Ibidem.

Erant tum Fratrum conciones feruentes, assiduas & voluntariæ. Deus autem, cui placuit per stultitiâ prædicationis saluos facere credentes, effectu gratiæ suæ supplebat in eis scientiæ defectum, vt multos lucrarentur, & ad agendam penitentiam per mouerent. Cùm irent ad habendas conciones, non nisi S. Matthæi Euangelium & septem Canonicas Epistolas secum ferebant. Diuinus enim Pater Dominicus prouidenter id statuerat, vt ea apud se haberent, & eorû sermones tum Euangelica tum Apostolica autoritate confirmaretur. Itâ simplices filij Dei scientiam principum huius mundi, quæ destruitur & inflat, contemnentes, per charitatem, quæ edificat, & per scientiam Sanctorum, quæ stultissimos hominum facit, ibant, & fructum adferebant, & fructus eorum manet. Ardebant animi eorum diuini amoris igne: atque indè manantia verba, Auditorum animos inflammabant. Nec solum ille ardor in sermonibus inerat, sed magis etiam in actione feruescebat. Cùm enim vel in generali, vel provinciali Conuentu siue Capitulo de mittendis vltra mare vel ad Tartaros, aut certe ad alias barbaras nationes Fratribus mentio fieret, dici non potest, quàm multi humiliter prostrati, cùm multis lachrymis & attentissimis precibus sese offerrent. Flagrabat enim in eis ardens desiderium tum salutis animarum, tum pro Christo martyrii obeundi. Eum ignem amoris sui miserat Dominus in corda Fratrum nostrorum, vt arderet & accenderetur, & tenebrarum huius mundi præclara lux & illustratio esset. Ibant igitur accincti virtutibus, & sancti spiritus flammis ardentes: eratque ad spectus eorum, vt carbonum ignis ardentium, & ignito vehementer eloquio Dei compungebant & incendebant frigidus peccatores, pios & Deo deuotos illustrabant, sursumq; flamma amoris eos impellente, erant cæteris mentibus puriores & humilitate sublimiores. Utinam recalescat ille ignis, & qui nunc pro dolor est in nubilo, feruoris Sol: vt nos accensos deuoret, sicut ignis cælitus missus absumpsit olim sanctorum Patrum mystica holocausta. O Domine, Domine, perfunde crassa illa tuæ benedictionis aqua, de abscondito sacri ignis loco concepta, iam dudum siccos aut gelidos huius struaturæ primarios & dignitate maiores lapides, vt accensa ex eis flamma, tenebrosos illuminet, & tepidos rursus accendat, vt quemadmodum olim, feruiant

tibi cum feruo re, & tuî ardeant amore.

DE S. DOMINICO LIBER VII.
LIBER SEPTIMVS.

373

Cuius non nisi parua fragmenta habebantur in MS. codice,
quem vnicum obtinueram.

De miraculis B. Dominici. Cap. I.

VM beatus Pater Iordanus alijque religiosi Fratres, tanquam stella radiantes, vt dictum est, luce concionum suarum & sanctae conuersationis exemplis peregrinantes in huius mundi tenebris Ecclesiam illustrarent, beatissimus Dominicus iam in regno claritatis aeternae fulgens instar Solis, charitatis igneos de se radios vibrans, beneficiorum spargebat fulgores, & miraculorum fulgura diuina virtute continenter diffundebar, ita vt cordibus fidelium & admirationem & amorem adueheret. Sicut enim in hac mortali vita positus, nulli vnquam charitatis & benevolentiae praclusit sinum: ita nunc de fonte pietatis ebruius, omnibus ipsum inuocantibus praestat quod cupiunt, summa maiestatis potentia fretus. Cuius virtute & beati viri meritis salus agris, lumen caecis, surdis auditus, sermone tabescentia, contractis membris monstrosa, putredine diffuente sordida, febribus languida, varijs afflicta morbis sanatur. E quibus pleraque accurata inquisitione discussa, coram Pontifice Gregorio IX. recitata & ab illo approbata sunt.

Miracula post obitum S. Dominici.

De translatione corporis beati Dominici, ex capite 9.
et fortasse etiam alijs quibusdam.

VMque tota Italia per beati viri merita increbrescerent tam illustria miracula, equum plane visum est fidelibus, vt corpus eius, haecenus humili loco conditum, ad altiorem honorifice ac reuerenter transferretur. Indignum enim erat, vt eius ossa humus tegeret, mortalium pedibus substrata, cuius sanctissima anima in caelis sublimiter coronata regnabat. Postquam igitur & dies & hora & modus praestituta fuere, qui huic rei sanctissimae exequenda & inspicienda sunt idonei iudicati, conuenerunt: nempe Archiepiscopus Rauennas, & alij complures Episcopi, itemque Ordinis Magister humanissimus Pater Iordanus cum Capituli diffinitoribus. Adfuit etiam Magistratus Bononiensis, cum multis eius vrbis aliarumque ciuitatum honoratis viris, cum Fratribus denique tum clericis, tum laicis. Qui omnes sepulcrum beati viri ambientes, pariter consistere: atque coram illis sublatum est saxum monumento impositum, simulque prodijt e monumento odor suauis & delectabilis, vt non tam sepulcrum, quam cella aromatica patere videretur. Erat autem is odor ingens, omnium nares totamque ecclesiam complens, plane incognitus & aromata omnia superans, diuersus ab omni odore naturali. Tum vero magister Ordinis alijque Fratres cum multa deuotione & reuerentia e veteri capsula tollentes sacras reliquias, in noua repositas, eamque clausam & obfirmatam, illius clauim Magistratu Bononiensi retinente, idem Magister & Prouincialis Stephanus coram omnibus in sepulcrum marmoreum transtulerunt. Remansit autem odor ille gratissimus multo deinceps tempore in priori monumento, & in rebus, quae in illo positae erant, itemque in vestibus & manibus eorum, qui sacras reliquias contigerant: & in praesens quoque in sacris ossibus mirabiliter sentitur. Facta est haec translatio anno Christi millesimo ducentesimo tricesimo tertio, Indictione sexta, Pontificatus Gregorij IX. anno sexto: ab obitu beati Dominici tertio decimo. Sit per omnia benedictus DEVS, Amen. Collocatis vero sacris reliquijs honesto loco & venerabili, singuli ad sua sunt reuersi, Christum Dominum in eius fideli seruo Dominico collaudantes.

E sepulchro eius proficiscitur suauis odor.

Elevatur corpus eius.

F. Iohannes Vincij studeus claretus miraculis.

Tanta autem per id tempus, tum gratia praedicationis, tum operum mirabilium efficacia & per Italiam, & in alijs prouincijs meritis beati viri in eius Fratribus extitit, vt totus Orbis stuperet, & in Saluatoris amorem & laudem exardesceret. Nam F. Iohannes Vincij, vir vtrique Deo deuotus, & verbi Dei praeco eximius, professione Dominicanus, cepit tum Bononiae praclaris fulgere miraculis: idque adeo, vt virtute fidei, diuina gratia efficiente, decem viri sanctos ad vitam reuocaret, aliaque permulta stupenda miracula per eum Dominus potenter & benigne effecit. Porro eodem anno,

anno, quo beatissimi Patris Dominici corpus translatum est, Gregorius IX. Pontifex Maximus spectabiles viros, itemque inquisitores autoritate Apostolica misit, qui de vita, conuersatione, decessu & miraculis sancti viri accuratè perquirent. Illi testes plena fide testimonium dicentes audièrunt, & dicta eorum sedes Apostolica rata habuit & approbavit. Quibus quod longè præstantius est, etiam ipsius Dei testimonium accessit. Pater enim, & Verbum, & Spiritus sanctus, vnus Deus, qui facit mirabilia magna solus testificatur in Ecclesia signis & prodigijs, verè sanctum fuisse Dominicanum fidelem seruum suum. Itaque Pontifex, qui iam antè non nesciebat sanctam eius in Domino conuersationem, eumque dum viueret, haud vulgariter charum habuerat, vnà cum Cardinalibus eum censuit in Sanctorum album referendum in hac Ecclesia militante, quem non dubitaret cum illis felicissimè regnare in Ecclesia triumphante.

S. Dominicus adscribitur catalogo Sanctorum.

Itaque anno à partu Virginis millesimo ducentesimo tricesimo tertio Romanus Pontifex, Pater Patrum, præsentibus Archiepiscopis, Episcopis, alijsque Ecclesiarum Prepositis non paucis, itemque Fratribus & permultis Laicis, fidelem Christi seruum Dominicum Perusij in sanctis numerandum pronunciauit, & eius diem festum ab omnibus celebrari voluit. Misit etiam literas per omnem Ecclesiam, quibus eius in Sanctos relationem, vitæque integritatem bona fide declarauit.

LIBER OCTAVVS.

Cuius itidem non nisi exiguum quiddam extitit in Codice MS.

F. Paulus cum socijs mittitur in Hungariam.

Tres pueri scolares ordinè amplectuntur quod valde egre tulit demon.

Anno salutis millesimo ducetesimo vicesimo primo, cum magister Paulus, qui tum Iuris Canonici publicus erat Bononiæ professor, ad sancti Dominici sodalitatem se contulisset, eodem anno ab eodem sanctissimo Patre cum alijs quatuor Fratribus missus est in Hungariam. Qui cum in ciuitatem Lauriensem venissent, ad eorum concionem multa hominum frequentia, tanquam ad nouum quoddam & inauditum spectaculum confluebat. In ipsa verò concione tres pij pueri scholastici, sancti Dominici institutum amplexi sunt. Sed cum necdum illic locum haberent, indè egressi, in Pannoniam profecti sunt: vbi eadem nocte Fratri Sadoch, qui erat vnus è quatuor, viro magnæ perfectionis, multa demonum turba apparuit, alta voce & cum multo eiulatu clamitans: Venistis huc priuare nos iure nostro. conuersique ad illos tres nouitios, dicebant: Eheu per eiusmodi paruos nos pudefacitis. Precibus matutinis absolutis, F. Sadoch hæc socijs indicauit.

Pauperis piscatoris liberalis animus.

Ea tempestate duo fratres in eadem Prouincia ad pagum quendum ea venerunt hora, qua solet populus Christianus ad audiendam Missam conuenire. Ea celebrata, cunctis ad sua recedentibus, & custode ecclesiam occultente, soli Fratres in atrio remansere, nec erat, qui humanitatis officio prosequi eos vellet. Vidit autem eos quidam piscator pauper, & licet misericordia moueretur erga illos, non tamen ausus fuit eos ad suas inuitare ædes, quòd non haberet, vnde eos reficeret. At nihilo minus dum properè abiens, indicat vxori propèsum animum suum, dicitque: Vtinàm superpeteret nobis, vnde duos Fratres alere possemus. Non mediocriter torquent animum meum duo peregrini Fratres, qui stant in atrio templi, & à nemine inuitantur. Respondit mulier: Non habeo, nisi parum milij. Iussit autem vir eius, vt marsupium excuteret, in quo præter spem omnem duos nummos reperit. Itaque mirificè exhilatus homo: Abi, inquit, celeriter, & altero nummo panem, altero vinum eme: deinde milium & pisces coquito. Fecit mulier, vt iussa erat. Vir autem eius abiit ad templum, & eodem, quo reliquerat, Fratres loco stantes inuenit, secumque lætus ad suas adduxit ædes. Qui posteaquam in mensa paupere charitatis fercula sumpserunt, gratias agentes, abièrunt, hospiti suo vt Dominus retribueret, deprecantes. Itaque reddidit illi Dominus mercedem pro humanitate, quam ijs impenderat, ita vt ab illo die non defuerint ex crumena eius nummi duo, quibus emeret necessaria domui suæ. Nam simulatque duos expendisset nummos, mox alios duos sibi comperit redditos. Locupletatus est igitur agris & ædibus, habuitque oues & boues & alia multa. Accepit etiam à Domino hæredem. Postquam autem intantum eius excreuerant opes, vt iam pro illius statu sufficerent, deinde ea gratia subtracta est illi. Porro deinceps & amauit Fratres, & libenter hospitio accepit.

Humanitatis & hospitalitatis egregia remuneratio.

Crescente

Crescente verò Fratrum numero, missi sunt quidam ex ijs à F. Paulo in ciuitatem Paricensem, cuius habitatores palàm schismatici & hæretici erāt. Ibi Fratres illi multa perpessi, cum reualuissent, multos ab hæresi ad sanam fidem, à schismate ad Ecclesiæ unitatem reuocârunt. Cumque non essent immemores deuotionis & zeli beati Patris Dominici, quodque ille Cumanos adire constituisset, homines Dei prorsus ignaros, diuino eos spiritu permouente, quosdam spectata virtute Fratres ad eos mittere constituerūt. Sed illi miris modis & penè suprâ quàm credi possit, ab ea gente afflicti, atque etiam repulsi, sine fructu coacti sunt ad suos se recipere. At tamen sancto eos inflammante spiritu, & zelo animarum incitante, denuò ad eos profecti, per multa itinerum discrimina ad flumen eius regionis, quod * Denepër vocant, peruenère. Sed rursus crebrò fame, siti & multiuaria persecutione vexati sunt, alij abducti in captiuitatem, duo interfecti. Qui autem superfuère, illi incolumes in cœpto concionandi studio constanter perseuerârunt. Et tandèm pijsimms Deus respexit labores eorum & constantiam, præstititque vt barbari homines audirent illos: baptizatusque est ante omnes Brutus dux eorum cum quibusdam è familia sua. Qui post aliquot annos, in veræ fidei confessione perseuerans, obdormiuit in Domino, cum prùs confessus esset peccata sua, & more Christiano sacram percepisset communionem à Fratribus, atque in beatissimæ Mariæ sacello, quod Fratres illic degentes, vt quandoquè ibi se colligerent, ædificârunt, honorificè sepultus est.

Cumania, est quædam Tartarorū regio.

Duo Dominici pro fide catholica interficiuntur.

Brutus dux Cumaniz cum alijs credit.

Itém dux Benborch.

Deindè verò nobiliorem Ducem Benborch cum mille ferè ex familia eius cōuerterunt, quem è sacro baptismatis fonte non absque magno gaudio suscepit serenissimus Hungariæ Rex. Cumque postea supremum traheret spiritum, dixit ad Fratres, qui illi morienti aderant: Discedant à me Cumani omnes, à fide Christi alieni. Video enim circa illos demones tererrimos. Soli Fratres maneat, & Cumani baptizati. Conspectio enim apud me Fratres martyrio affectos, qui me expectant, vt secum perducant ad gaudia, quæ prædicauerunt. Atque his dictis, cum ingenti latitia spiritum tradidit, humatusque est in sacello memorato. Ità nimirum profecere Fratres in illis regionibus concionibus suis, tum hæreticos, tum gentiles conuertendo, Domino cooperante, & sermonem signis efficacibus confirmante. Infinita enim miracula virtus diuina meritis beati Dominici in compluribus cœnobijs nostris in Hungaria effecit, quorum certus numerus iniri non potest.

BASILII EPISCOPI SELEVCIAE ISAVRIÆ
ORATIO, DE TRANSFIGVRATIONE DEI ET
Saluatoris nostri Iesu Christi. Habetur in
Simeone Metaphraste.

SOL in terram modò emittens radios, stellarum quidem choros contegit, Lunæ autem lumen obscurat, insigni splendore impediens, nè cernantur luminaria: noctis autem cursum reprimat, luce tenebras separans: omnia autem veluti nigra veste exuens, ea lucis gratia induit, & ostendit terga continentis coronata floribus, & mare purpuræ speciem præ se ferens: & cum sit vnus, creatæ, quæ cernitur, naturæ illustrat faciem. Verumenimverò etsi sit tantus, ad summam vsque lucem nondùm peruenisse arguitur. Nam & mortales oculi eum audēt intueri, & sæpè subtercurrens nubes splendorem discutit, & vmbrosa arbor fulgorem prohibet, & nox freta lege eius, qui eam creauit, in æquilibrio tempus cum Sole partitur. Quoniam enim vita hominum est & laboriosa, & cōstringitur laboribus: propterea diem quidē extendit Creator ad operandum: nox autem aduentans & defessos inueniens, eos tradit lecto relaxationis, mēbra quidem somno soluens, dans autem naturæ præfinitum tempus virium paulatim colligendarum.

6. Augusti.

Dici & noctis officia.

Magna est igitur, vt dixi, & splendida lux Solis, sed que visibus solum hominū aequali respondet proportionem. Non est autem huiusmodi lux Domini. Non est enim fas, creatam naturam conferre cum creatore. Neque enim ex collatione radiorum solis honoratur, neque noctis successione occultatur: sed ea est hominibus admirabilis,

Ccc

& An-